

מבוא :

קרימינולוגיה – תורת הפשע

קריים – פשע ולוגי- תורה

פשע - לא משנה מה, הוא תמיד יחסי. יחסי לזמן, למקום, לתרבות. מה שמותר כאן בישראל אסור במקום אחר, מה שמותר כאן בישראל היום יהיה אסור כאן בישראל מחר. הכל דינמי. יש לציין שהחוק הוא חלק בלתי נפרד מהפשע, מקרימינולוגיה. החוק הוא חלק בלתי נפרד כי הוא קובע מיהו עברייין.

שלוש עובדות לגבי החוק-

1. נדמה לנו שהחוק אמור לשרת את כולנו, האומנם? לא לקבל את הדברים כמובן מאליו. צריך לראות מה הרקע.

2. יש הרבה חוקים שהם לא רלוונטיים. יש חוקים פלילים שקובעים שאנחנו עבריינים אבל אין להם כל משמעות או כל רלוונטיות בעולם הזה.

3. כולנו עבריינים.

סטייה/ פשיעה – אפשר לעשות חלוקת משנה:

1. **סטייה פורמלית** – סטייה מכללי התנהגות שבגינן אני צפוי לענישה. המוסד המעניש הוא ביהמ"ש.
2. **סטייה בלתי פורמלית** – סטייה מכללי התנהגות שבגינן אני לא צפוי לענישה מהמדינה. אולם, אני כן צפוי לגינוי חברתי. ברור שאותן התנהגויות הבלתי פורמליות הן יותר רחבות מבחינת היקף מהפורמליות. פעמים רבות נדמה לאנשים שהפיקוח הפורמלי הוא הרבה יותר יעיל ואפקטיבי מהפיקוח הבלתי פורמלי. אולם מסתבר שזה לא נכון. לא רק שזה לא נכון, ההיפך הוא הנכון. נמצא שהפיקוח הבלתי פורמלי הוא יותר חמור והוא יותר אפקטיבי מהפיקוח הפורמלי.

1. **סטייה חיצונית** – סטייה חיצונית היא סטייה שמכוונת כלפי האחר, כל העבירות הפליליות האפשריות – גניבה, שוד.

2. **סטייה פנימית** – סטייה שמכוונת כלפי העצמי- לדוג' – שימוש בסמים, התאבדות, הימורים. אני פוגע רק בי ולא באחרים.

אם בכל זאת עברתי עבירה או שאני סוטה, בין אם היא פורמלית או בין אם היא לא פורמלית. לחברה **ככלל יש שלוש אופציות של התמודדות :**

1. **מדיניות אפס-** אל תעשה שום דבר, אל תתערב. לדוג' – עבירת שוטטות – המטרה היא להילחם בהומלסים, זה לא עזר (היא בוטלה). אוסרים משהו ולא עושים עם זה כלום.

2. **הרחבת מעגל נורמטיבי-** נגדיל את הגבולות של המותר ואז אנחנו נבלע את אותן התנהגויות שהיו אסורות ונהפוך אותם למותרות. הכוונה שאיסור מסוים היה תקופה מסוימת כלגיטימי, אולם החברה עברה תהליך של שינוי מאז והיא השתנתה והתפתחה ונראה כי היום אין שום משמעות לאיסור הזה. לכן, החברה מרחיבה את המעגל הנורמטיבי ובכך למעשה "בועלת" את אותה התנהגות אסורה ובכך הופכת אותה למותרת.

3. **הרחקה-** הרחקה משמעותה שישנן התנהגויות שהן כל כך לא מקובלות חברתית שלא רק שאנחנו לא רוצים לקבל אותן אנחנו רוצים להרחיק אותן. ההרחקה המושלמת ביותר היא עונש מוות, אולם יש התנהגויות מתונות יותר – שימוש במאסר, גירוש, הגליה.

תיאוריות –

ככל אנחנו מדברים על שני זרמים עיקרים של תיאוריות-

1. **הזרם הפוזיטיביסטי** (חיובי) – הגישה טוענת שלעברייין ישנו איזשהו ליקוי שגורם לו להיות עברייין. הבעיה לא אצלנו בחברה, זה הוא הבעיה. הסטייה היא לא יחסית, הסטייה היא מוחלטת, היא לא משתנה מחברה לחברה. התיאוריות –

א'. **הגישה הביולוגית** – טוענת שהכל גנטי לרבות עבריינות. ישנה מחלוקת בקרב חוקרים אם עבריינות היא גנטית. כדי לבחון את הטענה הזו יש צורך לבחון תאומים זהים. ההנחה היא שאם תאום זהה אחד יהיה עברייין אז גם אחיו התאום יהיה עברייין. אם אני אשווה תאומים זהים לרגילים, למי יהיה פוטנציאל גנטי להיות עברייין? לזהים. ואכן נמצא שכאשר תאום זהה אחד הוא עברייין, סיכויו של אחיו

התאום להיות עברייין הוא יותר גבוהה מאשר שני אחים רגילים. אולם, יש קושי לדעת האם הגנטי היא זו שמשפיעה או שמא הסביבה כי כששני אחים נראים אותו הדבר אז גם מתייחסים אליהם אותו הדבר. אז אולי זה החינוך? כדי להתגבר על הקושי הזה – יש לגדל אותם בנפרד. ואז אני יכול להתגבר על הפן הסביבתי וישאר רק הגנטיקה. הבעיה היא כמה תאומים זהים יש לנו שהפרידו אותם בלידה שההורים שלהם עבריינים ושהם הפכו להיות עבריינים? בגלל מיעוט המקרים אנחנו לא יכולים להשיג שום דבר. לכן, שאלה זו נשארת פתוחה. גם אם נקבל את הטענה שהביולוגיה משפיעה, לא ניתן להתעלם מההקשר הסביבתי. התנהגות שמתעצבת ע"י הסביבה הופכת להיות חלק בלתי נפרד מהאישיות שלנו וזה לא פחות חזק מאשר הגנטיקה. המסקנה האמורה – שהגנטיקה נותנת לנו פוטנציאל להתנהגות מסוימת. אולם, מי שמוציא את הפוטנציאל הזה מהכוח אל הפועל זאת הסביבה. אדם נולד ברמה העקרונית, עם 46 כרומוזומים שמחולקים ל-23 זוגות. הזוג האחרון (23) זה כרומוזום המין. אם הזוג האחרון הוא XX זה יהיה נקבה. ואם הזוג האחרון יהיה XY זה יהיה זכר. לעיתים האדם נולד עם כרומוזום חסר/ עודף ויכול להיות שזה יביא לבעיה. שתי סטיות בכרומוזומים שקשורות להתנהגות עבריינות –

- ישנה סיטואציה שבה זכר נולד עם כרומוזום Xעודף (XXY) הוא זכר אבל יש לו מבנה נשי. הוא זכר אבל יש לו זיפים מדוללים, לרוב רזה עם מסת שריר נמוכה, התנועות שלו אפילו יותר נשיות. בפן החיצוני. בהקשר להתנהגות עבריינית נראה שלטייפ הזה יש לו פחות סיכוי להיות עברייין מאשר לזכר הרגיל. התסמונת הזו נקראת תסמונת קליפניטר.
- זכר נולד עם כרומוזום Yעודף (XYY) – תסמונת הסופר גבר. במרה הוויזואלי הוא נראה גבר אבל התנהגותו תוקפנית, הוא אימפולסיבי מאוד, עצבני ואנחנו יכולים להניח שהסיכוי של אדם כזה להיות עברייין הוא יותר גבוה מהזכר הרגיל.

ב'. התיאוריה של שלדון- טיפוזי גוף – יש לנו הבחנה בין שלושה סוגים של אנשים – טיפוזי גוף – האקטומורף (הרזה) הוא נוצר משכבת העובר החיצונית ממנה נבנים העור ומערכת העצבים. המזומורף (השרירי) – נבנה ממערכת העובר האמצעית ממנה נבנים השרירים והעצמות. ואנדורמוף (השמן) – הוא נבנה מרקמת העובר הפנימית ממנה נוצרים מערכת העיכול. מה שחידש לנו שלדון שכל אחד מהטייפים האלה מתאפיין באופי אחר. האקטומורף הוא טיפוזי רגיש, מופנם הוא מאוד פגיע בכל מה שקשור למבנה המשפחתי שלו, הוא לא העברייין האידיאלי. אם הוא יהיה עברייין, עבריינותו תנבע ממשבר משפחתי מכיוון שהוא כל כך רגיש למשפחה. האנדורמוף – הטיפוז החביב שכולם אוהבים אותו, בדר"כ חשוב לו האוכל, הוא לא הטיפוז העברייין, אם הוא יהיה עברייין, עבריינותו תהיה כזו שאינה מצריכה קימה מהכיסא (לדוג' צווארון לבן, העלמות מס, מרמה) המזומורף שהוא העיקר בתכנית של שלדון, הטייפ השרירי- קוצים בטוסיק, לא רגוע, היפראקטיבי, מלא אנרגיות, לא יודע איך לשחרר את האנרגיות האלה. ולכן, ההסתברות שלו להיות עברייין הוא הכי גדול. לפי שלדון זה העברייין הקלאסי, המצוי. ואכן, מהתבוננות על בתי סוהר בעיקר בארה"ב נראה כי מרביתם מתאימים לטייפ המזומורפי. אולם, קשה לדעת האם הם נכנסו לשם כמזומורפים או שבכלא הלכו לכאלה?

ג'. הגישה הפסיכו-אנליטית של פרויד – ישנם שלושה מודלים שונים בתוך תיאוריה זו-

- המודל הטופורגפי – לדעתו ישנם שלוש שכבות בתודעה שלנו –

א. מודע- זה החלק הגלוי והקטן באישיות שלנו. כל אותם אינפורמציות שאנחנו מחזיקים כאן ועכשיו. כלומר מה שעובר לנו עכשיו בראש זה המודע. ברור שמבחינת כמות אינפורמציה זו הכמות הכי קטנה שאנחנו מחזיקים כי על כמה דברים אתם יכולים לחשוב עכשיו? לא הרבה.
ב. סמוך למודע (תת מודע) – אותם חלקי אינפורמציה שהם לא נמצאים אצלנו עכשיו בראש. זה לא במודע. אנחנו לא חושבים עליהם עכשיו אבל בקלות אנחנו יכולים להעביר אותם למודע.
ג. לא מודע – הרובד הכי משמעותי באישיות שלנו לפי פרויד. אותו חלק שלא נראה לעין, לא משנה מה נעשה אין סיכוי שנצליח באופן מודע לעלות אותו למעלה. כל אותן חוויות שאנחנו לא מודעים אליהם אלו הם שמשפיעים על האישיות שלנו. הלא מודע זה אותו חלק סמוי שמשפיע על כל ההחלטות שלנו בחיים, על כל הרגשות שלנו בחיים. אין שום דרך שבה אדם יוכל באופן גלוי להיות ער לדברים שבלא מודע. יחד עם זאת, כן ניתן לחשוף את הלא מודע וזאת בדרכים עקיפות ולא ישירות למשל –

- חלומות – פרויד טוען שהחלומות שלנו משקפים את הרצונות האמתיים שלנו.

- פליטות פה – לפעמים אנחנו פולטים משהו שאנחנו לא מתכוונים אליו. משקפת את הרצון האמיתי של הלא מודע.
- הומור – בכל צחוק יש הרבה מהאמת. אנשים שמשתמשים בציניות, בצחוק, הרבה פעמים מסתירים הרבה כאב וזה מנגנון מצוין להתמודד עם כאב.
- היפנוזה – אפשר להחזיר את האדם לאותה נקודת זמן שאני רוצה. ואז שהוא מתעורר הוא מודע לאותם דברים שהוא מדחיק אותם או שכח אותם. עד לרגע ההיפנוזה הוא לא היה מודע לזה.
- המודל הסטרוקטוראלי – מודל הזה טוען שיש לנו כוחות פנימיים שעומדים בסתירה אחד עם השני.
  - איד – אותם כוחות אינסטינקטיביים, יצריים- דחף למין, הישרדות. האיד רוצה כאן ועכשיו.
  - הסופר אגו- הדחף ההפוך לאיד. זה כל מערכת הערכים שלנו, הנורמות, המצפון, הדת, כל מה שמעכב אותנו. הסופר אגו כל הזמן מנסה לבלום את האיד. כוחות מנוגדים, מי מנצח? האגו.
  - האגו- זה ההתנהגות שלי בפועל, הדרך שבה אבחר להתנהג זה האגו. האגו מאזן בין האיד לסופר אגו.
- יש לנו עוד שני דחפים שעומדים בסתירה אחד לשני-
  - ארוס – היצר בזכותו יש לנו קיום בעולם הזה, הדחף שלנו לאהוב, למצוא את הבן זוג, להתחתן, לעשות ילדים, בזכותו יש לנו קיום.
  - טנטוס (הרס) – עומד בניגוד לארוס. זה דחף שלנו להרוס לעצמנו את החיים ואנחנו עושים את זה מצוין. כנראה שזה איזון, זה בחיים שלנו כל הזמן.
- המודל הפסיכו-סקסואלי – כל אדם באשר הוא עובר חמישה שלבי התפתחות. אתה לא יכול לדלג בין השלבים, אתה חייב ללכת לפי הסדר. אם אתה נתקע בשלב מסוים, אתה לא יכול לעבור הלאה. כמו כן, כל שלב התפתחות מתבטא באזור ארוגני שונה – אזור שבו ישנו פרט או חלק בגוף שגורם לאדם גירוי מיני. **השלבים**-
  1. שלב אוראלי – האזור הארוגני זה פה – עד שנה.
  2. שלב אנאלי – האזור הארוגני זה פי הטבעת – שנה עד סוף שנתיים. בגיל הזה תינוק לומד להתחנך להריון. הוא גם לומד שהוא יכול להתאפק, וההתאפקות הזו גורמת לו להנאה. פרויד טוען שאנשים מבוגרים כאלה כי הם לא אוהבים לשחרר.
  3. פאלי – האזור הארוגני איבר המין – גיל שלוש עד חמש. כל בן שמגיע לגיל שלוש אז הוא אמור לחוות את האהבה הענקית והכי נקייה שיחווה בחייו – אהבה לאמא שלו, יש אויב בדרך שמפריע לו להגשים את האהבה שלו לאמא – זה אביו. הפנטזיה שלו זה לרצוח את אבא שלו כדי שאימא תהיה רק שלו. ילדים בגיל הזה חושבים שלהורים שלהם יש כוחות על יכולים והם יכולים לקרוא את המחשבות שלהם ואם האבא ידע על מה הוא חושב הוא יהיה בבעיה, האבא יחתוך לו את איבר המין, והם מפתחים חרדת סירוס. כדי לפתור את הבעיה גם מצד אחד להשיג את אמא וגם מצד שני לא להרוג את אבא, הילד מתחיל תהליך שנקרא הזדהות, הוא הופך להיות יותר ויותר דומה לאבא שלו. כך גם אמא שלו רוצה אותו וכך מצד שני הוא לא הורג את אבא שלו. ביום מן הימים שהילד מתגבר הוא יוכל להעתיק את האהבה שלו לאובייקט חיצוני אבל זה תמיד יהיה דומה לאמא שלו. בנות עוברות תהליך דומה, רק שבעוד שאצל בנים פרויד מננה זאת תסביך אדיפוס, אצל בנות הוא מכנה זאת תסביך אלקטרה, זה אותו מנגנון שקיים אצל בנים רק הפוך, היא מתאהבת באבא והיא רוצה שאימא תמות כדי להשיג את האבא, ואז היא מפתחת תהליך של הזדהות לאמא כדי שאבא ירצה אותם והם לא ירצחו את האימא. לבנות אין חרדת סירוס, יש להם קנאת הפין הן מגלות מה שיש לאחיהן הקטן יש ולהן אין ואז הן מנסות לעשות פיפי כמוהם. במצב האידיאלי כשהתפתחות היא תקינה.
  4. חביון – אזור ארוגני – אין, המיניות חבויה- גיל שש עד שתיים עשר, שלב ההומוסקסואלית. בתי ספר יסודיים בנים עם בנות עם בנות, אין ערבוב. המיניות חבויה.
  5. גניטלי – אזור ארוגני אברי המין, גיל שלוש עשרה ואילך. השלב הסופי בהתפתחות, המיניות היא בשלה והיא תישאר יציבה עד סוף חייו, אנחנו לא משתנים.

מנגנוני הגנה – כל פעם שיש קונפליקט פנימי נגיד בין האיד לסופר אגו, איד רוצה כאן ועכשיו וספר אגו אומר לא, נוצרת חרדה. מושג מפתח בתיאוריה שלו. המטרה של מנגנוני ההגנה זה לנסות להפחית את אותה חרדה. אנחנו עושים בהם כל הזמן שימושים כאשר מדובר ברוב לא מודע. זה חלק מהלא מודע שלנו.

- **הדחקה** – חומר שעובר תהליך של הדחקה אנחנו לא מודעים אליו בכלל. למשל – שלוש השנים הראשונות שלנו, כמה שלא נתאמץ אנחנו לא נזכור בכלל. גם תאונת דרכים- הוא לא יזכור את התאונה, הוא יזכור את המכה ואת הבה"ח.

- **הכחשה**- התעלמות מהמציאות. אמא שמנסה להיכנס להיריון במשך 10 שנים, אחרי 10 שנים הביאה ילד. כשהוא מגיע לגיל 18 הוא רוצה ללכת לקרבי, היא מסרבת בצדק כי הוא הילד היחידי שלה. אבל היא לא יכולה כי היא לא תמנע ממנה את החיים, אז היא מסכימה וחותרת וזו היא מת, בהלוויה שלו כולם בוכים חוץ מהאימא, היא צוחקת עם החברות וכולם אומרים שהיא משוגעת. כשהיא חוזרת הביתה היא מגהצת לו בגדים, מסדרת לו את המיטה ומדברת כאילו הוא שם, היא מכחישה את המוות.

- **התקה**- הפנית אגרסיות כלפי אובייקט חלש יותר. הבוס צועק עלינו בעבודה ואנחנו מוציאים את זה על אמא כי זה יותר קל.

- **היפוך תגובה**- הכוונה פעולה הפוכה או רגש הפוך מהרגש האמיתי. לדוג' – אהבה שנאה. זה הכי גיוני שיש.

- **השלכה**- ניסיון לייחס לאחרים את התכונות שאתה שונא בעצמך. כך למשל כששואלים נרקומנים כשנמצאים במרכזי גמילה איזה אנשים אתם הכי שונאים אתה אומר נרקומנים.

- **סובלימציה**- הפנית האגרסיות לדרך חברתית מועילה. למשל – אם יש לך דחף סדיסטי אז לך תהיה רופא שיניים ואם אתה רוצה להיות עבריין לך תהיה עו"ד פלילי.

- **רציונליזציה**- הכוונה מתן הסברים למציאות קיימת, כולנו חייבים לתת הסבר למציאות. אפחד לא אומר וואי אני עבריין מין, אז הם נותנים הסברים – זו היא שפיתתה אותי.

ניתן לראות כי פרויד לא מדבר אף לא מילה אחת על עבריינות, אולם קרימינולוגים עושים היקש מהתיאוריה שלו להתנהגות עבריינית. שהסיבות לכך יכולות להיות שונות. למשל –

1. **איד**- הכוחות האינסקטיביים הראשונים שלנו, לעבריינים יש איד יותר מידי חזק, הם לא מסוגלים להתאפק.

2. **סופר אגו** – הבעיה של עבריינים עם סופר אגו יכולה להיות כפולה, או שהוא חסר לגמרי או שהוא חלקי. אם הוא **חלקי**- בחלק מההתנהגויות יש לעבריינים סופר אגו בעוד בחלק אחר מההתנהגויות אין להם. אם הוא **חסר**- סופר אגו לא קיים בכלל מסיבות כאלה ואחרות אדם בילדות לא הצליח לגבש לעצמו את המצפון, אלא הפסיכופטים, אין לו שם רגש אשם אין לו שום בעיה לפגוע במישהו אחר, הלב שלהם קר.

3. **מנגנוני ההגנה** – העבריינים עושים שימוש לא נכון במנגנוני ההגנה, אם אנחנו יש לנו יצר תוקפני ואנחנו אנשים נורמטיביים אז אנחנו עושים סובלימציה – הולכים עושים כדורגל והם מוציאים את זה על אחרים.

2. **הזרם הקונסטרוקטיבי** (הבנייתי) – הזרם הזו טוען בדיוק הפוך. הכל יחסי, אין דבר כזה שהוא מוחלט. הכל פונקציה של הבניה חברתית. **התיאוריות** –

א'. **פונקציונליזם של דורקהיים** – עשה הבחנה בין **שני סוגים של חברות**:

הראשונה – **החברה המתפתחת** - נמצאת בשלביה הראשונים. חברה בהתהוות. זאת החברה השבטית, הראשונית. מה שמאפיינים אותה בדר"כ זה שהיא דתית. אנשים עושים פחות או יותר את אותם דברים מבחינת עבודה. יש דמיון תעסוקתי. בגלל שאנשים הם דומים זה לזה פחות או יותר בתחומי העיסוק שלהם, במקום המגורים שלהם מתפתח מצפון קולקטיבי. הסטייה בחברה כזו היא נדירה. בנוסף, מכיוון שזו חברה דתית אז הם מאמינים שמקור החוק זה האל ולכן אם יש עבריין בחברה הזו, אז העונש שלו חייב להיות הרבה יותר חמור מהמעשה. כי הוא פגע בכולנו והוא פגע באלוהים. אז העונש שלו חייב להיות מדכא.

השנייה – **החברה המפותחת** – הרבה יותר עירונית, אנשים כבר לא מכירים כל כך אחד את השני. בחברה המפותחת כאמור אנשים בחברה העירונית, הם לא עוסקים באותו סוג של עבודות. יש רואה חשבון, יש עורכי דין, יש מכוני רכב וכו' החברה היא כבר לא דתית יותר היא חילונית מכיוון שאנשים

לא מכירים אחד את השני זה אומר שאין מצפון קולקטיבי. אי לכך כאשר מישהו פגע באחר אז הוא פגע בו ובו בלבד. ולכן העונש בחברה הזו הוא עונש מפצה ולא מדכא.

ב. מרקסיסטית של קראל מארס – עשה הבחנה בין שני סוגים של אנשים, אלה שיש להן ואלה שאין להם. במונח יש/ אין להם – הוא לא התכוון ליופי, חוכמה, כריזמה הוא התכוון לכסף. לאורך כל ההיסטוריה אנחנו עדים לקונפליקטים בין שתי המעמדות הללו. כאשר כל אחד מאלה מנסה לכבוש את השלטון. אולם, בעל המאה הוא בעל הדעה. ולעשירים יש יכולת קלה יותר לכבוש את השלטון, ולכן הן יוצרים חוקים שטובים ומשרתים רק אותם. (שימוש בסמים בארה"ב) המעמד הנמוך מבחינה כמותית הוא הרבה יותר חזק. המעמד הבינוני והנמוך יחד מבינים שמבחינת כמותית הם הרבה יותר חזקים. לכן המעמד הגבוה שמבין זאת מנסה לזרות מלח ביניהם. ונותנים לציבור תחושה שאם הם יתאמצו הם יצליחו, היא מנסה לתת להם פרסים כדי שיהיה להם מה להפסיד כמו משכנתא שמדכאת את האדם לפחות 20 שנים, באותו הקשר היא מעודדת חתונה וילדים כדי להראות פיקוח לאדם. כשיש לאנשים מה להפסיד הם פחות ירצו למרוד. מארס מציע זה מהפכה. אם אנחנו ניקח להם את הכסף ונחלק בינינו אנחנו נהיה שווים. אם מהפכה מצליחה אותו מהפכך הופך להיות נציג העם, אם המהפכה נכשלת הוא הופך להיות עבריין. גישת הקונפליקט – צוברת שהקונפליקט החברתי לא קיים רק בין עניים לעשירים אלא הוא קיים בין כל שתי קבוצות מנוגדות למשל – בין לבנים לשחורים, ערבים ליהודים, אשכנזים למזרחיים, גברים ונשים. כאשר כל אחת מהקבוצות האמורות מנסה לכבוש את השלטון, הקונפליקט גם מתבטא באפליה של מערכת הענישה של כל אחת מהקבוצות.

ג. תיאוריית המתח של מרטון – מרטון טוען שהחברה המערבית הקפיטליסטית מעודדת דבר אחד – כסף. ואם אפשר אז עושר. הדרך פחות רלוונטית, מה שמשנה זאת המטרה. אנחנו – כל האוכלוסייה מפנימים את התפיסה הזו הפנמת יתר. כולנו שואפים להגיע לאותה מטרה. אבל האמצעים שלנו הם מוגבלים. אין לנו כל כך את היכולת – יש לנו פער בין האמצעים לבין המטרה. ולמעשה כלל שהפער הזה גדול יותר ככה התסכול גדול יותר – זה יוצר מתח. המתח הזה מוביל לחמישה סוגים שונים של התמודדויות –

א. קונפורמי – שומר החוק הוא מקבל את החוקים שהחברה מציבה, הוא לא עבריין. הוא רוצה את המטרה, רוצה להשיג כסף אבל בדרכים לגיטימיות.

ב. החדשן – הוא גם רוצה את המטרה, רוצה כסף אבל "הוא לא פראיר" הוא אל רוצה את הדרך הנורמטיבית. זה העבריין הקלאסי.

ג. ריטואל – הוא לא רוצה את המטרה, הוא לא רוצה כסף אבל הוא מקבל את הדרכים הלגיטימיות של החברה. הטייפ הקלאסי – החותם בלשכה. הוא שואף לשרוד, מסתפקים במועט אבל הם לא עבריינים.

ד. נסגן – מהמילה נסוג. הנסגן לא מקבל את המטרה שזה כסף והוא גם לא מקבל את האמצעים. במילים אחרות – הוא לא שייך לחברה בכלל. הטיפוס הקלאסי – הומלס, חולה נפש.

ה. מרדן – מהמילה מרד. דומה לנסגן, הוא לא מקבל את המטרה ולא מקבל את האמצעים. הוא לא רוצה כסף ולא רוצה להיות חלק מהחברה בכלל. אבל בניגוד לנסגן הוא נותן חלופות גם לאמצעים וגם למטרה. הוא גם וגם. לא מאמינים במערכת.

התיאוריה של מרטון מתבררת כלא כל כך נכונה מכיוון שהוא נוטה לייחס את המתח לעניים. מתברר שזה לא ממש נכון משתי סיבות – ראשית, בכל האזורים העניים מרבית האוכלוסייה היא קונפורמית. גם העשירים לא פחות מעניים מבצעים עבירות רכוש.

ענישה –

הגדרת המושג היא לא כל כך פשוטה. אנחנו מדברים על שלוש הגדרות שונות למונח עונש –

1. הגדרה פסיכולוגית – עונש זה כל גירוי שלילי שנועד להכחיד או לשנות התנהגות. (אילוף פיל לרקוד)
2. הגדרה סוציולוגית – תגובה פורמלית או בלתי פורמלית כלפי הפרת נורמות. (חרם אנחנו מגיבים בתגובה בלתי פורמלית כי הוא הפר נורמה).
3. טיהור – אנחנו רוצים להאמין כשאנחנו מענישים מישהו אנחנו בעצם מטהרים אותו בחזרה כך הוא יכול לחזור לחברה כאשר שומר חוק כחלק מאתנו כי הוא שילם את חובו לחברה. בפועל זה רחוק

מהמציאות, לא רק שאותו אדם חוזר לעצמו אלא יותר מוכתם ממה שהיה כי החברה לא מקבלת אנשים כאלה.

מאפייני הענישה - מצטברים.

1. **סבל** - ענישה חייבת לגרום לסבל, אם היא לא גורמת לסבל זה לא עונש.
2. **במתכוון** - גרימת הסבל חייבת להיעשות בכוונה כדי לגרום סבל, זה לא סתמי הסבל.
3. **ע"י רשות** - חייב להינתן ע"י רשות חוקית. המוסד היחיד שמעניש במדינה זה בית המשפט.

צידיקים לענישה-

למה צריך להעניש? לא לאיזה מטרה, באיזה זכות המדינה מענישה? מי היא שהיא תעניש? שאלת הצידיק לענישה לא עולה במדינה דתית כי במדינה דתית מאמינים שמקור החוק זה האל. במדינה שיש שם מלך לא צריך להצדיק את הענישה כי המלך אמר. אבל, במדינה חילונית שנבחרה הציבור זה אנחנו בוחרים. מדינה דמוקרטית מי שם את אותם אנשים כברי סמכא להעניש? לכן, במדינה כזו, מדינה חילונית דמוקרטית, אנחנו חייבים להצדיק את הענישה. יש מספר אנשים שמנסים להצדיק אותה-

- **עמנואל קאנט** - כאשר אדם עבר עבירה ישנה חובה מוסרית להעניש, הוא מכנה זאת ציווי מוחלט - "אתה חייב להעניש אותו" למה? כי הוא עשה עבירה. זה צדק.
- **גיאורג הגל** - טוען שישנם שני צידיקים לענישה -
  - א'. איזון מוסרי - בעולם יש גם טוב וגם רע ויש איזון ביניהם וטוב כנראה שיש את שניהם. כשנעשה מעשה רע כגון עבירה, אז האיזון מופר לטובת הרע, הענישה מאזנת בחזרה את המצב אז אי אפשר שלא להעניש.
  - ב'. כיבוד האדם - הגל האמין שהאדם הוא רציונאלי מבסיסו, אחד שמסוגל להבין את תוצאות מעשיו ולכן אם אני כאדם רציונאלי אני עובר עבירה אז אני צריך לדעת שאני איענש, אם לא הייתי רציונאלי לא היו מענישים אותי, כי הייתי חולה נפש ולכן כשאדם עובר עבירה אני מכבד אותו ולכן אני מעניש אותו, כדי להראות לו שאני חושב רציונאלי.

- **תומאס הובס** - מדבר על אמנה חברתית. אנשים מלאי חמלה, מלאי חיבה ואפילו מלאי הערצה לעצמם במילים אחרות, אנשים הם אגואיסטים, אינטרסנטים וחוץ מעצמם לא מעניין אותם אף אחד. בני אדם בגלל האגואיזם שלהם הם רוצים ושואפים ל-100% חופש, הם רוצים לעשות מה שבא להם ומתי שבא להם. הבעיה ש-100% חופש שלי זה אומר גם 100% חופש שלך. הגיהנום שלי זה אתה. אדם לאדם זאב כנראה. אנשים מבינים את זה שבחברה כזו שלכל אחד יש מאה אחוז חופש אי אפשר לשרוד, רק החזק שורד. בחברה שיש 100% חופש יש 0% ביטחון, אנשים לא רוצים לחיות בחברה כזו. ולכן אנשים מוכנים לוותר על חלק קטן מדרגות החופש, יש להם 90% חופש, 10% מוסרים אותו לריבון, לממשלה. הם מוסרים את החופש כדי שזה יחוקק חוקים שיקנה להם 100% ביטחון. הבעיה היא העבריינים, העבריינים מפירים את האמנה החברתית, הם גם נהנים מ-100% חופש וגם מקבלים 100% ביטחון, זה לא פייר. כי הם הפרו את האמנה החברתית שהם היו חלק ממנה, ולכן אנחנו נעניש אותם.

מטרות הענישה-

1. **גמול/ נקם** - הגמול שוכן בתוך הנקם. יש משהו מאוד טבוע בנו ברצון לנקום, אנחנו מרגישים תחושת סיפוק שאנחנו נוקמים כי אנחנו מרגישים שככה אנחנו עושים צדק. מה שמאפיין את הנקמה זה חוסר פרופורציה, כלומר אם מישהו הרג את הבן שלי אני אהרוג את כל הבנים שלו, והוא בתגובה ירוג את כל הבנים שלי, המשפחה שלי- זה נקמה באמצעות הנקמה אם תהיה החברה לא תוכל להתקיים, כי בחברה כזו אנחנו לא נשרוד. לכן, המדינה פיתחה תחת הנקמה את הגמול. גמול זה נקמה אבל ממוסדת. כלומר שהמדינה נוקמת בשמך. בכל עונש, בכל פס"ד, בכל גזר דין הוא חייב לתת ביטוי לרגש הנקמני של הקורבן, אם הוא לא ייתן הוא אנשים ייקחו את החוק לידיים וינקמו.
2. **שיקום** - כשבית המשפט מעניש הוא לא יכול רק לשקול אינטרס גמולי אלא הוא חייב לקחת בחשבון את האינטרס השיקומי של הנאשם. כי בסופו של יום עונש חמור ככל שיהיה. האדם חוזר לחברה ואם הוא לא ישתקם הוא ישוב ויבצע עבירות. לכן ניתן לומר כי השיקום מהווה גם חלק מהאינטרס הציבורי. למשל - פדופיל- הצורך הנקמני שלנו בענישה הוא ברור, ואם נעשה זום אווט - בכלא הוא לא יעבור תהליך שיקומי הוא יחזור בחזרה ויפגע שוב, זה אנחנו גם לא רוצים וצריך לקחת את זה בחשבון גם את החשבון שלו. מה שהשפיע על השיקום זה המודל הרפואי במאה ה-19 עולם הרפואה הפך להיות מאוד דומיננטי, היו

רופאים בעבר שקיבלו תאוצה במאה ה-19, הרפואה רצתה ליצור לעצמה נישא מאוד ייחודית והיא פיתחה את הפסיכיאטריה (לא היו משוגעים עד אז). הרפואה טענה שאין מחלה שאין לה סיבה. אנחנו פשוט לא גילנו אותה, אבל כל מחלה ניתנת לריפוי. גם העבריינות היא מחלה. אולם, כשאדם נכנס לניתוח הוא אל יודע מתי הוא ישתחרר מהניתוח, הוא ישתחרר כשהוא יהיה בריא. אותו דבר עם העברייני, אנחנו נכניס את העברייני למאסר אבל לא כדי להעניש אותו אלא כדי לשקם אותו, לטפל במחלה שלו. הסוהרים החליפו הפסיכיאטרים ומנהל בית הסוהר החליף קרימינולוג. כל המעטפת האידיאולוגית שעוטפת אותם השתנתה וכך למעשה פותח המאסר הבלתי קצוב. יצא שאסיר נכנס למאסר מבלי יכולת לדעת מתי הוא ישתחרר. המודל הזה בסופו של יום פשט את הרגל הוא גרם למהומות בבתי סוהר, למרד אסירים והגיוני. אי אפשר להכניס מישהו מבלי לדעת מתי הוא הולך, זה לא הגיוני. המודל השיקומי ננטש יחסית (הוא לא עיקרי במסגרת הענישה) ב-1970 בארה"ב, מי שהיה אחראי על שיקום אסירים בבית כלא היה פרופ' מרטיסון, היה אחראי 30 שנה. בשנות ה-70 הוא עלה לקומה 8 והתאבד, הוא השאיר אחריו פתק – "שום דבר לא אבד" הוא כתב למה השיקום נכשל, זה ערער לחלוטין את ארה"ב ובעקבות זה הם חזרו חזרה לאלמנטים של ענישה גבולית. כיום גם בישראל וגם בארה"ב השיקול המרכזי בענישת מבוגרים הוא שיקול גמולי.

3. **הרתעה** - ההרתעה מבוססת על פחד, אני מאיים עליכם שאם תעשו משהו אני אעניש אתכם - זאת הרתעה. מרביתנו האמת היא לא מבצעים פעולות מסוימות בגלל הפחד - לדוג' שימוש בפלאפון בנהיגה. ההרתעה מניחה שאנשים במהותם הם רציונליים. לאור כך הם מסוגלים להבין שאם הם יבצעו עבירה הם ייענשו. בהתרעה עושים הבחנה בין שני סוגים - א. הרתעה פרטית/ ספציפית - אני מניח שבאופן אינדיבידואלי אתה או כל אחד מאתנו לא יעשה עבירה בגלל שהוא פוחד מעונש. התרעה פרטית פונה לאדם הפרטי. ב. הרתעה כללית - מכוונת לכולם, לכלל האוכלוסייה. אני מניח שאני מעניש אדם מסוים אני יגרום להרתעת הרבים. אני תולה אותך לא כי גנבת אלא אני תולה אותך כדי שאחרים לא יגנבו. מרבית הקרימינולוגים מסכימים שבהבחנה שבין ההרתעה הכללית להרתעה הספציפית ההתראה הכללית היא יותר מועילה. בשנת 1944 היטלר החל בתהליך "הפתרון הסופי" מבין המדינות שהוא כבש הוא כבש בין היתר את דנמרק הוא נתן הוראה למשטרה הדנית שכל יהודי שייתפס בשטחה יוסגר לידיה של גרמניה. שהמשטרה הייתה ברורה - להרוג יהודים. המשטרה הדנית תפסה 5000 יהודים והצו המוסרי ניצח אותם והם הבריחו את היהודים האלה בספינות דיג לחופי שוודיה. שהיטלר גילה את זה הוא פיטר את כל המשטרה הדנית, הכוונה מהטבח ועד המפכ"ל. 9 חודשים דנמרק הייתה בלי משטרה, זה אומר 9 חודשים מותר לרצוח, לשדוד, לפרוץ, לאנוס ולא לקבל עונש כי אין מי שיתפוס אותך. אחרי 9 חודשים קמה משטרה חדשה ואז דנמרק ניסתה להעריך נזקים ומסתבר שאותן עבירות שמאחוריהן ישנה מחשבה ותכנון, עבירות שבדרך כלל מטרתן היא להגדיל את הרווח הכלכלי של האדם - עבירות אינסטרומנטליות (רכושיות) הללו גדול ב-90% לעומת זאת, עבירות רגשיות שמה שמאפיין אותם זה התפרצות אמוציונאלית - עבירות אקספרסיביות (כמו רצח, אונס, תקיפה) משהו שאתה לא מתכנן מראש - זה לא השתנה אפילו לא באחוז. אין שום אפקט הרתעתי לעבירות אקספרסיביות. מסקנה - כשההרתעה היא יעילה אך ורק כלפי עבירות אינסטרומנטליות, במדינות בהם מנהגים עונש מוות על רצח, שיעורי הרצח אינם מופחתים ממדינות אחרות כי רצח זה עבירה אקספרסיבית. הרתעה ובני אדם - אייטק - אייטק עשה הבחנה בין שני סוגים של אנשים: 1. מוחצנים - אקסטרורטים, 2. מופנמים - אינטרוורטים, ההבדל ביניהם זה במהירות המידע במוח. המוחצנים מעבדים את המידע יותר לאט כי המערכת המוחית שלהם עובדת יותר לאט ולכן הם זקוקים ליותר תניות ויותר גירויים כדי ללמוד משהו. כלפיהם ההתראה היא פחות יעילה. לעומת זאת, המופנמים המערכת המוחית שלהם עובדת יותר מהר ועבורו די במחשבה על העבירה כדי לא לבצע אותה. אצלו ההתראה הרבה יותר יעילה. בנטהם - מידיות, וודאיות וחומרה - בנטהם טוען שבכדי שהרתעה תהיה יעילה עליה לעמוד בשלושה קריטריונים מצטברים - חומרה, וודאיות ומידיות. חומרה - ההנחה שלנו כאנשים מן היישוב זה ככל שנחמיר יותר בענישה ככה אנחנו יותר נרתיע, זה בדיוק הפוך. אם נגיד שאנחנו מחמירים את הענישה ושולחים במקום שנה בית סוהר 6 שנים, זה לא ירתיע יותר. כשאדם נכנס לבית סוהר הוא חווה הלם טוטאלי, בנקודה הזו הוא הכי מורתע מהכלא עם הזמן האדם הופך תהליך שנקרא התכלאות, כלומר אתה מתרגל לכלא. ולמעשה לא רק שאתה מתרגל, אלא אתה מפתח תלות בכלא, ככל שאדם יותר במאסר הוא יותר מתרגל וזה לא ימנע ממנו לעשות שוב. וודאיות - יש צורך בענישה וודאית כדי שהיא תהיה מרתיעה. החומרה לא מעניינת הוודאיות היא יותר חשובה. לכן במשוואה שבה 90% יש סיכוי לאדם להיענש והעונש הוא קל הוא הרבה יותר מרתיע מאשר שהסיכוי להיענש הוא 10% והעונש הוא חמור. מידיות - ככל שהעונש יותר סמוך לעבירה הוא יותר

מרתיע. **פסיכופת**- הפסיכופת הוא אדם שנעדר מצפון, הוא נעדר מערת ערכים ונורמות ולכן נראה שאצלו ההרתעה לא יעילה בכלל. אתה לא יכול להתריע פסיכופת וכלפיהם בלבד נראה שאין מנוס אלא להרחיקם מהחברה.

4. **מניעה** – המניעה עומדת מאחורי התפיסה שצריך להחזיר את השקט לרחובות ואת הביטחון בציבור, לכן צריך לנטרל את יכולתם של העבריינים לבצע עבירות. המניעה המושלמת ביותר זה עונש מוות למה? כי בעונש מוות אדם לא יכול לבצע עבירות. אבל גם מאסר זה מניעה, כי אתה מגביל את יכולתו לבצע עבירות. המניעה מתחלקת לשלוש רמות שונות – א. המניעה ראשונית – לקוח מעולם הרפואה, מוגדרת כניסיון למנוע מחלה עוד לפני שהיא מתחילה. (לדוג' חיסון). בעולם הפשיעה הכוונה ניסיונות למנוע פשיעה לפני שהיא בכלל פורצת (לדוג' הסברה) ב. מניעה שניונית – בעולם הרפואה מתייחסת לניסיון לצמצם מחלה שרק החלה (לדוג' אקמול להורדת חום/סתימה). בעולם הפשיעה הכוונה ניסיון למגר את הפשיעה שרק מתחילה. (לדוג' הצבת שומרים) ג. מניעה שלישונית – בעולם הרפואה הכוונה ניסיון להכחיד מחלה שהיא בעיצומה (לדוג' עקירת שן). כשמדובר בפשיעה הכוונה ניסיון לעצור פשיעה שנמצאת בעיצומה. (לדוג' מאסר).

המניעה הראשונית – מניעה קלה, היא זולה, היא מניחה שיצר לב האדם הוא חלש ואם היצר הזה יעמוד בפני פיתוי הוא יכשל, אז אנחנו פשוט נמנע את האופציות האלה. אם אנחנו מצאנו ארנק עם מלא כסף ויש שם תעודת זהות עכשיו אנחנו עומדים בפני דילמה מוסרים – להחזיר או לא? אם לא, מבחינה משפטית זו גניבה.

המניעה השניונית – הפשיעה רק מתחילה ואנחנו רוצים לעצור אותה, אולם בנוסף לכך עיקר המטרה של המניעה השניונית זה בחיזוי פשיעה, הכוונה היא שלוש רמות שונות של חיזוי שבו אנחנו מנסים לנבא מי יהיה עבריין.

חיזוי פשיעה הכוונה היא 3 רמות שונות של חיזוי בהם אנחנו מנסים לנבא מי יהיה עבריין:

א. **ניבוי קליני**- משמעותו צוות מומחים כמו פסיכיאטרים, פסיכולוגים שהם מדברים עם העבריין ובסופו של יום מאריכים אם יש לו סיכוי להיות עבריין. בסוג הזה של ניבוי קליני במדינת ישראל זה הארכת מסוכנות מינית. מסתבר ששנים משלוש הארכות נמצאות שגויות. יש כמה סיבות לזה- (1) אי אפשר לחזות התנהגות (2) מי מכין את האנשים לשיחה הזו? הם יודעים מילה במילה מה לומר בוועדה זו, העו"ד. (3) מה קורה אם באמת נאשם מאמין במשהו מסוים? אם אתה מודה אתה לא מסוכן וגם אם אתה מסוכן אתה פחות מסוכן כי אתה מודה.

ב. **חיזוי סטטיסטי**- מכניסים כל מיני נתונים למחשב- גיל נאשם, מין, השכלה, מקום מגורים, כל הנתונים שיכולים להשפיע על פשיעה. על סמך אותו מידע המחשב מוציא פלט אם אתה מסוכן. לשיטה זו יש יותר יתרונות מאשר לשיטה קלינית- ראשית, היא יותר זולה. שנית, היא יותר נאמנה ומדויקת. החיסרון הוא, ששופטים אותך רק על סמך הנתונים יבשים, כלומר אם אתה גבר רווק בן 25, כבר אתה מתחיל רע. אישה, נשואה, משכילה המקום שלה אחר לגמרי.

ג. **משפטי** – מקובל יותר בבית המשפט בישראל. בית המשפט לוקח בחשבון את הקריירה העבריינית שלך כאינדיקטור ראשוני לחיזוי. העבר הפלילי זה אינדיקציה ראשונית לפשיעה.

מעבר לחיזוי פשיעה המניעה השניונית גם מתמקדת באזורים/מקומות ספציפיים/שעות ספציפיות שיותר מיועדים לפורענות ובהתאם היא יכולה להציב משטרות. מעבר לכך המניעה השניונית גם מתמקדת באנשים מסוימים ואם אני יודע שאנשים מסוימים הם יותר מיועדים אז אני אדע לתת מענה בהתאם. כך פיתחנו את נערי המק"ם.

המניעה שלישונית – מנסה לעקור פשיעה מהשורש כאשר זו נמצאת בעיצומה. הדוגמה הכי טובה- עונש מוות, עונש מאסר. חוק שלוש הפסילות קובע שכאשר הנאשם מבצע שלוש עבירות רצופות בגין העבירה השלישית הוא מקבל מאסר עולם. לא משנה כמה זמן עבר וזה לא משנה אם הוא קיבל עונש בגין עבירות קודמות אבל התוצאה של הדבר הזה היא עיוות דין- נאשמים שביצעו שתי עבירות ואז "חזרו בתשובה" לא ביצעו זמן רק שום עבירה ואז כעבור 10 שנים הם הסתבכו בעבירה מינורית של שטות ומוצאים את עצמם במאסר עולם, זה לא הגיוני. בישראל מה שאנחנו מכירים על הדוגמה הזאת, זה איזוק אלקטרוני- מחובר לנאשם אזיק לרוב בקרסול כף הרגל, מחובר למנהלת האיזוק, לחברת שמירה פרטית. אם יש הפרה בתנאי המעצר אז חברת השמירה מגלה זאת במחשב והיא מדווחת למשטרה.

עונש מוות (תחת נושא המניעה)

בעבר הכרנו שני סוגים של עונש מוות – הכרנו את עריפת הראש שנעשתה לא סתם, כי הראש בזמנו האמינו שהוא מסמל את מקזז הנשמה וכאשר אתה כורת את הראש אתה מרחיק אותו מהראש. או סקילת אבנים- שהיו משמשים כקבר ואז זה חוסך גם קבורה. יש משהו הומני בסקילה, מבחינתם של המוציאים להורג, אם אני זורק רק אבן אחת, האבן שלי לא הרגה אותי, אני יכול לישון טוב בלילה, כי לא אני גרמתי למותו ואז כל אחד מזורקי האבנים יכול לישון טוב בלילה. עד המאה ה-19 עונש המוות בוצע בצורה ברוטאלית מאוד. ההוצאה להורג הייתה יום חג לכל דבר אנשים היו מתאספים במרכז העיר כדי לצפות במחזה, המוצא להורג היה מובא כשהוא קשור לעמוד הקלון וכל אחד מהנוכחים יכול היה לירוק עליו, להכות אותו, להשליך עליו חפצים, לקלל אותו. טקס ההוצאה להורג היה יום ארוך של עינויים, היו נותנים לאותו אדם חומר לאיבוד הכרתו. לאחר המוות אימהות היו מחריכות את הילדים שלהם לגעת בחבלים כסמל למזל (מוות עם הסוס). לצד אותן אימהות, סטודנטית לרפואה נלחמו על חלקי הגופה. במאה ה-19 הגישה הזאת השתנתה וזאת משום שחלחלה באירופה "עידן הנאורות", אשר קרא לעונשים הומאניים, היא הייתה נגד ברוטאליות ואכזריות והיא קבעה שגם אם נגזר עלייך עונש מוות, הרי שהוא צריך להיעשות ללא עינויים וכך הונחה הגיליוטינה (סכין לכריתת ראש, שבשנייה המוות קורה ללא עינוי). עד המאה ה-19, באנגליה היו 350 עבירות שעונשן היה מוות ומרביתן בכלל עבירות פעותות, כמו למשל גניבת ממחטה, כריתת עץ דובדבן. כעבור תקופה של 50 שנה מספר העבירות שבגינן היה להטיל עונש מוות ירד ל-220. כיום, בתקופה המודרנית מתחילת המאה ה-20 וה-21, קמו כל מיני ארגונים שמתנגדים לעונש המוות. עונש המוות נקרא כעונש אכזרי ולא אנושי ולמעשה כמעט כל המדינות הדמוקרטיות היום, הוציאו את עונש המוות מחוץ לחוק (לא מדובר על עבירות בגין בגידה במדינה), מדובר על עבירות של רצח. ישנה רק מדינה אחת שמסרבת בכל תוקף להוציא את עונש המוות ממנה והיא ארצות הברית. למעשה, ארצות הברית לא רק שלא מצמצמת את עונש המוות אלא גם הולכת ומרחיבה אותו, למעשה ארצות הברית מוציאה להורג יותר מערב הסעודית, כיום למעלה מ-4000 נאשמים להוצאתם להורג.

השאלה למה ארצות הברית שהיא אם המדינות הדמוקרטיות, במקום ללכת אחרי חברותיה הדמוקרטיות, לא עושה את זה? לכך ישנן מספר סיבות-

1. **דעת קהל-** מסתבר, שכאשר יש אירוע חריג באוכלוסייה, מרבית הציבור קורא לעונש מוות. בארה"ב היו המון מקרים שעודדו את דעת הקהל לקריאה לעונש מוות.
2. **פוליטיקאים-** פועל יוצא. הפוליטיקאים הבינו שכדי להצליח בבחירות הם חייבים להעלות על המצע שלהם את עונש המוות. במילים אחרות עונש המוות שימש כקרש קפיצה פוליטי.
3. **גזענות-** אם אתה שחור ועני, הסיכוי שלך לקבל עונש מוות הוא פי חמישה יותר מאשר אתה לבן שמשתייך למעמד הביניים או הגבוה. האחוזים גדולים עוד יותר.

בארה"ב מוכרות חמש שיטות להוצאה להורג:

1. **תלייה-** נחשבת כיום הוצאה להורג שהיא מבזה ומשפילה. סאדם חוסיין הוצא להורג בתלייה כי רצו לבזות אותו.
2. **כיתת יורים-** יש גם משהו הומני מבחינתם של המוצאים להורג כי יש לנו רק שני אנשים אולי שנושאים כדור אמיתי בעוד שישה נוספים נושאים כדורי סרק ואף אחד לא יודע מי מהם הרג.
3. **כיסא חשמלי-** נפוץ מאוד בשנות ה-90. הפסיקו את השימוש בו עקב בעיות טכניות.
4. **גז-** עד מלחמת העולם השנייה, הגז נחשבה כשטית ההוצאה להורג ההומנית ביותר, כי הגוף נשאר שלם. הוא נראה ויזואלית אותו דבר. בגלל הקונוטציה של היטל ותאי הגזים הפסיקו את השימוש בזה.
5. **זריקה-** השיטה הכי נפוצה והכי זולה. זריקת רעל. גם בזריקות יכולות להיות בעיות טכניות. עם הזריקה עולות שתי בעיות מוסריות – ראשית, אצלנו ישנה גישה שהזריקה מתקשרת לבריאות. חיסון למשל אנחנו לוקחים זריקה כדי להיות בריאים ופה אנחנו לוקחים זריקה כדי לקחת חיים. שנית, הרופא נשבע בשבעת הרופאים לעשות הכל כדי להציל חיים וכאן הוא אחראי על ההוצאה להורג, זה דבר בהיפוכו, כמו הרופאים הנאצים.

עונש מוות בישראל- היה עונש מוות על רצח כשירשנו את הפקודה המנדטורית. בשנת 54 הוא בוטל, אבל זה היה ביטול פורמאלי בלבד שכן במשך 6 שנים, מ-54-48 לא עשינו בזה שימוש אפילו לא פעם אחת. כיום, יש שתי אופציות של עונש מוות בישראל. האחד, זה חובה- כלומר אם בית המשפט מוצא

אותך אשם בעבירות האלה, אין לו שיקול דעת, הוא חייב להוציא אותך להורג. העבירות האלה הם עבירות לפי חוק לעשיית דין בנאצים ועוזריהם משנת 1951. אנחנו מכירים שני מקרים שעלו לפרק בעקבות החוק הזה ועונש מוות – האחד, פס"ד אייכמן משנת 1961, נמצא אשם לפי עבירות לחוק זה, היה אחראי על המשפרות, נגזר עליו עונש מוות, הוא נתלה ולאחר מכן גופתו נשרפה, ואחרי זה 5 ספינות פוזרו ב-5 מדינות שונות מחוץ לשטח הטריטוריאלי של ישראל. שני, הרשות הוא דמינאיוק-קראו לו איוון היום, זה היה בשנת 1987, הוא נמצא אשם בגין עשיית דין בנאצים, ביהמ"ש המחוזי גזר עליו עונש מוות ועל פי חוק, כל מי שנגזר עליו עונש מוות ישנה חובת ערעור (לא זכות ערעור). שפטל היה עורך הדין שלו והוא זיהה מחדלים באשמתו. שפטל הצליח לזכות אותו מחמת הספק, בעקבות הזיכוי שלו, ניצולי שואה התאבדו. הוא גורש מארץ ישראל. מי שתפס אותו בצורה אירונית היא דווקא גרמניה והיא מצאה אותו אשם באותן עבירות שאנחנו, ארץ ישראל זיכינו אותו. היא גזרה עליו עונש מוות אך הוא היה במצב כל כך סיעודי, מחובר למכונת הנשמה וצינורות וגרמניה העלתה שאלה מוסרית אם שמע יש לגאול אותו מייסוריו ולהרוג אותו או שעדיף להשאיר אותו לסבול, אך לא היו צריכים לדון בשאלה זו כיוון שלאחר זמן קצר הוא מת.

פגיעה בביטחון המדינה

אם בית המשפט מוצא אותך אשם הוא רשאי לגזור עליך עונש מוות או להטיל עליך מאסר עולם. העבירות האלה הן עבירות שפוגעות בביטחון המדינה, ריגול/בגידה, אולם יש רק מקרה אחד שמתבטא לאור זה. המקרה היחידי הקשור לחוק הזה בעונש מוות הוא סרן מאיר טוביאנסקי- הוא היה בהגנה לפני שצה"ל הוקם. כשצה"ל הוקם הוא הפך להיות קצין. הוא נתפס כשהוא מעביר חומר מסווג לירדן שבעקבות אותו חומר, ירדן הפציצו במדינת ישראל נקודות אסטרטגיות. החוקרים שלו היו המפקדים שלו, השופטים שלו והמוציאים להורג שלו. הוא נמצא אשם בבוקר והוצא להורג בכיתת יורים בערב. בעקבות הוצאתו להורג הקים בן גוריון ועדת חקירה והיא מצאה שאומנם טוביאנסקי העביר חומר לירדן, אולם הוא עשה זאת בתום לב. לא נמצא קשר סיבתי בין המידע שהוא מסר לבין ההפצצות של ירדן. בן גוריון התנצל בציבור ומשפחתו פוצתה, הוא זוכה לאחר המוות שלו.

למה צריך עונש מוות?

בעד-

1. גמול- מי שלקח חיים צריך לשלם בחיים.
2. נקמה – אם אנחנו לא נעניש באותו אופן את הרוצח, נניח נטיל עליו רק עונש מאסר אז החשש הוא שמשפחת הקורבן תקח את החוב לידיים ותעשה דין עצמי.
3. חומרת עבירות- כנראה שישנן עבירות שהן כל כך ארוכות שרק עונש מוות יכול להרתיע לגביהן.
4. הרתעה – מה יותר מרתיע מעונש מוות?
5. גמילות חסדים- כשאנחנו מוציאים אותו להורג אנחנו עושים לו טובה, זה יותר טוב ממאסר עולם.

נגד-

1. בעיית הגדרה- אם נגיד אני מוציא להורג על רצח, אבל מה לגבי מקרים אחרים? מה נניח רופא ששיווק תרופות שפג תוקפן והתרופה גרמה למוות. מה לגבי המתת חסד שזה רצח?
2. קדושת החיים- למה מדינה מקנה עונש מוות על רצח? היא אומרת שהחיים זה הערך העליון, אם החיים זה הערך העליון, אז זה סותר אחד את השני. מצד אחד אומרת אסור לרצוח ומצד שני רוצחת בעצמה.
3. טעות- מה קורה אם חלילה אנחנו טועים? במקרה של טימוטי הוואנס, הוא נחשד ברצח אשתו, הוא נעצר. השוטרים במהלך החקירה אומרים לו תקשיב אנחנו יודעים שעשית את זה. הוא אומר אני לא זוכר דבר כזה, אבל הוא הודה. אחרי חודשיים חשמלו אותו. שנתיים אחרי השכן שלו נעצר בחשד לרצח אישה, הוא הודה ברצח של אשתו של טימוטי. בסופו של יום שאנחנו מרשיעים אדם זה ראיות נסיבתיות.
4. יקר- עונש מוות הוא העונש הכי יקר שיש. הבעיה היא שבעקבות המקרה של טימוטי, ארה"ב ממתנינים בין 10-15 שנה עד שמוציאים אדם להורג. אדם כזה שנדון למוות מוגדר כ- "איש מת מהלך", הוא נמצא בהפרדה, יש לו פיקוח של 24 שעות, אסיר כזה עולה בעשר שנים, כמו אסיר שנדון ל-50 שנות מאסר. הוא הרבה יותר יקר מכל אסיר אחר.

5. **אין מה להפסיד** - אחד שנדון למוות, אין לו מה להפסיד, אם נגיד רצחתי בן אדם והיו שלושה עדי ראייה אין לי מה להפסיד אם לא ארצח אותם.

עונש המאסר -

- אחד העונשים הכי פרדוקסאליים והכי לא הגיוניים שיכולים להיות, כִּי:
1. כל הציבור משוכנע שהמאסר הוא העונש הכי טוב למרות שאין לו מושג מה זה בית סוהר. לא יודעים מה ההשלכות של המאסר, מה קורה בתוך המאסר.
  2. ישנה הנחה שכלל שעונש הוא יותר ישן כך השימוש בו יהיה יותר שכיח. למשל – קנס (השתמשו מתקופת התנ"ך) אין כמעט מפס"ד פלילי שלא ניתן בו גם קנס. אנחנו משתמשים בעונש מאסר פחות מ-200 שנה. למרות שזה העונש הכי חדש שיש הוא הכי שכיח.
  3. אין שום קשר בין עונש המאסר לעבירה עצמה. לדוג- מה הקשר בין גניבה למאסר? העבירה היחידה שאפשר למצוא קשר – כליאת שווא. שמדובר בקטינים הגמישות שלנו בענישה היא יותר גדולה, כי לוקחים בחשבון את השיקום.

התפתחות היסטורית של בתי סוהר -

מבחינה היסטורית בית הסוהר הראשון התחיל להתפתח באנגליה שנקרא פנאופטיקון. מדובר על מבנה מעגלי שמרכזו נמצא שומר, השומר יכול לראות את כולם בכל רגע נתון. אולם האסירים עצמם לא יכולים לדעת מתי הוא צופה בהם. עצם העובדה שהאדם נצפה בכך הוא משנה את התנהגותו. היום הוא מוזיאון באנגליה. ארה"ב במקביל לאנגליה פתחה שני בתי כלא, הראשון היה בפנסילבניה שנקט בשיטת הפרדה- כל אסיר קיבל תא משלו, חצר פרטית. אולם, הוא לא היה יכול לדבר עם אף אסיר אחר, הוא לא היה יכול לקבל ביקורים, הוא לא דיבר עם סוהרים וככה הוא היה מעביר את כל המאסר שלו. אנשים משתגעים, אנשים שהם לא נמצאים עם אנשים אחרים הם מאבדים שפיות. השני, אובורן שנקט בשיטה שקטה- ע"פ השיטה הזו האסירים הוחזקו יחדיו, ישנו יחדיו, אכלו יחדיו. אולם, הם לא יכלו לדבר אחד עם השני, לא רק שאסור להם לדבר אסור להם להסתכל אחד לשני בעיניים. כתוצאה משתי השיטות האלה התפתחה בארה"ב "מלחמת שיטות"- אלה שדגלו בשיטת ההפרדה הם טענו שהשיטה השקטה היא מסוכנת כי היא עלולה לגרום למרד אסירים מאידך, אלו שדגלו בשיטה השקטה טענו שהשיטה של ההפרדה היא מסוכנת כי היא עלולה לגרום למחלות נפש. מי "שניצח", השיטה שהתבססה זה השיטה השקטה ולא בגלל החשש לאיבוד השפיות, פשוט זה יותר זול שהם ביחד. מסתבר שהשיקול הכלכלי הוא יותר חשוב מכל שיקול הומני. עונש המאסר במאה ה-20 – מוסד כוללני, מי שפיתח את המונח הזה הוא סוציולוג בשם גופמן. המוסד הכוללני הכי קיצוני שיכול להיות זה בית סוהר ובית חולים לחולי נפש, בעיקר המחלקות הסגורות. יחד עם זאת, ישנה מוסדות כוללניים שהם יותר מתונים. למשל – בית ספר, בתי אבות, בתי חולים, צבא, פנימייה וכו'. בית סוהר נקרא מוסד כוללני כי כל החיים מתנהלים בתוך המוסד. בתוך המוסד הכוללני ישנה הפרדה בין שתי קבוצות – סגל וחוסים. כאשר בין שני אלה יש קשר של מנהל ומנוהל. הסגל הזוטר ביותר, זה אתמול שקיבל מדים, הוא נכנס לכלא ועכשיו הוא מנהל. מנגד, החוסה (האסיר) הוותיק ביותר, הוא תמיד יהיה מנוהל. המחיצה הזו בין הסגל לחוסים היא בלתי עבירה. חוסה לעולם לא יכול להיות סגל וסגל כלל לא יכול להיות חוסה. ישנם מקרים חריגים שבו הסגל מבצע עבירה פלילית ואז הם הופכים להיות אסירים בעצמם (הבריה סמים ורצח את אשתו) וגם שזה קורה הם לא נמצאים עם יתר האסירים. מה שמאפיין את המוסד הכוללני זה שגדרות מקיפות אותו, לא ניתן להיכנס ולצאת ללא אישור, לכולם יש תלבושת אחידה. המוסד הכוללני מבטל את כל הזהות האישית שלנו. כל אחד מאתנו יש לו תסרוקת משלו, מתלבש איך שהוא רוצה, כל אחד מבטא את האני שלו איך שהוא רוצה. במוסד הכוללני הכל מתבטל. הבגדים נלקחים מאתנו, מסופרים אותו דבר, מקבלים מספר אישי. בשהות במוסד הכוללני אסירים עוברים תהליך שנקרא אינפנטיליזציה- ילדותיות. תחשבו שאסיר לא יכול לעשות שם דבר לבד באופן עצמאי, אם הוא רוצה משהו הוא חייב לבקש אישור על כל דבר. ככל שהשהות במוסד הכוללני הוא ממושך יותר כך הסיכוי שלך לנהל אורח חיים עצמאי לאחר השחרור הולך ופוחת. לא פעם קורה שבתהליך הממושך הזה, אנשים מתחילים להדהות עם המוסד ולכן לקראת השחרור קורה אם במודע או לא במודע שהם מבצעים "תקלה" כדי להישאר במוסד. אז אין כאן הרתעה. יש חשיבות למשמעות שהחברה נותנת למוסד. כלומר, גם הצבא הוא מוסד כוללני. אולם, ההשלכות החברתיות הן שונות מכיוון שהחברה מעריכה אחרת את שני הטיפוסים ובגלל שהפידבק החברתי הוא שונה אז גם ההתמודדות עם המוסד היא שונה אז הוא לא צריך

להתבייש בזה. אסירים יעשו הכל כדי שלא יזהו אותם, הם מתביישים בעובדה הזו. ישנם שני מודלים לגבי אסירים ששוהים במוסד הכוללני- (1) המודל הלינארי/קווי- ככל שהשהות במוסד הכוללני ממושכת יותר, כך אסירים מפנימים יותר את ערכי הכלא. הוא הופך להיות יותר ויותר עבריין. (2) עקומת U – בכניסה למוסד הכוללני אתה יחסית אדם נורמטיבי, ככל שהמאסר מתקרב לעיצומו אתה הופך להיות יותר ויותר עבריין, וכלל שאתה מתקרב ומתקרב לשחרור אתה חוזר להיות נורמטיבי.

כאבי מאסר –

מי שהמציא את המונח הזה, זה **סייקס** בשנת 58 הוא מנה אותו. במונח הזה הוא התכוון לכאבים נפשיים שהאסירים חווים. הוא מנה חמישה כאבים כאלה. אולם, כל הכאבים זה פונקציה של הכאב הראשון:

1. **שליטת חרות** – הכאב הכי מרכזי שיכול להיות. לוקחים אותך ומכניסים אותך לתוך מבנה סגור.
2. **שליטת מצרכים ושירותים** – האסירים רואים את זה כפגיעה בבגרות שלהם.
3. **שליטת יחסי מין הטרוסקסואלים** – כשבית המשפט גוזר עליכם מאסר, הוא לא גוזר עליכם הימנעות מיחסי מין, אבל זה הכל מהמאסר. הימנעות של יחסי מין הטרוסקסואלים זה גורם ליחסים הומוסקסואלים. האסירים מגיבים לכך בבלבול ורגש אשם לכל הקשור לזהות המינית שלהם.
4. **שליטת אוטונומיה** – כאנשים חופשיים אנחנו יכולים לבחור עם מי לישון ואיפה לישון, לאן ללכת ואיפה להסתובב. האסירים לא בוחרים כלום.
5. **שליטת ביטחון** – אין רגע של בטחון אתה כל הזמן חי בפחד.

סייקס מנה את הכאבים האלה לפני 60 שנה, אולם נראה, שהם רלוונטיים גם להיום. יחד עם זאת, ישנם שני שינויים מאז שנועדו להקל במידה מסוימת על כאבי המאסר- (1) קנטינה- זה השקם. יש בכל בית סוהר עובד שקם שהם רשאים לקנות בו עד 1500 שח בחודש(המשפחה מפקידה כסף). מי שאין לו משפחה הוא יכול לעבוד בכלא, הוא ירוויח 10 שח ליום עבודה ואז יוכל לקנות בקנטינה. נועד להקל על כאב המאסר השני. (2) התייחדות- נועד להקל על כאב המאסר השלישי. למעשה כל אסיר נשוי או אסיר שיש לו חברה אשר באה לבקר אותו שנתיים ברציפות, רשאי להתייחדות. זה לא חובה וזה לא זכותו, מדובר ברשות. זה אומר שאם הוא מפר את תנאי הכלא, ישללו את זה ממנו. הזמן שאתה רשאי להתייחס זה בערך 1 לשלושה חודשים. אבל ההתייחדות תוענק רק למי שלא יוצא לחופשות. אפשר לצאת לחופשות רק לאחר מיצוי של רבע מתקופת המאסר.

טוּחַ - TOCH, מנה כאבי מאסר נוספים:

1. **פרטיות** – אין פרטיות. (המקלחות שקופות)
2. **בידוד** – גם הכלא עצמו מבודד משאר החברה, יצבע בצבע אפור כדי לסמל לנו האוכלוסייה הנורמטיבית מה יקרה לנו אם נבצע עבירה.
3. **העדר תמיכה** – כולנו זקוקים לתמיכה. עממה בכלא למרות שזה מקבל משנה תוקף אי אפשר לבקש תמיכה, אתה לא יכול לבקש תמיכה מהסגל כי אז אתה תחשב כמשלן, אתה לא יכול לבקש תמיכה מהאסירים כי אז אתה תחשב לחלש.
4. **היררכיה** – מה שלא יהיה תמיד האסירים ינהלו לא משנה כמה שנים הם יהיו בכלא, דבר זה גורם לשנאה נגד הממסד בכלל וכלפי אוכלוסיית בתי הסוהר בפרט.

פריסי- מנה כאבי מאסר נוספים:

1. **היעדר יציבות** – למרות ששום דבר לא מבטיח לנו שנחזור הביתה בשלום, איכשהו אנחנו יכולים ליצור לנו איזשהו אופק, אנחנו רואים 5 שנים קדימה, אולי זה לא יקרה כי אין וודאות בחיים האלה.
2. **חוסר וודאות לגבי העתיד** – האסיר לא יודע אם אשתו תחכה לו, אם הילדים שלו יקבלו אותו, אם הוא ימצא עבודה, למעשה הוא לא יודע כלום.
3. **שעמום** – שגרת החיים שלהם כל יום אותו הדבר.
4. **פחד מאונס**

צפיפות בבתי סוהר

ע"פ תקנות האו"ם המרחב האופטימלי שצריך להיות קיים בין אסירים הוא שמונה מטר לאסיר. אולם בפועל גם בארה"ב וגם בישראל יש 2.7 לאסיר שזה בערך שליש ממה שצריך להיות. במילים אחרות, אנחנו נמצאים במצב של פי שלושה יותר אסירים ממה שאמור להיות. הצפיפות הזו גורמת לשתי סיטואציות:
 א'. יש פחות מכל דבר- האסירים צריכים להילחם על חינוך, תעסוקה, על מקום.
 ב'. מגביר את הרעש הבלתי פוסק בכלא.

כדי להתמודד עם הצפיפות הזו מדינות מסוימות פיתחו מספר פתרונות:

א'. מדיניות אפס- לא לעשות כלום, זה המצב נחיה עם זה. זה לא פתרון כי מספר האסירים כל הזמן הולך וגדל.

ב'. ויסות-אם אני יודע שמספר אסירים אופטימלי הוא X ועכשיו נאסרו 100 אסירים נוספים אז כדי ליצור מצב מאוזן אני חייב לשחרר 100 אסירים ולכן ישנן מספר טכניקות לעמוד בוויסות למשל- ועדת שליש, ועדת חצי.

ג'. בנייה- יש כמה בעיות עם בניית בית סוהר חדש –

(1) ככל שיהיו יותר בתי סוהר כך תהיה נטייה גדולה יותר של בתי משפט לשלוח לבית סוהר.
 (2) כסף- תא אחד מתוך בית סוהר שלם בין 90-50 אלף דולר. אם אנחנו מדברים על עלות של בית סוהר שלם שמכיל 400 תאים זה נע בסביבות 50 מיליון דולר (אנחנו משלמים). להקים יותר בתי סוהר זה לפגוע בנו האזרחים הנורמטיביים.

אלימות

אחד הדברים הכי רווחים בבית סוהר זה האלימות. מסתבר שמכל דבר הם מאלתרים סכינים. השעמום לצד הפחד מפגיעות גורם להם להיות כל כך יצירתיים בנוגע לסכינים שמכל דבר הם יודעים לאלתר סכינים. האויב הכי גדול בכלא זה השפיות. הגוף של האסיר יכול להחלים מכל פציעה. אבל אף אחד לא יכול להחזיר לאסיר את הזמן שעבר מאחורי החומות.

תרבות אסירים- מהר מאוד אסירים לומדים שבכלא שולט חוק הג'ונגל. לאסירים יש 11 דברות עשה ו11 דברות אל תעשה. זה לא כתוב בשום מקום אבל אין אחד שלא לומד את זה בע"פ. למשל דיברות עשה- שלם את חובך, תהיה נאמן לאסירים אחרים. דברות אל תעשה- אל תלשין, אל תתערב בדברים לא שייכים לך, אל תתקוטט-אם קטטה נכפתה עליך אל תיטוג כי אחרת אתה תהיה קורבן של הכלא. אסיר לעולם לא יכול לשבת על מיטה שלא שייכת לו, אם יש משהו פרטי בכלא זה המיטה שלי. אתה לא יכול להעיר לו הערות על תמונות במיוחד של אחותו או אשתו (משפחתו). אסור להעיר לאף אחד על השכלתו/ שפתו הנמוכה או על העבודה שלא באים לבקר אותו. אם אסיר יעבור על אחד מהכללים האלה הוא ילמד בדרך הקשה שזו טעות. אסירים לעולם לא נותנים מתנה, אין חנינם בכלא. לכל דבר יש מחיר גם כשאסיר נותן לך סיגריה תמימה אתה לא יודע לאיזה חובות אתה נכנס, אתה לא יודע מתי תצטרך לפרוע את זה או באיזה דרך. המלצות הכי טובות שאפשר לתת לאסירים זה לעולם לא להשאל דבר ולעולם לא להסכים לקחת גם כשמציעים להם. החיים בכלא מתקיימים על ארבעה דברים:

1. **סמים** – הכלא רווי בסמים. האסירים מבריחים בכל דרך סמים לכלא אם בדמות של זרג(קונדום שממלאים בתוכו סמים) פעם שלטונות שב"ס יכלו לבצע חוקן עד המקרה של הרצל אביטן. בית המשפט העליון קבע שחוקן פוגע פגיעה בלתי מידתית בחוק יסוד כבוד האדם וחירותו. חיפוש חיצוני עומד בפסקת ההגבלה. לגבי השאלה האם הסוהרים מנסים להילחם בתופעה הזו אז תלוי את מי שואלים. אם אני שואל את הסוהרים אז ברור שכן, הם עושים פשיטות. אם אתה שואל את האסירים אתה מקבל תשובה אחרת. השאלה למה בכלא המצרך הנפוץ ביותר זה סמים? יש לכך שלוש תשובות-
 א'. מרביתם מכורים לסמים.

ב'. גם אלה שלא מכורים לסמים ולא משתמשים בסמים מוצאים את עצמם לראשונה משתמשים בסמים בכלא כי זו הדרך להילחם בשעמום, בתסכול.

ג'. הרווח הכספי מהסמים הוא הגדול ביותר כי הכל שאלה של סיכון אם תיאורטי
 אחת הדרכים של האסירים להבריח או להשתמש בסמים מבלי שהסוהרים ידעו על כך, הוא פיתוח שפת סתרים שמכונה "Argot".

2. **אלימות** – כאמור הכלא הגברי רווי באלימות ויש לכך כמה סיבות –

- א'. אל תלשין- מבין כלל הנורמות בכלא אל תלשין היא אולי הנורמה הכי חזקה שיש. אסיר שנתפס מלשין (לא לדבר עם הסגל) זה הסוף שלו.
- ב'. צפיפות – הקשר המובהק שבין צפיפות לבין אלימות.
- ג'. שעמום
- ד'. סוג עבירה- ישנן עבירות שאין להן מקום בכלא. הללו כוללות עבירות מין ופגיעה בזקנים וחסרי ישע. פדופילים אין להם מקום בכלא- לרוב יתנכלו להם. אין מישהו שלא יודע משהו על מישהו אחר. אותם אסירים שביצעו עבירות מין או פגעו בקשישים הם מוגדרים כטעוני הגנה, הם נכנסים לאגף מיוחד שכולו מורכב מאנשים כאלה ונמצאים רק עם אנשים כאלה הם לא מתערבבים עם יתר האסירים.
3. מין – בכלא מוכרות שתי תופעות:

א'. בהסכמה – מרבית האסירים כאמור היו הטרוסקסואלים לפני שנכנסו לכלא והמחסור ביחסי מין מעוררים אצלם יצרים הומוסקסואלים. אולם, מי שנכנס מלכתחילה כהומוסקסואל יש לו יתרון, כי יש לו נגישות בלתי מוגבלת לכל האסירים. מחקרים מראים שבקרב אותם הומוסקסואלים ישנם יחסי מין מאוד מרובים, אלא שנכנסו כהטרוסקסואלים ו"הופכים" להומוסקסואלים זה נקרא הומוסקסואליות מצבית. לאחר השחרור מהכלא מרביתם חוזרים להיות הטרוסקסואלים מה שמבצע על העבודה של מדובר על הומוסקסואליות. החריג הוא ישראל, למרות שהתופעה של יחסי מין בהסכמה הם נפוצים בבתי כלא בעולם בארץ זה נדיר כנראה בגלל כמה סיבות- ראשית, 97% מהאסירים משתייכים לאחת משלוש הדתות שאוסרות יחסי מין הומוסקסואלים. שנית, לאסירים בישראל יש בורות בכל הקשור למחלות מין. שלישית, 50% מהאסירים בישראל נידונים לעונש מאסר של עד שנה, כעבור רבע מתקופת המאסר אתה כבר יכול לצאת לחופשות אז כמה אתה כבר צריך להתאפק. איך אנחנו יודעים שהאסירים מכנים את זה באופן שלילי? לפי הארגוט. האדם הזה ש"נופל" ונשבר ומקיים יחסי מין בהסכמה – סנדוויץ', טפט, אגוזין.

ב'. כפיה- אונס. ראשית יש לציין שאין שום קשר בין מין לבין אונס. האונס זה נטו אלמנט של דומיננטיות, של שליטה. למעשה הדרך אולי הקיצונית ביותר להשפלתו של אסיר זה באמצעות אינוסו. אם אנחנו מדברים על הומוסקסואליות בארה"ב אם אתה אונס אסיר אתה לא הומו, האסיר שנאנס הוא הומו. החריג לכך זה מדינת ישראל. למרות שגם אצלנו אסירים נוטים שלא להתערבב עם חיים של אסירים נראה שהם מתעבים את המונח אונס. האונס מכונה בשפה של האסירים "זונדה"

4. יחס לסגל – מתבטא באמביוולנטיות מסוימת שכן לסגל יש את היכולת לתת פריבילגיות לאסירים (חופשות, התייחדות). לכן, בסתר ליבו של אסיר הוא מעריך את הסגל אבל הוא לא יראה זאת לעולם מכיוון שהאסיר ינוהל כל הזמן אז הוא לרוב יפגין סלידה חיצונית כלפי הסגל. הסגל גם מקבל מילים של גנאי בכלא כמו מרימים, שולטים. כשאתה מתפתח מילים כאלה כלפי סגל אז הרבה יותר קל לפגוע בו. אומנם הסגל הוא זה אחראי על כל ההחלטות הפורמליות בכלא (חופשות, מתי הולכים לישון ומתי קמים) אבל בפועל את ניהול בית הסוהר, ההחלטה אם אסיר יחיה או ימות, החלטה אם יהיה מרד אסירים או לא, אם תהיה שביטת רעב או לא, זה נטו החלטה של האסירים עצמם. בסופו של יום, תפקידו העיקרי של הסגל זה לסיים את המשמרת בשלום.

נשים-

אם נסתכל על בתי סוהר בעולם המודרני, נראה שמרביתו מורכב מגברים. (בארה"ב 94% גברים, בישראל 99% גברים). יכול להיות שהסיבה לכך היא שגברים הם יותר עבריינים, יכול להיות אופציה אחרת, שפשוט מערכת אכיפת החוק היא יותר מקלה כלפי נשים או שאולי גם וגם. אין ספק שיש אפליה לפחות בחוק, ברמת הפסיקה בישראל שהיא יותר מקלה באותן עבירות ונסיבות לגבי ענישה של נשים. לגבי האפליה שלהם לטובה- ס' 303 לחוק העונשין- הממת תינוק. מצד שני אין את האפליה הזו כלפי גברים. מכל מקום הכלא היה מקום ששם מרביתו באופן מוחלט שייך לגברים. כשהקימו את הכלא לראשונה במאה ה-19 אז לא היה כלא נשים, אז הנשים נאסרו יחד עם הגברים. התופעה הזו גרמה לכך שהאסירות נאנסו ע"י אסירים. לאחר מכן, הפרידו את הנשים לאגף נפרד. גם לאחר שהפרידו את הנשים הן עדיין נאנסו רק שהפעם ע"י הסוהרים. מי שהביאה לשינוי בכל התפיסה הזו היא אליזבט פריי, היא טענה שכלפי נשים צריך לבנות להם בית סוהר משלהן. ששם יועסקו רק נשים ובכך למעשה אנחנו נשיג שתי מטרות – ראשית, אנחנו נמנע פגיעה מינית. שנית, הסוהרות ימשמשו לאסירות כמודל נשי לחיקוי ואכן גישה זו יושמה ונבנו בתי כלא עבור נשים, הוא שונה

- מבית הכלא הגברי- הוא נראה אחרת, בדבר"כ הוא יותר מקושט, יש שם וילונות, יש שם ירקות שמגדלים בחוץ. הכלא של הנשים שונה מהכלא של הגברים במספר הבדלים שונים:
- (1) אלימות- בעוד שאלימות היא תופעה מאוד רווחת אצל הגברים, אצל הנשים היא תופעה נדירה אולי זה נובע מההבדלים בין גברים לנשים שהגברים יותר אלימים. אם יש אלימות אצל נשים זה בדבר"כ כתוצאה מהלשנה או גניבה והאלימות היא גם שונה, מתבטאת במשיכת שיער, שריטות, נשיכות. האלימות שלהם גם אם היא קיימת היא הרבה יותר מתונה.
  - (2) הפרדה אתנית- גברים נוטים לבנות את הכלא על בסיס היררכיה, כל קבוצה היא נפרדת. אצל נשים אין הפרדה אתנית. נשים מתערבבות אחת עם השנייה.
  - (3) מעורבות- הגברים נוטים שלא להתערב אחד בחייו של השני, הנשים כל הזמן מתערבות.
  - (4) יחס לסגל- אצל גברים לא מדברים עם הסגל. נשים מדברות, הן מראות יחס יותר אנושי לעומת הגברים.
- יש שתי תופעות ייחודיות בכלא הנשי:

- (1) משפחה מדומה – זה מצביע באמת על ההבדלים בין גברים לנשים. פעמים אסירה היא נשית, עדינה "מתחנת" עם אסירה גברית בעלת שיער קצוף, סמכותנית והשניים מקיימות מבנה משפחתי כאשר לשתיים יש ילדים שזה אסירות צעירות שהן מאומצות על ידן. לעיתים מוכרת גם תופעה של משפחה מורחבת שכולל סבים וסבתות, דודים ודודות, אחים ואחייניות. הסגל מודע לתהליך הזה ואפילו מטפח אותו כי שהמשפחה מפקחת אז מייטר את הצורך בפיקוח הסגל. זה היה מאוד נוח לסגל. הסיכוי של אסירה להשתייך למשפחה הוא תלוי במצבה לפני המאסר: אם לאסירה לא הייתה משפחה ביולוגית מה שבדבר"כ קורה או שהייתה לה משפחה פוגעת, אז היא לרוב תחפש חוויה מתקנת בתוך הכלא, במיוחד שהיא שפוטה למאסר ממושך. לעומת זאת, שמדובר באסירה שיש לה משפחה ביולוגית בחוץ והיא שפוטה למאסר קצר, הסיכוי שלה להשתייך למשפחה הוא הרבה יותר נמוך. הבעיה היא שאסירה צריכה להשתחרר ואז היא מרגישה מחויבת למשפחה והיא לא רוצה להשתחרר. אז מה האפקט המרטיע של הכלא אם האסירה לא רוצה להשתחרר? בגלל הבעיה הזו הסגל שינה את הגישה שלו ומנסה לטפח את הקשר בין האסירה לבין המשפחה שלה בחוץ. לצד המשפחה המדומה, מוכרים גם קשרים לסביבים אבל הקשר הלסבי הוא לא סימן למין הוא בעיקר סימן לרגש, לחום, לקרבה.
- (2) אימהות- זו תופעה ייחודית של נשים, גם נשים בדומה לגברים סובלות מכאבי מאסר- אובדן חירות, אובדן שירותים ומצרכים, אובדן אוטונומיה, כמו גברים. אבל, לנשים יש כאב מאסר ייחודי שאין לגברים וזה הריחוק מהילדים. נשים רואות את עצמן כאחריות על הריחוק הזה. למעשה שמדובר באימהות בכלא יש שני מצבים – המצב הראשון, זה שהיא נכנסה למאסר שיש לה כבר ילד. המצב השני, היא נכנסה לכלא ללא ילד ובכלא היא ילדה אותו. בתי הכלא בארצות דמוקרטיות ובכללן בישראל מאפשרים לאישה לגדל את הילד בתוך בית הסוהר עד שהוא מגיע לגיל שנתיים בערך. הרציונל הוא כשאם לוקחת את התינוק שלה ומאכילה אותו, פסיכולוגים חברתיים אומרים שנוצר איזשהו קשר שאי אפשר להפריד בינינו לעולם. אבל אם לא יוצרים אותו בתקופה הראשונה אי אפשר ליצור אותו אחר כך. לאחר השנתיים התינוק מוצא מהכלא ע"פ חוק, הילד עובר ע"פ מדרג היררכי. בראש ובראשונה אם ישנה אפשרות הוא יעבור לאב, כי האב הוא המשמורן הטבעי. הבעיה היא לרוב שלתינוק אין אבא בתמונה. אם אין אב בתמונה, הוא עובר לאמא של האסירה, אם גם היא לא נמצאת אז הוא עובר למישהו אחר במשפחה אם זה קיים (דודים/דודות) הרציונל הוא שהתינוק יישאר בתוך המשפחה הביולוגית (האם יכולה לבחור אצל מי הוא יהיה) אם אין משפחה בנמצא, אז הוא עובר למשפחת אומנה ואם אין משפחת אומנה אז אימוץ. ישנן מדינות אחרות שבהן הן לא מאפשרות לדבר הזה לקרות ואם אישה נכנסת להריון הם מאלצים אותה לבצע הפלה ואם היא מסרבת לכך הם שמים לה רעל במזון שגורם לה להפיל בעל כורחה.

המאמר של ברייטוויט- קלון

ברייטוויט מדבר על אלמנט בלתי פורמלי של ענישה. הוא מדבר על ביוש, שיימינג. לגישתו, חברות משתמשות בענישה פורמלית בדמות מאסר בדבר"כ הינה בעלי שיעורי פשיעה גבוהים. לעומת זאת, חברות שלא משתמשות בענישה בכלל מראשות שיעורי פשיעה נמוכים כנראה שבית הסוהר זה לא ממש הפתרון הנכון. לדעתו ביוש הוא אחד מסוגי ההתערבות הכי טובים במניעת פשיעה. מרבית האנשים לא מבצעים פשיעה לא בגלל שהם מפחדים מעונש, האופציה שאתה תצטרך לעמוד לדין וכולם יראו אותך, זה מה שיפחיד אותך, הבושה. יחד עם זאת החיסרון של הבושה זה שלעתים היא לא משלבת את האדם בחזרה בחברה.

כשהביוש לא משלב את האדם בחזרה הוא הרבה יותר ארסני בבית סוהר. הביוש הוא טוב כל עוד הוא מצליח לשלב את האדם בחברה. הביוש הוא סמל אולי למצפון שלנו אולי לערכים שלנו אולי לנורמות שלנו. הביוש, המצפון מתפתח כך – ראשית, עונש מצד המצפון שלנו הוא הרבה יותר גרוע מעונש פורמלי. כשאנחנו ילדים קטנים התנהגות שלילית בדר"כ מלווה בענישה. הענישה היא יוצרת בי חרדה או פחד כלפי אותה התנהגות. לאחר מכן, מילים מקושרות לאותה התנהגות גם כן כמו שובב, כמו ילד רגע ודי באותם מילים כדי לעורר את אותה חרדה. כך נבנה המצפון. עם זאת, לעיתים המצפון של כולנו מאכזב לפעמים ואנחנו זקוקים "קורס ריענון" ולכן נכנס הביוש.

רכילות - כשאנחנו שותפים ברכילות על אחרים גם אם אנחנו לא שותפים בשיחה אלא סתם נוכחים במקום אנחנו רואים כיצד אנשים מאבדים את המוטיבן שלהם, את השם הטוב שלהם בגלל הרכילות. כשאנחנו נרצה להתנהג באותו אופן אנחנו לא נעשה את זה כי למדנו את התרבות. יש חברות של הביוש של החברים בה הוא כל כך גדול שהם לא צריכים בית סוהר כי הענישה העצמית שלהם היא הרבה יותר חמורה ממה שמוטל עליהם מבית המשפט.

מאסר על תנאי -

כאשר בית המשפט מטיל על הנאשם עונש מאסר הנאשם לא מרצה את זה כאן ועכשיו אלא אם תוך תקופה מסוימת (בישראל עד 3 שנים) הוא שב ומבצע אותה עבירה. היא וכאשר בתוך אותה התקופה הנאשם אכן ביצע את אותה עבירה הוא יקבל שני עונשים – אחד, על העבירה הנוכחית שהוא ביצע עכשיו ושניים, בית המשפט יפעיל את המאסר על תנאי (התנאי שקיבל פעם שעברה) בפועל הוא מקבל עונש כפול. האם זה חייב להיות מדובר באותה עבירה? כדי שבית המשפט לא יהיה כבול ספציפית לאותה עבירה בדיוק הוא מכליל את המאסר על תנאי משפחה שלמה של עבירות דומות. המאסר על תנאי אומצה כדי להקל קצת על אוכלוסיית בית הסוהר. בפועל, הדבר הזה גרם רק לעליית האוכלוסייה בבית סוהר(אסירים) כי אסירים לא מבינים את המשמעות של מאסר על תנאי. 70% מפרים את התנאי. הבעיה היא ששופט מטיל על נאשם מאסר על תנאי הוא תמיד יטיל עליו ענישה גבוהה יותר מאשר הוא היה מטיל עליו מאסר בפועל.

עבודות שירות ושל"צ (שירות למען הציבור) -

המכנה המשותף היחיד בין שניהם זה שהנאשם מבצע עבודות.

עבודות שירות - זה מאסר, בית המשפט גוזר עלייך מאסר אבל בדרך של עבודות. אתה לא הולך לבית סוהר ומקבל מדי אסיר, אתה הולך לממונה על שירות בתי סוהר והוא מפנה אותך לעבודה מתאימה. העבודה היא בחוץ, בקהילה. העבודות הם כל יום- מיום א' עד ה', בין 8-16. על זה אתה לא מרוויח כסף. היה והתגלה סכסוך בינו לבין המעסיק, היה והוא בוחר לא להגיע בבוקר לעבודה, את היתרה הוא ימשיך בבית סוהר. עבודות שירות ניתנות בישראל לכל היותר עד שישה חודשים. אחרי 16:00 הוא יכול לעבוד.

של"צ - זה לא עונש, זה במסגרת טיפול. הרבה פעמים בית המשפט אף נוקט לעיתים בדרך של ביטול הרשעה אין מחלוקת שהנאשם ביצע את העבירה. אולם, כדי לא להחתיים את עתידו, אז הרבה פעמים משיקולי שיקום, הנאשם מבקש לבטל את הרשעתו. זה בעבירות מינוריות יחסית, שהעבירה מאפשרת. גם אם בית המשפט מבטל הרשעה, הוא חייב על פי חוק לתת של"צ. בשל"צ מטילים על הנאשם שעות מסוימות ופרק זמן לביצוע הוא חייב לקבל איזשהו משהו חיובי. הנאשם מחליט מתי לבצע אותם. היה והוא לא ביצע את העבודות, לא ניתן להכניסו לכלא, אלא עניינו מוחזר לבית המשפט, ובית המשפט מוסמך לגזור את עונשו מחדש. לכן, הוא לא יכול ל"שחק עם זה."

סמים

אנחנו יודעים שקוקאין זה סמים, הרואין זה סמים, קנאביס זה סמים. אבל אם אשאל אתכם מה ההגדרה לסמים? אז התשובה היא לא כל כך פשוטה. למעשה אם אני אפתח 100 מאמרים שונים אני יכול למצוא 100 הגדרות שונות. בכל זאת, אם ישנו תמימות דעים יחסית לגבי סמים אז ניתן לומר שההגדרה המקובלת היא כל חומר כימי או טבעי שמשפיע על כל אורגניזם או אדם ומשנה את תפקודו או מבנהו. זה סותר את המיתוס שאם זה טבעי אז אולי זה לא סמים. סם משפיע על כל דבר, גם על בע"ח וגם על בני אדם וזה חייב לשנות את המבנה או התפקוד. כל סם במהותו יכול להיות תרופה וכל סם אולי הומצא בהתחלה כתרופה. אבל, שזה לא ניתן כתרופה ואנשים צורכים אותו לצרכים אחרים אז אנחנו טוענים שמדובר בשימוש לרעה. הייתה הנחה

הרבה זמן שהיחידים שעושים שימוש לרעה בסמים זה בני אדם. אולם, זה לא נכון. יש הרבה בע"ח שמשתמשים בסמים לצורך אופוריה. למשל אלכוהול מכינים מתסיסת של סוכר פירות. פילים יודעים לזהות את העונה בשנה שהבננות מבשילות יתר על המידה, הם עושים מסע ארוך, ובבחירה בין הבננות הרגילות לבשלות, הם בוחרים את הבשלות. ואחרי אכילה של הבננות הבשלות הפילים נראים כאילו הם מסטולים. ישנו מיתוס נוסף בעניין הסמים, שיש סמים קלים ויש סמים קשים. אין דבר כזה משתי סיבות- (1) סיבה משפטית- החוק לא אומר סם קל או קשה. אלא הוא אומר אם הוא מסוכן או לא מסוכן (פקודת הסמים המסוכנים). (2) סיבה מהותית- מה זה סם קשה? אם אני טוען שסם קשה זה סם שגורם הכי הרבה מוות בעולם אז זה יהיה ניקוטין. ובכל זאת, במרבית המדינות הוא בכלל מותר. אולי יש לי הגדרה אחרת, סם קשה זה סם שהוא לא חוקי בוודאות- האומנם? LSD הוא אסור על פי חוק כמו כן גם הרואין. הרבה פעמים מדובר בהחלטה פוליטית, שיקולים כלכליים, החלטה מדינית לא קשורה להשפעת הסם. אלכוהול בארה"ב היה מותר בתקופה מסוימת, אסור בתקופה אחרת ואז שוב פעם מוצר. ישנם שלושה מושגי יסוד- (1) תלות פיזית- כאשר אני מפסיק לצרוך את הסם אני חווה תסמונת גמילה- קריז, כאבים בלתי פוסקים, הקאות, אתה לא יכול לזוז, אתה רוצה למות. כשאתה צורך את הסם, כל הכאבים עוברים בבת אחת, ולכן למכורים קשה להיגמל. למעשה, יש מעט מאוד סמים שגורמים לקריז. אין סמים שמתמכרים אליהם פיזית. (2) תלות נפשית- הכמיהה לסם, זה הגעגוע לסם. אלה שעברו גמילה פיזית שקשה כלל שתהיה היא אורכת 10 ימים, אחרי זה הם חוזרים לשגרה. אבל הקושי האמיתי זה הפן הנפשי, כל יום זו מלחמה. הם אוהבים לקרוא לזה- דודא. (3) סבילות- איזון של המוח עם הסמים. המוח מתרגל לכמות מסוימת של סם ובכדי להגיע לאותו אפקט, אותה השפעה, אני צריך לעלות את המינון. שלושת אלה ביחד במצטבר זו התמכרות- די בכך שאחד חסר אתה לא מכור. אתה אולי מכור אבל לא בהיבט המלא של המילה.

משפחות סמים-

בספרות נהוג לחלק את הסמים לארבע משפחות עיקריות-

1. **מרדימים/מדכאים**- הם נקראים ככה כי הם מרדימים את מערכת העצבים המרכזית ולכן הם משמשים הרבה פעמים כמשככי כאבים.
2. **מעוררים/ממריצים**- הם נקראים ככה כי הם מעוררים את מערכת העצבים המרכזית, הם נותנים לך אנרגיה, זה קורה כי הם מכניסים דירה למוח, כשיש חמצן במוח אתה בהיי.
3. **הזיוניים/הלציגניים**- הם סמים שגורמים לך לאבד מגע עם המציאות.
4. **נדיפים**- כל הסמים שמריחים את האדים שלהם.

מרדימים/מדכאים -

אלכוהול

הסם המרדים הנפוץ ביותר בעולם הוא אלכוהול. אנחנו חיים בחברה שאנחנו לא מסוגלים להנות מבלי נוכחות של אלכוהול. האלכוהול משחרר עכבות והוא גורם לך לבצע התנהגות שלא היית עושה אותה אלמלא האלכוהול. כשהאלכוהול מגיע ל 0.11 האדם מוגדר כשיכור. כשהריכוז מגיע ל 0.51 האדם מאבד הכרה, האיבוד ההכרה הזו הוא דבר חיוני וזאת משום כשאלכוהול מגיע לריכוז של 0.55 אתה עלול למות מהרעלת אלכוהול. יש הרואים באלכוהול סם אונס. כדי להיות שיכור זה משהו שתלוי בהרבה גורמים: (א') זה תלוי אם אתה גבר או אישה, גברים באותה כמות משתכרים פחות מנשים. (ב') כמויות שומן רבות יותר או פחותות יותר- ככל שרקמת השומן גדולה יותר היא סופחת יותר אלכוהול. זו הסיבה שהנשים משתכרות ביתר קלות מאשר גבר כי לרוב האישה היא בעלת שומן רבה יותר משל גבר. (ג') אם אכלתם לפני או לא אכלתם - כמות גדולה של פחמימות בקיבה בדר"כ תנטרל יחסית את השפעת האלכוהול. (ד') תלוי אם אתם רגילים לשתות או לא רגילים לשתות. אחד שלא שתה מימיו יכול להשתכר מ 1/3 בירה ואילו אחד ששותה כל יום יכול לא להשתכר מחצי בקבוק. אחד השילובים הכי קטלניים שיכולים להיות זה אלכוהול וקנאביס- אלכוהול זה רעל אם תשתו יותר מידי רעל, נקיא. בקנאביס יש חומר שמדכא הקאות ואז התוצאה היא שאתה עלול למות מהרעלת אלכוהול. יש קשר בין צריכת האלכוהול לבין התרבות. כלומר, כשהתרבות ובמיוחד הדת אוסרים שתיית אלכוהול, הצריכה של האלכוהול היא נמוכה. לעומת זאת, תרבות שלא אוסר אלכוהול, שם נראה לרוב שתייה יותר מוגברת.

G.H.B

"סם אונס". מדובר על חומר שהתחילו להשתמש בו בשנות ה-70 בארה"ב, הוא נחשב "סם המסיבות" כי הוא מעלה את התשוקה המינית. החומר הוא אבקה לבנה, היא חסרת טעם וחסרת צבע ומתמוססת בקלות בנוזל. אומנם, אם מערבבים אותו עם מים, אז הטעם הוא מלוח. אבל אם שותים אותו בתוך משקה ממותק, אין סיכוי להרגיש בו. אדם שצורך מהסם הזה, מאבד שליטה על השרירים, הוא מרדים מאוד חזק. הוא מאבד הכרה וכשהוא מתעורר הוא לא זוכר שום דבר. כעבור 12 שעות מיום יילקחו, לא נשאר שום זכר במערכת הדם. לפני שנתיים היה מקרה ראשון, יניב נחמן.

הרואין

מדובר בסם שמופק מצמח הפרג נקרא גם סם המוות, הוא מוזרק, לא מסניפים אותו כי אם מסניפים אפשר למות. בשימוש הראשון זה אחד הסמים הכי גרועים שיכולים להיות. כדי להתמכר לסם הזה אתה צריך 30 הזרקות ברצף, יום אחרי יום אחרי יום. כשאתה מכור לסם הזה זו חתונה קתולית, אתה לא יכול לעולם להשתחרר. מה מרגישים כשאתה מכור ואתה מזריק? ב-60 שניות הראשונות, אתה חווה חוויה סובייקטיבית, מעין אורגזמית. לאחר שהדקה הזו עוברת אתה נכנס ל-8 שעות של צלילה, אתה נכנס לעולם שכולו טוב. אחרי 8 שעות שזה עובר, אתה נכנס לקריז, ושאתה בקריז אתה תעשה הכל כדי להשיג את הסם.

מעוררים/ ממריצים -**קפאין -**

הסם שנמכר הכי הרבה בעולם, המוצר שנמכר הכי הרבה בעולם. הסם הכי נפוץ בעולם, ברוב המקומות הוא מוכר כחוקי. מדובר בחומר שהוא ממריץ כי מדובר בסם שהוא מעורר. כדי שסם יחשב כממכר אז יש צורך בשלושה קריטריונים מצטברים - ואם אחד מהם לא מתקיים אין התמכרות. מי ש"מכור" לקפאין כי לא באמת מתקיימים לסם הזה, יש תלות נפשית ויש סבילות. אולם, אם אתה מפסיק להשתמש בקפאין אתה חווה תסמין קל מאוד של גמילה, אם לא הספקת לשתות קפה בבוקר אתה מלווה בכאבי ראש, רעב בידיים אבל זה לא קריז. היום הקפה נמכר באופן מרוכז בקפסולות שנקראות קפאין, נמכרות בעיקר בחדרי כושר. הוא נמכר כי מוכרים לכם את האשליה שזה שורף שומן. יש לו שלוש השפעות על הגוף - משפיעה על מערכת העצבים המרכזית. הפעילות המרכזית של הקפה זה באמת מעורר. הפעילות השנייה שהיא יותר מינורית, זה משתן. הפעילות השלישית הכי פחות מינורית זה שריפת שומן. אולם, כדי שזה יתחיל לשרוף שומן צריך לעמוד בקריטריונים מצטברים - גמילה לפחות חמישה ימים מקפאין, בהנחה ונגמלתם חמישה ימים צריך לקחת את זה בלי סוכר ובלי חלב כי גם בלקטוז וגם בסוכר יש בהם חומר שמדכא שריפת שומן. החיסרון של קפאין זה שמסתכלים עליו הוא גורם לעליה בלחץ הדם, עליה בדופק, יש קושי בלהירדם בלילה.

קוקאין

בא מצמח הקוקא, האינדיאנים גילו שהם לועסים את עלי הקוקא הם יכולים לטפס על ההר ביתר קלות. הם עבדו את זה לאבקה לבנה. הסם הזה נקרא סם העשירים כי מנה ממוצעת עולה בין 500-800 שח. החומר הזה הוא אבקה לבנה, הדרך שבה צורכם אותה, מסדרים בשורות ע"י פלסטיק, אתה סותם נחיר אחד עם אצבע, לוקח שטר או קש ומכניס לנחיר השני. הסם הזה נכנס אוטומטית לסינונים של האף, משם מועבר באופן ישיר למוח והוא משפיע. הסם הכי תל אביבי היום שיש זה קוקאין. זה עושה אותך הרבה יותר חד. הסם הזה מעלה מאוד את התשוקה המינית ולכן משתמשים בו הרבה פעמים לצורך פיתוי. את הסם הזה מסניפים. יש לו תופעות לוואי כמו כל סם אחר, כשאתה משתמש בו לאורך זמן שני דברים קוראים - (1) הנימים של האף נפגמים באופן תמידי (2) גורם לתופעה של נימולים, תופעה זו היא כל כך מוחשית שלפעמים אתה לוקח סכין ופוצע את עצמך כדי לנסות להוציא את הנמלים האלה מהעור. לכן, זה גובר בפראנויה. הקוקאין ממכר מאוד בפן הנפשי, לא בפן הפיזי- אין קריז.

תת נגזרת של קוקאין זה **קראק** - מדובר באבקה לבנה, זה אותו חומר. זה קוקאין מלוכלך, הכוונה שמערבבים אותו עם סודה לשתייה ואמוניה. הקראק ממכר מאוד בכל המובנים - פיזית, נפשית וסבילות. זה הסם שלמזלנו אין לנו בארץ, בארה"ב זה הסם שמוריד את האנשים הכי נמוך שאפשר. את הנשים הוא יוריד לזנות, את הגברים לפרוץ לבתים. זה הסם הכי נפוץ בבתי סוהר בארה"ב. את הקראק מעשנים, שחטה (השאפה) גורמת להיי מאוד גבוהה ומחזיק כמה שניות, ישר דאון נמוך. מה שמצריך לקחת שחטה נוספת, אחרי שבוע אתה מכור טוטאלית.

אקסטזי-

מדובר בכדורים בצבעים שונים, יש על כל אחד ציור, סמילי, כולם אותו הדבר. זה נקרא "סם המסיבות" לוקחים את זה הרבה פעמים לפני מסיבות, כי הוא מתאים למסיבות, מדובר על טראנסים בדר"כ. הוא מאפשר 15 שעות לקפוץ. אחת החסרונות של הסם הזה שהוא גורם לייבוש. הסם הזה מחדד מאוד חושים, הוא לא יקר (עולה בסביבות 100 שח לכדור). זה כל כך מעצים חוויה מינית.

סטרואידים –

הם יוצרו במהות כתרופה. ילדים שהפסיקו לגדול או לחילופין מבוגרים שאיבדו את היכולת השרירית שלהם. אולם, אנשים לקחו את הסם הזה ושינו את הדרך שימוש שלו. בתחילה הביאו את זה לסוסי מרוץ וראו שהם רצים מהר יותר. ואז התחילו לתת את זה לאנשים והתגלה בעיקר אצל בלדיילדרים. הסם הזה משפר ב-0.3, אבל זה ההבדל בינך לבין השאר. ראשית זה גורם לשיעור יתר, הוא משנה את המבנה של השלד, זה גורם לאימפוטנציה.

ריטלין –

סם מעורר אולם שמדובר באנשים שסובלים מ-ADHD, הפרעת קשב וריכוז שמלווה בהיפראקטיביות, אותה זה מרגיע. אם אתם לא סובלים מ-ADHD ואתם לוקחים ריטלין זה לא ירגיע אתכם ולא תהיו מפוקסים יותר. להיפך, זה יעורר אתכם.

סמי פיצוציות-

בעבר קראו לזה מבסוטון והיום השם הכולל זה נייסיגי. הסם הזה בעצם קנאביס שהוא מעורבב עם כל מיני צמחים וחומרים נוספים יש לציין שהסם מבחינה משפטית היה חוקי. לקחו את הקנאביס בכמות המינימלית שהיא מותרת ע"פ חוק (באז) הם הפכו אותו לחומר מותר. פקודת הסמים לא אסרה את הסמי פיצוציות. בת"א התחילו למכור את זה. המפכ"ל נתן הוראה לעצור את כל סוחרי סמי הפיצוציות וכולם הובאו להארכת מעצר בבית משפט בת"א. 15 נעצרו באותו לילה. הוציאו את חוק הנגזרות, אם יש רכיב עיקרי שפעיל (לדוג' הבאז) לא משנה עם מה תערבב אותו הוא פסול.

היחיד שגורם להתמכרות של ממש – קראק.

הזינוניים -**L.S.D -**

מגיעה בצורה של בול או קרטון, שמים על הלשון, הוא מתמוסס בקלות ואז הוא עובר למוח. הוא נקרא גם טריפ, כי אתה יוצא לטיול. עולה בין 15-120 שו בול או קרטון. גורם ליובש מטורף בפה המשך שעה בערך, אחרי זה אתה יוצא לטיול. זה הסם שהכי קשה להסביר מה מרגישים. לראות קולות ולהרגיש צבעים רא יודעים איפה מתחילים, הקירות נזלים כמו מסטיק, משוכנעים שיכולים לעוף וכו'. לפעמים הטיול הוא טוב, אתה מסוגל ליצור דברים שלא הייתה מסוגל לפני. (לדוג' פיקסוס). לפעמים הטריפ הוא רע, וכשהוא רע אתה יכול לחשוב שהחבר הכי טוב שלך הוא זה שהגיע ללכוד אותך ולצורך הגנה עצמית אתה יכול לרצוח אותו, אתה רואה את האנשים כמו מפלצות שמאיימות לפגוע בך. התופעה של הטריפ נמשכת 12 שעות. לסם הזה יש שלוש סכנות – (1) טריפ רע, (2) הבזק זיכרון- החומר הזה משפיע כשהוא נמצא במרכז התא במוח אז אתה "אוכל סרטים", אחרי 12 שעות הוא מתפנה מהתא. אולם, שאריות ממנו נדבקות לדפנות התא ויכולות להישאר שם מספר חודשים. כעבור מספר חודשים הוא יכול להשתחרר בחזרה למרכז התא, ואז אתה למעשה חווה את אותם תסמינים, כאן הסכנה. (3) החמורה ביותר, סכיזופרניה- מחלת נפש שלעיתים היא עוברת בתורשה, הגן הזה שאחראי על אותה מחלה זה גן רצסיבי, כלומר שהוא לא מתבטא בדור המין הראשון בהכרח. כשהמחלה מתפרצת אי אפשר להחזיר את הגלגל לאחור. הייתה את התופעה הזו בישראל בין 95-97, אז הישראלים גילו את גואה.

יש הרבה סמים הזינוניים נוספים שהם שייכים למשפחה הזו והם משפיעים בדיוק כמו ה LSD למשל – PCP, פטריות מסוימות כמו סן פדרו, מיץ קקטוס, דדטורה.

קנאביס-

למרות שהוא סם הזיוני לא שמעתי על אחד שקיבל סכיזופרניה מקנאביס. או מישהו שמת מזה. באופן גס הקנאביס מתחלק לשניים – חשיש ומריחואנה. המריחואנה מופקת מעלים ועלים הם ירוקים אז זה יוצא גם צבע ירוק, אז קוראים לזה ירוק. החשיש מופק מהתפרחת, מהפרחים, זה יוצא צבע חום אז קוראים לזה חום. החומר הפעיל גם בקנאביס הוא THC ההבדל בין החשיש למריחואנה הוא בכמות ה-THC בחשיש הוא נמצא בכמות הרבה יותר גדולה. אם אני קונה את המריחואנה אצל הסוחר ברחוב סביר להניח שה-THC מגיע ל-1%, בחשיש אפשר להגיע ל-20%. ה-THC זה שמן החשיש, הוא מכיל לקרוב ל-30% אחוז חומר פעיל. יש עליו הכי הרבה מחלוקות יותר מכל סם אחר. האם הוא מסוכן? האם הוא ממכר? את כל המחקרים עושים על עכברי מעבדה, זה פיקציה. כי אנחנו לא עכברי מעבדה, לא שוקלים כמוהם, לא חיים 8 שנים בממוצע, אנחנו חיים 75 שנה בממוצע, ולא משתמשים כל הזמן. כמו כן, גם זהותו של החוקר היא חשובה. לפעמים אינטרסים מסוימים שמחזיק בהם החוקר יש בהם כדי להטעות תוצאה של מחקר. לדוג' מוצרי חלב. קודם כל לגבי השפעת הקנאביס אנחנו מדברים על שתי השפעות- (1) השפעה אקוטית- משמעותה עכשיות, כלומר עכשיו אני לוקח קנאביס מה אני מרגיש? לגבי ההשפעה האקוטית אין מחלוקת יש יחסית תמימות דעים. שזה פוגע בזיכרון לטווח הקצר כמו כן אין מחלוקת שזה גם מעורר תאבון. (2) השפעה כרונית- שימוש ממושך בקנאביס, מה יקרה לי? (א) הטענה הראשונה שטענו לגבי זה, שקנאביס גורם לאנשים להשתגע, אתה מאבד שפיות. בשנות ה-30 מי שהעלה את הטענה הזו הייתה אשתו של הנשיא, היה לה אינטרס להפוך את הסם הזה ללא חוקי מאינטרסים פוליטיים. (ב) שימוש ממושך בקנאביס פוגע במוטיבציה, אין ספק שיש כאשר, על זה לא חולקים האנשים, בין היעדר מוטיבציה לשימוש בקנאביס, אבל זה רק קשר זה לא אומר שזו הסיבה. אולם, לא ניתן להוכיח האם הקנאביס גרם להיעדר מוטיבציה או שמא אנשים שמלכתחילה הם חסרי מוטיבציה ואז הם משתמשים בקנאביס ואת זה אי אפשר להוכיח. (ג) פריון-קנאביס גורם אצל גברים ירידה באיכות הזרע לעומת זאת אצל הנשים זה פוגע בעובר אם היא בהריון. לגבי גברים לא נמצא שום קשר בין גברים שמעשנים לאיכות זרע. לגבי נשים בהריון אין ספק שאם את בהריון ובמיוחד בחודשים הראשונים שהם השלבים הקריטיים להתפתחות עובר תקין אז עדיף שלא להשתמש בשום סוג של סם כלשהו (סיגריות, אלכוהול, סם). אולם, אם את בהריון ובכל זאת השתמשת בקנאביס, במחקר שנעשה בקרב 65 אלף נשים נמצא שהשימוש בקנאביס לא העלה את רמת הסיכון של העובר יותר מסיכון רגיל, כלומר אם היא השתמשה או לא, לא הצביע על סיכון שונה, זה אפילו פחות מזיק מסיגריות לעובר.

קנאביס הינו סם נרכש, אתה לא יכול להנות מקנאביס בפעם הראשונה, אחרי שאתה לומד להנות ממנו אז הסם הזה גורם לסוג של היי, ההי הזה בדרכ"כ מחדד חושים קיימים, תחושות קיימות, זאת אומרת שאם אתה במצב רוח חיובי אז הוא יעשה אותך חיובי יותר ואם אתה בדיכאון הוא יעשה לך דכאון יותר. כלומר, הטעות של אנשים זה שהם חושבים שהם בדיכאון והם ייקחו קנאביס המצב רוח שלהם ישתפר, זה לא נכון. קנאביס לא יעשה אותך יותר שמח אם מלכתחילה היית במצב רוח רע. מרבית השימוש בסם הזה נעשה על רקע חברתי יחד עם זאת 5 אחוזים מהמשתמשים בו הם הקיצוניים במשתמשים, הם אלו שעושים בו שימוש קבוע ויומימי- "סטלנים". אותה קבוצת יוצאת דופן, היא מוגדרת כסוטה גם על ידי המשתמשים עצמם.

נדיפים -

מדובר בכל הסמים שאנחנו שואפים אותם- דבק מגע, גז מכל סוגיו, טושים. המחקרים מצביעים שלסמים הנדיפים יש שתי השפעות – (1) השפעה כרונית- גורם לנזק במוח. (2) השפעה אקוטית- עכשיות, הנזק שלו הוא בעיקר עקיף. למשל – גז מזגנים, אני עולה לגג ושואף גז מזגנים ואז אני נכנס לסטלה ואני נופל, לא ממתן מהגז אלא מהנפילה.

קנאביס- בעד/נגד**בעד שימוש: למה כדאי לאשר את זה?**

1. תיוג- למה לתייג אנשים כעבריינים? חצי מהמדינה עבריינית. 45% אחוז מהמדינה מודה שהם עשו פעם אחת לפחות שימוש בקנאביס.
2. פיקוח- כשאני משתמש בקנאביס שהוא לא חוקי אז אני קונה אותו ברחוב, אני לא יודע מה מוכרים לי. בדרכ"כ יש שם רעל. ככל שכמות ההדברה היא יותר גדולה, ככה זה יותר סטלה. חומר ההדברה יותר מזיק מהקנאביס. אם המדינה תמכור את זה וזה יהיה חוקי, אז אתה יודע שלפחות ההדברה לא תהיה שם.

3. עלות - כשזה לא מפוקח ולא חוקי אז המחירים הם פרוצים ואם זה לא חוקי אז הסכנה היא יותר גדולה למוכר, אז המחיר יותר גדול אם זה יהיה בפיקוח ממשלתי אולי זה יהיה פחות.
4. חוק ללא שיניים - בישראל הוא לא נאכף אפילו. כשתופסים מישהו בשימוש ראשוני, אין שימוש פלילי.

נגד שימוש: למה לא כדאי לאשר את זה?

1. מוסר - אם אנחנו נאשר סמים מה זה יגיד עלינו? איפה המוסר שלנו?
2. מדרן חלקלק - אם אנחנו נתיר קנאביס אנשים ידרדרו לסמים קשים יותר. 97% משתמשים בקנאביס באופן קבוע, נשארים בקנאביס. לגבי ה-3% אלו שעושים הרואין, הם התחילו מקנאביס.
3. נזק גופני - קנאביס גורם לנזקים גופניים

סמים שכרות וענישה-

- כל שיטת משפט מתייחסת לסיטואציה של שכרות. כלומר, שכתוצאה מהשימוש בסם / אלכוהול, האדם מבצע עבירה. קיימים שני מצבים -
1. אדם מבצע התנהגות שהיא מותרת אבל היא אסורה רק בנוכחות אלכוהול. הדוגמא שאנשים מכירים זה בדר"כ נהיגה בשכרות - ס' 62 לפקודת התעבורה. אבל, יש גם איסורים נוספים למשל 93 (ב) לחוק העונשין אוסר נשיאת נשק שאדם הוא שיכור. ס' 27 לפקודת מסילת ברזל אוסרת על הפעלת קטר שאתה שיכור. הרציונל הוא ברור - למעשה אותן התנהגויות לא מאפשרת את הזהירות המחייבת באותם מצבים. כל ההתנהגויות האלה מותרות בזמן שאתה לא שיכור.
  2. מבצע התנהגות שהיא פלילית תחת השפעת אלכוהול. למשל - אונס, תקיפה.

בחוק העונשין הגנת השכרות נמצאת ב34ט', הסעיף הזה נותן הגנה למי שהיה שיכור וביצע עבירה פלילית. מבחינת החוק, השיכור הוא כמו חולה נפש. עקרונית כאשר אדם מבצע עבירה על רקע שיכרות, הוא זכאי לפטור. כי הוא לא יכול להבין או להימנע מהמעשה. בהקשר הזה ישנם שני מצבים של שכרות - (א') שכרות מלאה - מצב שכתוצאה מהשכרות האדם היה חסר יכולת של ממש להבין או להימנע מהמעשה. הוא נכנס למצב של שכרות, התעורר בנקודה כלשהי ולא זוכר כלום.

(ב') שכרות חלקית - כתוצאה מאלכוהול האדם לא היה חסר יכולת של ממש להבין או להימנע מהמעשה, אלא שהוא לא היה מודע לפרט מסוים מיסודות העבירה. לדוגמה - אחות שהגיעה לבית חולים למשמרת ושתתה לפני. היא הייתה תחת השפעת אלכוהול. היא מתפקדת בעבודה, זוכרת ומודעת. הרופא מבקש ממנה להביא תרופה של חולה X והיא מוציאה תרופה של חולה Y שהורגת את החולה. היא הייתה מודעת למעשה, מלבד לפרט מסוים.

הסעיף נותן הגנה הן למצב של שכרות מלאה והן למצב של שכרות חלקית. אולם בכל זאת ניתן להרשיע את אותם אנשים בגלל "התנהגות חופשית במקור" - כניסה מרצון למצב מסוכן. מתייחסת לשני מצבים -

(א') האדם שותה אלכוהול מרצונו.

(ב') השלב בו הוא שיכור ומבצע עבירה.

אם אנחנו נתייחס רק לשלב השני, אז הוא בשלב זה היה חסר יסוד נפשי, הוא לא היה מודע, הוא היה שיכור. אולם, אנחנו כן נרשיע אותו מכוח השלב הראשון. במילים אחרות, האדם היחיד שיזכה לפטור מחמת שכרות, זה אדם שלא שתה מרצונו או ידעתו.

באיזה מידה האדם ייחשב לשיכור? כאן נתייחס למספר תאריכים-

עד דצמבר 2005, שיכור היה מוגדר מי ששוטר או אדם חיצוני היה מתרשם על סמך התנהגותו שהוא שיכור. בגלל הפרדוקס הזה, **בדצמבר 2005** שונה החוק, נקבע ששיכור הוא מי שנושא בדמו 240 מיקרו גרם כוהל בליטר אוויר נשוף. פס"ד עוזרי מלכה - עוזרי מלכה בחורה צעירה, ירושלמית, יצאה למועדן בירושלים, לפנות בוקר היא חוזרת ניידת מבקשת ממנה לעצור בצד ובבדיקה שנערכה לה נתברר שהיא נושאת 315 מיקרו גרם. הוגש נגדה כתב אישום לבית המשפט השלום לתעבורה בירושלים, השופט אברהם טננבאום. הסנגור העלה טענות נגד כבילות הינשוף והוא הוכיח מעבדתית שלא ניתן לסמוך על ינשוף. השופט קיבל את הטענות והוא קבע שאומנם הוא לא מוסמך לפסול את הינשוף אבל הוא מעלה את רף הביטחון ל400 מיקרו גרם,

כלומר עוזרי מלכה לא שיכורה. בית המשפט המחוזי קיבל את כל קביעותיו של בית משפט שלום וקבע כי חזקה שבית משפט קמא ביצע את עבודתו במהימנות ומקצועיות ואנו (המחוזי) מקבלים את כל קביעותיו. אולם, הרף שהציב בית משפט קמא של 400 הוא גבוה מידי ולכן אנחנו מפחיתים אותו ל-290 מיקרו גרם. כלומר, עוזרי מלכה שיכורה אבל היא לא רלוונטית. תראו איזה מצב אבסורדי יש במדינת ישראל- יש את החוק שקובע 240, יש את המחוזי שקבע 290. כדי להימנע מהמצב הזה בבית המשפט המפכ"ל נתן הנחייה למשטרת ישראל לפיה עליה לאכוף את השכרות רק מ-290. זה לא שאלה אם ביצעתם עבירה או לא, גם אם ביצעתם עבירה. **בנובמבר 2010** נקבע רף מחמיר לשני סוגים של אנשים- (1) נהגים צעירים שגילם עד 24 והשני זה נהגים מקצועיים כלומר שהמקצוע שלהם זה נהיגה (אמבולנס, אוטובוס, משאית) לגבי אותן אוכלוסיות נקבע רף של 50 מיקרו גרם.

בהנחה שאדם נתפס שיכור, מה העונש שניתן להטיל עליו? למעשה בחוק יש שני סוגים של עונשים –

1. מי שנתפס שיכור מוסמך בית המשפט להטיל עליו עונש של מאסר או קנס. אולם, על פי פקודת הפרשנות המילה או משמעותה ו' החיבור. כלומר, בית המשפט מוסמך להטיל עליכם מאסר, קנס, מאסר וקנס. הלכה למעשה אם נהגתם שיכורים ולא הרגתם אף אחד, וזה פעם ראשונה שאין לכם מאסר על תנאי אתם לא תכנסו לבית סוהר, קנס תמיד תקבלו.
2. העונש היותר כואב, מי שבית המשפט מצא אותו אשם לפי נהיגה בשכרות (הסעיף המרכזי) על בית המשפט ללא שיקול דעת, לפסול את אותו אדם מלהחזיק או מלקבל רישיון נהיגה לתקופה שלא פותחת שנתיים ימים. אם אתם הולכים לא מיוצגים, אתם עושים נזק. כי אף תובע לא ייפגש אתכם. השופט יתמלא אמפתיה אליכם, אבל אין ברירה הוא לא יכול להטיל עליכם פחות משנתיים. צריך להיות מיוצג, אפשר להמיר את העבירה מנהיגה משכרות לנהיגה תחת השפעת אלכוהול. המעשה הוא אותו מעשה רק שלפי תקנות התעבורה, אי אפשר לפסול לבית המשפט יהיה שיקול דעת.

מה לגבי סמים אחרים?

(אירואין, אקסטזי).

פקודת הסמים המסוכנים עושה הבחנה במספר סוגים שונים של שימושים:

1. **שימוש והחזקה לצריכה עצמית**- המשמעות בהחזקה עצמית זה לא אם השתמשת לבד או לא, מה שמשנה זה הכמות בחוק. החוק מגדיר לנו מה זה צריכה עצמית. ברור שכל שסם יוגדר כיותר קשה כך גם הכמות תהיה קטנה יותר וההפך. קנאביס על כל שימושו, מוגדר כ 15 גרם. העונש המקסימלי על החזקה וצריכה עצמית זה עד 3 שנות מאסר זה לא מה שקורה הלכה למעשה, אם זה הפעם הראשונה יכול להיות שיסגרו לכם את התיק. שימוש והחזקה זה לא שדי בכך שאתם גם משתמשים אלא מספיק שרק תחזיקו. אם אתה רק משתמש או אם אתה רק מחזיק זה אותה עבירה. אירואין זה 0.3.
2. **שימוש והחזקה שלא לצריכה עצמית**- כאמור בסעיף 1, זה רק הכמות. נתפסתם על 16 גרם קנאביס זה לא משנה אם אתם משתמשים לבד. התוצאה היא שזה עד 20 שנה.
3. **גידול/ אספקה/ סחר**- גידול זה גידול גם אם גידלת לצריכה עצמית, בכמות של צריכה עצמית זה עדיין גידול. זה לא משנה אם זה חממה או עציץ. אספקה- זה מתן סם ללא תמורה. נתת לחבר שלכם סם בחינם זה אספקה. סחר- מתן סם עם תמורה. לא משנה כמה מכרתם ולא משנה אם זה מחיר שוק או לא. שלושת אלה הוא עד 20 שנות מאסר.

איך ייתכן שמי שמחזיק סם שלא לצריכה עצמית מקבל בחוק אותו עונש כמו מי שסוחר?

א'. ראשית מדובר בשיקול דעת מאוד רחב של ענישה. זה אומר, שאם החזקתי שלא לצריכה עצמית 16 גרם קנאביס אפשר להטיל עלי עונש שהוא קרוב ל-0. לעומת זאת, אם סחרתי בסמים אפשר להטיל עלי עונש הקרוב ל-20.

ב'. מי שבית המשפט הכריז עליו כסוחר סמים, מדובר במשמעות משפטית מאוד רחבה, כי תמיד התביעה מבקשת מבית המשפט להכריז על האדם כסוחר סמים והסגור מנסה להוכיח שהוא לא סוחר סמים. אם בית המשפט קבע שאתה סוחר סמים אז סעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים מאפשר לחלט (לקחת) את כל כספו ורכושו של סוחר הסמים, של בת זוגו, של כל ילדיו הקטינים או של כל אחד אחר, שכסף או רכוש הועבר אליו ללא תמורה, בתקופה שקדמה 8 שנים לכתב האישום.

לגבי הסחר- האם יש הבדל בין מי שסוחר בסמים "קלים" כדוגמת קנאביס, כלפי מי שסוחר בסמים "קשים" כדוגמת הרואין. בית המשפט העליון קבע בהקשר הזה של סחר בסמים שסחר בסמים הוא סחר בסמים. כלומר, אין נפקא מינה, אם מדובר בסם שהוא קל או קשה. מה שמשנה זה שהאדם תמורת בצע כסף מכר סמים. לכן, הסוחר בקנאביס יקבל עונש זהה למי שמוכר הרואין. יחד עם זאת, לעניין המעצר, יש הבחנה בין סוג הסם שכן מי שסוחר בסם מסוכן כדוגמת הרואין או קוקאין נתפס כמסוכן יותר. לעניין העונש אין הבדל.

4. **הדחת קטין** – שידול קטין להשתמש בסמים – זאת העבירה בעלת העונש אולי החמור ביותר שיש בספר החוקים. מאסר עד 25 שנה .

עבירות וסטיות מין-

יש קשר מובהק בין תחושת האושר לבין יחסי מין. אנשים שמקיימים יחסי מין הם יותר מאושרים. בכל זאת, יש אנשים יוצאי דופן שנהנים ממה שמרביתנו לא נהנים. הגדרה לסטיית מין- אדם נהנה ממשהו שמרבית האנשים לא רוצים אותו ולא נהנים ממנו. מי אתה שתגיד לי שממה שאתה נהנה ממנו זה מה שנכון. בסופו של יום, גם סטיות מין ועבירות מין הכל יחסי. אנחנו באים מגישה שהתרבות שלנו נכונה. אבל יש תרבויות אחרות. אין דבר כזה סטיית מין מוחלטת. על מנת שאדם ייחשב לסוטה, הסטייה צריכה להיות ההתנהגות המועדפת עליו. כלומר, אם זה נובע מחוסר ברירה, זאת לא סטייה. השם הכולל של סטיות מין – "פרפיליה". סוטה=פרפיל.

ישנן הפרעות בתפקוד המיני, כאשר הללו יכולות להוביל, אם כי לא תמיד, לעבריינות מין/סטיות מין. כלל סטיות המין מופיעות בספר שנקרא D.S.M. ספר זה כולל את כלל מחלות הנפש שיש בחברה העולמית (יש מקבילה אירופאית שאנחנו לא עובדים לפיה).

הפרעות בתפקוד המיני:

ישנן ארבע הפרעות שכל אחת יכולה להוביל לבעיות מסוימות וכל אחת יכולה להתבטא בבעיות מסוימות:

1. **גירוי** – גברים-זקפה. נשים-סיכה/רטיבות. הבעיות היכולות להיות בשלב זה הינן שבגרים לא יגיעו לזקפה ונשים לא יגיעו לסיכה. לא חייבים מגע פיזי על מנת להגיע לגירוי, אלא מספיק בראש (צפייה בפורנו למשל). חוסר היכולת להגיע לגירוי מיני לעיתים רחוקות על רקע אורגני (רפואי, בריאותי) ולרוב מדובר על רקע פסיכולוגי. למשל – 50% מהגברים הבוגרים חוו לפחות פעם אחת בחייהם קושי להגיע לזקפה עם אישה. רמת החרדה שלהם עולה ופעם הבאה שיקיימו יחסי מין החרדה שתציף אותם תוביל אותם למעין "לופ" שלא יצליחו להשתחרר ממנה. אצל נשים – ישנן חברות ותרבויות שיחסי מין מבחינתם זה טאבו (לא מדברים על זה). הגיוני כי לאנשים כאלה יהיה קושי להיפתח ביחסי מין.

2. **שימור/הרמה הקבועה** – היכולת של גבר לשמר זקפה ושל אישה לשמר סיכה. גם כאן מדובר על דברים פסיכולוגיים.

3. **אורגזמה** – שלב זה מתבטא בשפיכה אצל גבר וכיווץ נרתיק אצל אישה. אין לנו יותר מידי בעיות. במקרים נדירים, יש גברים שלא מצליחים להגיע לאורגזמה, אולם זה חריג מאוד וזה מוגדר כבעיה רפואית. לעומת זאת, אצל נשים זה נפוץ מאוד וגם אם הן יכולות זה רק במקרים ספציפיים. הפוטנציאל לאורגזמה אצל גבר (כמה פעמים יכול להגיע לאורגזמה) זה תלוי גיל – גבר בגיל 18 יכול להגיע במהלך 24 שעות ל- 7 אורגזמות. גבר בגיל 45 יכול להגיע ל- 1 או 2. אולם, אצל גבר בן 18 זה 5 דקות ואצל גבר בן 45 זה שעה. אצל נשים – הרבה שקרים. שקר של אישה יכול לעבוד בכך שאין לגבר דרך לדעת האם האישה חווה אורגזמה אמיתית או לא.

4. **הירגעות** – שלב זה תלוי בשלב השלישי. אם הייתה אורגזמה, אז שלב זה קצר מאוד (6 דקות בערך). אם לא הייתה אורגזמה, שלב זה יכול להיערך כ- 6 שעות.

כל אחד משלושת השלבים הראשונים עשוי להוביל לבעיות שיכולות להתבטא בסטיות מין או בעבריינות מין.

• אם אנחנו מסתכלים מבחינה מגדרית (גבר או אישה) על מי סוטה יותר, התשובה חד משמעית הינה גברים. מבחינה סטטיסטית כיום יש 3 פדופיליות בישראל ומעל 1000 פדופילים.

סטיות מין:

כל הגישות מסכימות שגברים סוטים יותר, ולכן הדיון מעכשיו יעסוק בגברים.

1. **סדיזם/מזוכיזם** – המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות שימוש בכוח. ההבדל בין הגישות הינה שבועוד מזוכיסט אוהב שמעילים כוח עליו, הסדיסט אוהב להפעיל כוח על אחרים. בסדיזם ובמזוכיסטים האקט המיני לא רלוונטי בכלל, אלא מה שמעניין זה רק הכוח.
2. **סאדו מזוכיזם מבחינת החוק** – בגרמניה, ארה"ב ואנגליה הסכמת הקורבן מהווה הגנה מאחריות פלילית. במילים אחרות, אם זוג מקיים יחסי מין סאדו-מזוכיסטים בהסכמה, זאת לא עבירה פלילית. עובדתית, 55,000 זוגות בארה"ב מתאשפזים בשנה בעקבות חנק של בן זוג. בישראל, הסכמת הקורבן לא מהווה הגנה מאחריות פלילית. כלומר, גם אם ביקשתי ממישהו שירביץ לי, הוא עלול להסתכן בהגשת כתב אישום (הפרקליטות בגישה של "הפעם לא קרה לקורבן כלום, אבל יכול להיות שבפעם הבאה זה יוביל למוות"). הפסיקה לאחרונה קוראת למחוקק לחשוב על שינוי התפיסה של איסור יחסי מין סאדו מזוכיסטים בהסכמה. מדינות נאורות לא יסכימו לעולם למותו של קורבן, ולכן הסטנפ (סאדו מזוכיסטים שמובילים למותו של הקורבן בהסכמתו) אסור בכל המדינות.
3. **פטישיזם** – פטיש=חפץ. המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות שימוש בחפץ ששייך לבן המין האחר. לרוב, החפצים המצויים זה נעל עקב, גרביון, חזיות ותחתונים. ההבדל בין הסוטה לבין האדם הנורמאלי הינו שאדם נורמלי יכול ליהנות גם ממין רגיל וגם ממין סוטה והפטישיסט לא יכול ליהנות ממין רגיל. יש פטישיזם גם לאיברי גוף (נפוץ מעט מאוד).
4. **וויריזם – מציצנות**. הסטייה הנפוצה ביותר. אותם גברים יודעים איפה נשים גרות בדיוק. הם מציצים לה בזמן מקלחת או בזמן קיום יחסי מין. אם הם לבד, הם מאוננים תוך כדי ואם מישהו עובר במקום, הם בורחים ומאוננים בקרבת מקום ברדיוס של 200 מטרים.
5. **אקסהביציניזם** – למעשה, אלו אותם גברים שמגיעים לאישה, חושפים את איבר מינם ובורחים. מה שעושה להם את זה מבחינה מינית זאת הבהלה שהם גורמים לקורבן. הבהלה מעוררת אותם מינית. בדומה לווריריזם, הם יברחו לרדיוס של 200-300 מטרים.
6. **אורופיליה** – המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות ריח או מגע בשתן.
7. **קורופיליה** – המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות צואה.
8. **נקרופיליה** – המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות מגע עם גופות. ברור כי לאותם אנשים קשה להשיג גופה, ולכן לרוב הם עובדים במקום בו יש גופות. סטטיסטית, מבין כלל סטיות המין הנקרופיליה הנדירה ביותר. אולם, השאלה שנשאלת – האם הנדירות הזאת הינה באמת מאחר וזה נדיר או מאחר ואין מי שיתלונן. אין תשובה לעניין. לדוגמה – בשנות ה-90, בחור בן 23 בארה"ב עבד כמאבטח במכון לגופות. בשעה 12:30 ילדה בת 16 נפטרה מדום לב ועקב השעה היה צורך להקפיא אותה. בשעה 02:00 המאבטח פתח את המקרר, ביצע את מעשיו ולפתע היא התעוררה. למחרת, הוריה שחררו אותו בערובה בטענה כי הציל את חייה של ילדתם.
9. **זאופיליה** – המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות בעלי חיים. גם כאן, בדומה לנקרופיליה, מדובר בסטייה נדירה ואנחנו לא יודעים אם הנדירות הינה בגלל המעשה או בגלל שאין מי שיתלונן.
10. **התחככות** – אנשים שיחפשו את המקום הצפוף והעמוס ביותר להיות בהם. אנשים אלה יחפשו מקומות הומי אדם על מנת לנצל את זה, להתחכך ולהגיע לאורגזמה.
11. **טרנסווסטיזם** – המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות לבישת בגדים של המין השני. לאותם אנשים אין בעיה עם הזהות המינית שלהם. כלומר, הם לא רוצים להפוך לנשים. למשל – דראג.
12. **טרנסקסואליות** – אנשים שמרגישים שהגוף שלהם אינו שלהם. הם כלואים בתוך גוף שהם רוצים להשתחרר ממנו, ולכן הם יעשו ניתוחים, ישנו זהות, ישנו שם וכו' על מנת להפוך להיות נשים.
13. **טריליזם** – המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות המסתכל עליכם מקיימים יחסי מין.
14. **גרונטופיליה** – המכנה המשותף של ההפרעה הזו הינה היכולת להגיע לגירוי מיני ולסיפוק מיני באמצעות זקנים.

שלוש התנהגויות מיניות- (מרחיב עליהם)

אונס- אין קשר בין מין לבין אונס. נכון שהאונס נעשה באמצעות איבר המין אבל המניע שלו פעמים רבות הוא בכלל לא מיני. הוא מניע תוקפני, זו שליטה, דומיננטיות. 50% מהאנסים הם אנשים נשואים, לא חסר להם מין. יחד עם זאת, יש מקרים בהם יש קשר בין מין לבין אונס. כשאחרת למה המחוקק צריך לעשות עבירה נוספת של אונס, יש תקיפה אז שיכניס את זה לתקיפה. (אם אנחנו אומרים שהמניע הוא נטו תוקפני אז למה אתה מכניס עבירה של אונס ולא משאיר את זה בתקיפה/תקיפה בנסיבות מחמירות).

שלוש סיבות לקשר בין מין לאונס-

1. אצל גברים מסוימים יש איזשהו תשוקה בלאנוס. אצלם האונס והמין הולכים ביחד, זה מדליק אותם.
2. אצל גברים מסוימים מדובר במעשה תכליתי, הם רוצים מין ואם היא לא הייתה מתנגדת הם היו עושים את זה בהסכמה, הם פשוט רוצים את זה.
3. יש אנשים שאוהבים את הדבר האסור, רק כי זה אסור. אונס תמיד מוגדר כמעשה תוקפני, יחד עם זאת המניע שלו יכול להיות גם מיני. יש לציין שזה לא משנה מה שחשב הגבר סובייקטיבית, כי מבחינתו היא רצתה, פדופיל מבחינתו הילד פיתה אותו, זה לא משנה מה הגבר חשב, הרבה פעמים מה שמשנה זה מה שהיא אמרה ומה שהיא הביעה. לאונס יש ארבע הגדרות, זה רק מראה שזה לא דבר כל כך פשוט-

1. **ההגדרה הצרה ביותר/ הקיצונית ביותר-** על פי הגדרה זו לאישה יש שתי אופציות או להירצח או להיאנס. כל מקרה אחר זה לא אונס, היא רצתה את זה.
2. **ההגדרה הרחבה ביותר/קיצוני-** מקובלת רק על קומוץ מאוד מצומצם של פמיניסטיות, היא הגדרה לא מקובלת על מרבית האנשים. הגדרה זו טוענת שכל מעשה מיני בין גבר לאישה גם אם הוא בהסכמה זה תמיד אונס. כי כל מעשה מיני מהווה שליטה של הגבר באישה.
3. **צרה מתונה-** ההגדרה זו מקובלת על מרבית הציבור האמריקאי, הם מאוד שמרנים יותר מאתנו. גישה זו טוענת שמקומה של האישה בבית והיא צריכה גבר חזק שישמור עליה ולכן אם האישה יוצאת לברים, אם היא לובשת לבוש פרובוקטיבי, אם היא עולה לגבר הביתה ואפילו אם היא נשארת רווקה אחרי זה ואם בכל זאת היא עוברת אונס, בשפה משפטית נזיקית יש לה לכל הפחות אשם תורם.
4. **רחבה מתונה-** הגישה שמאפיינת את מדינת ישראל ומיעוט קטן של ארה"ב. על פי תפיסה זו, לאישה יש זכות על גופה ולכן לאישה מותר לתפוס טרמפים, מותר לה לעלות לדבר הביתה, מותר לה לרקוד על הבר ובנקודה מסוימת שהוא כופה את עצמו עליה והיא אומרת לא והוא ממשיך זה תמיד יהיה אונס.

האונס הוא מונח בעייתי לא רק בגלל הפן ההגדרתי אלא בגלל שהוא נתפס באופן שונה על ידי שלוש קבוצות שונות-

1. **ציבור-** בפני נשים הציגו שבעה תסריטים של סיטואציה מינית של גבר ואישה. בכל התסריטים הגבר כפה את עצמו על האישה בכולם. ב-100% מהמקרים זה היה אונס. הנשים נשאלו כמה מהתסריטים היו אונס-רק 54% אחוז מהנשים טענו שכלל התסריטים שזה אונס, כלומר חצי מהנשים אירוע של אונס הנשים אפילו לא מתארות אותו כאונס. מסתבר שהקריטריון הראשון והעיקרי שהנשים טענו אם זה אונס או לא, זה מידת ההיכרות בין השניים. כשהשניים הם מכירים ובמיוחד שהם נשואים או בני זוג ומקיימים כבר יחסי מין, הסבירות שהאישה תגיד שזה אונס הוא הרבה יותר נמוך מסיטואציה שהשניים לא מכירים אחד את השני. הבעיה היא- אם גבר שוכב עם אישה פעם אחת בהסכמה יש לו את הזכות לשכב איתה מתי שהוא רוצה, זו המשמעות וזה לא נכון. היום- גם בעל יכול לאנוס את אשו, יש סעיף כזה פעם התפיסה הייתה שהבעל לא יכול לאנוס את אשתו.
2. **מערכת אכיפת החוק-** יש עשרות אלפי תלונות בשנה על אונס ובסופו של יום רק מעט מהם מתגבשות לידי כתב אישום. למעשה, בעיני מערכת אכיפת החוק יש הבחנה בין שני סוגים שונים של אונס- (ארה"ב) (א') **האונס הפשוט-** מקרה בין שני אנשים שבהכרח יש ביניהם היכרות קודמת. המעשה לא בוצע באלימות או באיומים, לא נגרמה למתלוננת חבלה פיזית ותמיד יש רק אדם אחד בתמונה. כשמדובר באונס הפשוט, סטטיסטית מרבית הנשים לא ילכו להתלונן גם אם הן ילכו לרוב המשטרה לא תחקור את הפרשה. גם אם היא תחקור סביר להניח שלא יוגש כתב אישום. גם אם יוגש כתב אישום בהרבה מן המקרים הוא יזוכה וגם אם הוא יורשע הסבירות שיוטל עליו מאסר בפועל היא אפסית.

(ב') האונס החמור - מקרים שבהם אין הכרות בין השניים. המעשה לווה באיומים או באלימות ולעיתים יש יותר מאדם אחד בתמונה. במקרה הזה, אם אישה תלך להתלונן על האונס החמור המשטרה תעשה הכל כדי לתפוס את הנאשם. כשהיא תתפוס אותו יוגש נגדו בהכרח כתב אישום ואם הוא ימצא אשם, הוא ייכנס הרבה שנים לבית סוהר (נכון גם למדינת ישראל). ה

הבעייתיות של מערכת אכיפת החוק "סובלת" מפיצול אישיות מכיוון שהחוק מדבר רק על אונס אחד, אין שני סוגי אונס בחוק. אבל מבחינת מערכת אכיפת החוק, יש שני סוגים של אונס וזו בעיה.

3. קורבנות - המונח של אונס עוד יותר בעייתי שאנחנו מסתכלים על הקורבנות. באוניברסיטה בארה"ב 529 סטודנטיות בתואר ראשון במדעי החברה, הוגש שאלון ובו נשאלו האם אי פעם הם נאלצו לקיים יחסי מין בניגוד להסכמתן (האם הן פעם נאנסו). התשובה 16% אמרו כן. לאחר מכן, הם נשאלו שאלה אחרת. כמה מהן עברו אונס- התשובה רק 2% אמרו שהן נאנסו. רק 1 מתוך 7 נשים שעברו אונס, מודה שהיא נאנסה, כי היא לא מודעת. וזאת הבעיה. אם הקורבן לא יודע שהוא נאנס, איך מערכת אכיפת החוק תדע. עם אונס חמור אין בעיה, הבעיה היא עם האונס הפשוט.

אונס בישראל

על פי החוק בישראל אונס "הבועל אישה..." קודם כל מדובר אך ורק משפטית רק בבעילה (חדירה וגינלית) ורק לאישה. זה אונס לכאורה ואי אפשר לאנוס גבר. אולם, ס' 347 לחוק העונשין – "מעשה סדום" והוא קובע שמין אוראלי, אנאלי, החדרת אצבעות לנרתיק או לכל מקום אחר, החדרת חפצים, כל ההתנהגויות האחרות שזה לא בעילה, זה מעשה סדום שהעונש הוא זהה לאונס. החוק במדינת ישראל באשר לאונס, עבר מספר שינויים:

1. עד לא מזמן הוא היה מוגדר כעבירה נגד המוסר. אונס לא היה מוגדר כעבירת מין אלא עבירת מוסר. (היה הימורים וליד זה היה עבירת אונס). היום, הוא מוגדר כעבירת מין לכל דבר ועניין.
2. עבירת מין - העונש תחילה אונס היה 14 שנות מאסר, היום זה 16 שנות מאסר ובנסיבות מחמירות (שימוש בסכין למשל) זה 20 שנות מאסר.
3. הרחבת תחומי האיסור - תחילה אונס היה רק חדירה וגינלית והיום ההגדרה התרחבה, גם מעשה סדום הוא שווה ערך לאונס מבחינת ענישה.
4. אופי אי הסכמה - תחילה, היה בניגוד לרצונם. היא הייתה חייבת להתנגד אם היא לא התנגדה זה לא אונס. היום, המילים בחוק שונו מניגוד לרצונה זה נהפך ל-בניגוד להסכמתה, היום היא לא צריכה להתנגד, די בכך שהיא אומרת – לא. מה אם היא לא אומרת? (לא כן ולא לא) שאלה מעניינת משפטית - פס"ד בארי מדובר על האונס בשומרת. מה משמעות השתיקה. השופט חשין כתב את פס"ד, הוא התחיל את פס"ד עם שיר של דן אלמוג – כשאת אומרת לא למה את מתכוונת? (בעקבות הפס"ד הוסיפו בית חמישי לשיר). כשאת אומרת לא – זה לא. כשאת אומרת כן – זה כן, עם זה אין לנו בעיה. אבל כשאת לא אומרת לא לא ולא כן- החזקה זה שלא. במקרה הזה, מתהפך נטל ההוכחה, ועל הנאשם להוכיח שהיא רצתה. במקרה זה הנאשמים לא הרימו את נטל ההוכחה. ביטל המשפט העליון הרשיע רק 4 מתוך 8, נתן להם 18 חודשי מאסר בפועל.

ישנן שתי גישות שונות שראות את האנס:

1. הגישה פסיכולוגית - על פי גישה זו האנס הוא חולה נפש ואם הוא חולה נפש הוא צריך טיפול.
2. הגישה הסוציולוגית – על פי גישה זו האנס הוא נורמלי. זה לא מצוי ב-DSN, מכל הסטיות הוא לא נמצא שם ולכן הוא לא חולה נפש.

33% מהסטודנטים בקולג' בארה"ב שנשאלו אם הם יודעים שבאופן וודאי הם לא ייתפסו, אם הם מוכנים לאנוס השיבו בחיוב. בקרב הסטודנטים בישראל 50%. בארה"ב מרבית מקרי האונס החמור (לא הפשוט) מתבצעים בשעות לילה מאוחרת. וזה דרך אגב נוגד את ההיגיון, כי בשעת לילה הסיכוי שלך להיתפס יותר גבוהה. אבל לא סתם זה נעשה בלילה, כי בלילה אתה לא רואה את הקורבן, אז יותר קל לך לפגוע בו, סוג של מנגנון פסיכולוגי. האנסים הזרים (החמור) משתמשים בדה הומניזציה – הוא לא רואה אותם כאנושיות בכלל ובגלל זה יותר קל לפגוע בהן.

בהקשר של האונס החמור, של הזר הספרות מדברת על שלושה סוגים כאלה, קומץ מאוד קטן של אנשים:

1. האנס הכוחני - מדברים על 55% מהמקרים, זה אנס שהשתמש בכוח רק עד הכנעתו של הקורבן. ברגע שהקורבן נכנע ומתרצה הוא כבר מפסיק את הכוח.

2. **האנס הכועס** - 40% מהמקרים, הוא משתמש בכוח ואלימות גם אחרי שהוא הצליח להכניע את הקורבן. כלומר, מבחינתם הם רוצים להכאיב לך ובגלל זה אחרי שהוא מסיים את האקט, הוא ממשיך להכות, יש להם אקט נקמני כלפי אנשים.
- ב95% מהמקרים האונס הוא בכלל לא מקרי.
3. **האנס המיני** - 5% מהמקרים, הוא רוצה מין. תני לו מין הוא לא יעשה כלום.

"הנאנסת הפוטנציאלית", מי שלרוב תאנס בחורה בשנות ה-20 לחייה או נערות, הסבירות שמישהו בת 60 תאנס היא יחסית קלושה. האנס הוא בדיוק עונה על אותם קריטריונים, שנות ה-20-30 לחייו, הצעירים הם יותר אונסים ויותר נאנסים.

גילוי עריות-

זאת העבירה שיש עליה יחסית מכלל העבירות שיש בעולם קונסנזיון, יש עליה הסכמה. מרבית החברות כיום אוסרות גילו עריות. האיסור הוא ברור, כי בגילוי עריות אתה פוגע במשפחה והלא המשפחה זה הבסיס המשפחתי ולכן כל החברות כמעט אוסרות את זה. בעבר קידשו אפילו בעריות. למרות אותה הסכמה, כל חברה מגדירה שונה מה זה גילוי עריות. בעוד אצלנו במדינת ישראל, נכון גם ליהודים וגם לערבים, קיום יחסי מין עם בני דודים אינו נחשב גילו עריות. בחברות אחרות זה כן נחשב גילוי עריות. בישראל כיום אנחנו מכירים את התופעה שנשים מבוגרות יחסית, נניח בשנות ה-30, שפונות למשטרה ומדווחות על פגיעה שנעשתה לפני 30 שנה. זה לא נדיר. זה הרבה יותר נפוץ מאשר שהן פותחות את זה בגיל 10.

גילוי עריות בחוק הישראלי – מדובר על הורה וילדו. כמו כן, אחים זה גם ברור. זה נכון לגבי סבים ונכדים ולאחרונה המחוקק גם הוסיף עוד משהו וזה ילדים מאומצים, לא ילדי אומנה(זה לא גילוי עריות) אימוץ זה כן. למרות שבאימוץ אין כל קשר דם, כי הוא הופך להיות הילד שלך. הגיונית אם אתה אבא שאתה פוגע מינית ויש לך 2 ילדים, ילד ביולוגי וילד מאומץ- אתה תפגע במאומץ. הילדים המאומצים הסיכוי שלהם להיפגע מגילוי עריות זה סיכוי של פי 7 להיפגע מילד ביולוגי. לגבי ההתיישנות, למעשה בגלל התוצאה הנפוצה שילדות קטנות שנפגעות מינית, נגיד בגיל 4-5 חושפות את המעשה 30 שנה אחרי, המחוקק נתן התיישנות מאוד מיוחדת לעבירה הזו (יותר מרצח). הסעיף קובע אם הפוגע בך הוא בן משפחה שיש לך תלות כלפיו (אבא, אמא, סבא, אח וכו') שזה גילוי עריות, אז ההתיישנות היא 20 שנה מהרגע שמלאו לך 18 שנים (עד גיל 38 אפשר להגיש תלונה). אם מדובר בפגיעה מינית שנעשתה ע"י מישהו שזה לא במסגרת גילוי עריות, נגיד מישהו זר ברחוב, דוד וכך הלאה ההתיישנות היא 10 שנים מהרגע שמולאים לך 18 שנה (עד גיל 28). ברור שמבחינה ראייתית, מאוד קשה להוכיח פגיעה שנעשתה אי שם בעבר, לא מוסרית אלא משפטית, וכעת 30 שנה אחרי את באה למשטרה. גם אם בית המשפט מאמין לך עדיין יש בעיה מאוד קשה ראייתית, לא מדובר על פגיעה מינית שנעשה בגיל 17, אלא על פגיעה מינית בגיל 3-4, קשה מאוד להוכיח. ביהמ"ש העליון אומר- "כי קל לפעמים ליצור אצל ילד קטן תהליך של הבניית זיכרון, השתלת זיכרון, יצירת זיכרון". הרבה פעמים הילד לא מצליח להבדיל בין מציאות לדמיון.

מבחינה אותה ילדה שעוברת גילוי עריות ע"י אבא שלה/סבא שלה מבחינת טיפולית כל מטפל יגיד לה, וזה נכון, היא צריכה להגיש תלונה נגד אבא שלו והנחייה של המטפל יהיה שהיא תבוא לכל הדיונים בבית המשפט, זה הדבר הכי נכון. המרצה אומר, שהם לא יודעים כל כך על מה הם מדברים כי הם מדברים רק מתפיסה טיפולית, כי הם מאמינים לה. הם חושבים שאם הם מאמינים לה אז גם בית המשפט יגיד לה. לא תמיד נכון.

מאפייני קורבנות-

האם יש מאפייני מסוים לקורבן גילוי עריות?

1. המאפיין העיקרי זה החסך הרגשי- במילים אחרות, חסרה להם אהבה. אז הם כל הזמן במרדף אחרי האהבה, אז הם חושבים שבאמצעות המין הם ימצאו אהבה.
2. חילופי תפקיד- כשהאם מפסיקה לתפקד נניח הופכת לאלכוהוליסטית או נרקומנית או חולה, או שהיא נפטרת, ואז הילדה הבכורה לוקחת את תפקיד האם. למעשה היא דואגת לאחים, משלמת חשבונות, עושה קניות, הופכת להיות אמא. עד כדי כך שהאב מתבלבל ורואה בה כאשתו. הרבה מאמרים נכתבו על זה גם בישראל. עד אז האבא לא חשב על זה, זה לא משהו לקוי אצלו אישיותיות זה קרה דווקא בתקופה הזו.

3. אמביוולנטיות- מצד אחד, אותה בת שונאת את המעשים אבל מצד שני, יש לה גם רווח מזה. יש לה רווח משני, היא בת 4-5, היא לא מבינה שזה לא בסדר, היא מרגישה שהיא המועדפת.
4. עיוות גופני- כדי שאבא לא ירצה לגעת בי אז אני משנה את המבנה החיצוני שלי ואז אני לא אראה מושכת. ואז מתפתחות תופעות של אנורקסיה. הסיבה- פגיעה מינית בילדות לא בכדי. או לצד השני של המטבע, השמנת יתר כי כשאני שמנה אני דוחה. זה לא מרצון, זה קורה לבד.
- אצלנו בישראל משרד החינוך הוציא חוזר למורים בבית ספר, בעיקר בביה"ס יסודי לגבי נקודות מסוימות שמורה צריך לשים לב אליהם, קריטריונים שעלולים להדליק נורה אדומה לפגיעה מינית בבית. כל אחת מהנקודות האלה שלעצמו לא מצביע על גילוי עריות. אולם, ככל שיש יותר ויותר נקודות אז הנורה האדומה הופכת להיות יותר דומיננטית וזה יותר מצביע על פגיעה מינית. למשל:
- א'. **שינוי פתאומי בהתנהגות-** אם את מכירה ילד יחסית מקרוב, את יודעת שהילד הזה הוא שמח, ואם בבת אחת הוא/היא משנים התנהגות זה לא אומר שזה גילוי עריות (יכול להיות שההורים התגרשו, נתנו לו עונש).
- ב'. **חלום בהקיץ-** כשהילד בכיתה א' יושב על הכיסא והוא חולם, והמורה אומר שהוא עצלן, היא לא יודעת על מה היא אומרת. חלום בהקיץ זה קרקע מאוד נוחה.
- ג'. **ידע לא תואם-** ילד בן 4.5 לא צריך לדעת דברים מסוימים.
- ד'. **עבריינות**
- ה'. **הפרעות אכילה**

פעמים רבות נפגעי עבירות מין במיוחד גילוי עריות לא נוטים לדווח לרשויות מכל מיני סיבות שהפוגע יוצר כלפיהם. מדובר במניפולציות מסוימות כגון:

א'. איומים- אם את תספרי אני אהרוג אותך

ב'. סחיטה רגשית- אם את תספרי אני אכנס לבית סוהר, אבא יהיה מסכן, מי ידאג לאמא

ג'. אף אחד לא יאמין לך- הן מפחדות מזה.

ד'. הבית יתפרק.

טיפול בעברייני מין בכלל-

שאנחנו מדברים על טיפול בעברייני מין, ישנם שני טיפולים מרכזיים שעושים בהם שימוש :

1. **הטיפול הביולוגי** – הוא כולל בעצם סירוס בשתי צורות: (1) סירוס כירוגי- זה אומר שאנחנו כורתים לו את צינורית הזרע וכשאין זרע אין דחף מיני. (2) סירוס כימי- יותר נפוץ בארה"ב, מתן תרופות המורידות את ההורמון הזכרי. אם ההורמון הזכרי קטן יותר אין לך כמעט דחף מיני.

2. **הטיפול ההתנהגותי** – הרבה יותר נפוץ היום והרבה יותר יעיל. כולל בתוכו מספר אלמנטים: (1) סלידה- פלטיסומוגרף – מגלה עוררות מינית. מראים לו תמונות של הפרפיליה שלו. אם הוא יעורר התנהגות מינית אנחנו ניתן לו מכה ואחרי כמה פעמים אנחנו נפסיק את זה. הבעיה שברגע שיצרת סלידה, הפכת בן אדם לשום דבר. אנחנו רוצים שימשך לאנשים רגילים. לכן מה שאנחנו עושים בהקשר זה של הסלידה אנחנו מראים לו תמונות של הפרפיליה שלו, (אם זה אונס – אונס, אם זה פדופיליה- ילדים) והוא מראה עוררות מינית, אנחנו לא נותנים לו עונש, להיפך מבקשים ממנו לאונן תוך כדי. ושהוא מגיע לנקודת האל חזור, אז אנחנו משנים את התצלומים למין רגיל אז שהוא מגיע לאורגזמה הוא לאט לאט לומד להעדיף את המין הזה. (2) הצפה- אתה מאלץ אותו לאונן מול מין רגיל גם אם הוא נהנה מזה ולהגיע לאורגזמה גם אם הוא לא נהנה מזה. לאחר שהוא הגיע לאורגזמה, אתה מראה לו מין פרפיליה של הפרפיליה שלו, ומבקש ממנו לאונן עוד פעם. אחרי שהוא מגיע לאורגזמה זהו אין לו עניין. אתם מאלצים אותו להמשיך לאונן ולא בא לו על זה, ואז הוא נגעל וזה כבר דוחה אותו.

החיסרון בטיפול ההתנהגותי שזה נעשה בתנאי מעבדה, הסביבה עצמה היא לא סקסית.

מאמר חיה היכל – טיפול בנפגעי סמים

מה שהיא מציעה זה לא להשתמש אך ורק בענישה כשמדובר בעברייני סמים ומצד שני, לא להשתמש רק בהליך טיפולי אלא צריך לשלב בין השניים. כל חברה שמנסה להילחם בסמים, לא מצליחה וכנראה שהיא גם לא תצליח. כל עוד יש לזה ביקוש יהיה היצע. כשאנחנו רוצים להילחם בסמים אז יש שתי אופציות – (1) להילחם בכל דרך בעברייני סמים, (2) לצמצם נזקים- לקבל את העובדה שיש סמים, וכל מה שאנחנו צריכים

לעשות זה להקטין את הנזק (חלוקת מזרקים). שתי המטרות האלה יחד ניתנות להשגה ע"י שילוב בין מערכת אכיפת החוק לבין ההליך הטיפולי.

לכאורה מערכת אכיפת החוק עומדת בסתירה עם ההליך הטיפולי. ומדוע? משום משערכת אכיפת החוק מנסה להרחיק את האדם מהחברה. לעומת זאת, המערכת הטיפולית מנסה לקרב אותו. כשמדובר בעבריינות סמים מדובר לרוב ברצון הדדי בין הצדדים כלומר, אני שסוחר סמים רוצה למכור סמים בעוד שהלקוח מעוניין לקנות סמים. אז מי הקורבן? הקורבן לא בדיוק ברור, האם זה הלקוח? הוא רוצה את זה. מה שבטוח וזה הקושי להילחם בעבירות סמים זה ששני הצדדים רוצים להסתיר את העבירה. זה שונה מכל עבירה פלילית אחרת. כי אם פרצו לי לבית אני אלך להתלונן. אני לא אלך להתלונן שאני מיזמתי רוצה לקנות סמים. לכן העבירות האלה של סמים מדובר בעבירות מוגדרות "עבירות חשיפה", כי המשטרה צריכה להפעיל משאבים ומאמצים כדי לחשוף את העבירות האלה. זה לא שהבן אדם הולך למשטרה ומתלונן, המשטרה צריכה להפעיל מודיעין ולעשות פעילות מוסוות. יש לזכור שגם אם עברייני סמים, במיוחד כאלה שמכורים לסמים, נתפסים ונכלאים, הבעיה לא נפתרת. המכור נשאר מכור. לא יעזור אם תרחיקו אותו. כשהוא יצא מבית סוהר הוא ימשיך להשתמש זה לא ירתיע אותו. יתרה מכך, זה לא שבכלא הוא לא משתמש, בכלא משתמשים בסמים. 80% מהאסירים משתמשים בסמים בכלא. עד 1990 במדינת ישראל, ניתן היה לאשפז בכפייה בבית חולים לחולי נפש את המכור לסמים, כלומר המכור לסמים מאוד דומה לחולה נפש. אולם, מאז 1990 החוק שונה בעניין זה והיום לא ניתן לכפות טיפול בכפייה ובטח לא במוסד פסיכיאטרי. כן ניתן לעשות את זה בקהילה. כשמדברים על סמים בכלל אנחנו מדברים על שני סוגים של סמים:

1. הסמים שניתנים ע"י מרשם רופא- אלה לא נקראים סמים, הם נקראים תרופות.
2. סמים שלא ניתנים ע"י מרשם – אלה נקראים סמי רחוב.

כשמדובר על עברייני סמים אנחנו עושים הבחנה בין שלושה:

1. סוחר סמים שהוא עצמו לא משתמש בסמים ולא מכור בסמים, כלומר הוא עושה את זה רק על רקע של בצע כסף.
  2. סוחר סמים שהוא עצמו מכור לסמים והוא משתמש בכסף של המכירה לצורך רכישת סמים.
  3. המכור הרגיל, זה שהולך וקונה סמים כי הוא מכור לסמים.
- כשמדובר בקבוצה הראשונה, ברור שבהם צריך להילחם בכל דרך. אולם, זה לא כל כך ברור שמדובר בשתי הקבוצות האחרות. כי שתי הקבוצות האחרות לא עושות את זה כדי להרוויח כסף, לא מתוך מניע עברייני, הם אנשים חולים. בהם כותבת המאמר לגישה שצריך לטפל. הטיפול במכורים לסמים מוגדר כמניעה שלשונית כי הוא כבר נמצא בעיצומה של המחלה ולכן צריך לעקור את המחלה מהשורש.
- כשמדברים על טיפול של נפגעי סמים במסגרת אכיפת החוק אז יש שלוש אופציות אפשריות במקרה הזה-
1. הליך טיפולי במקום העמדה לדין – כשאדם ביצע עבירה על רקע שימוש בסמים (פריצה, גניבה) שולחים אותו, המדינה, לטיפול אם הוא עומד בטיפול לא מגישים נגדו כתב אישום.
  2. הליך טיפולי במקום מאסר- הודגש כתב אישום לעניינו של הנאשם ובית המשפט במסגרת העונש שוקל להטיל עליו מאסר בפועל. אולם הוא נותן לו את האופציה לפני שהוא נותן גזר דין סופי לדחות את מועד גזר הדין לשנה, שנה וחצי ובינתיים האדם הולך לטיפול, אם וכאשר הוא עומד בטיפול אז בית המשפט לא גוזר עליו מאסר בפועל.
  3. הליך טיפולי במסגרת המאסר- כלומר בית המשפט שולח אותו לבית הסוהר ובתוך הבית סוהר יש להם טיפול ספציפי בנפגעי סמים, קוראים לזה "נס". זה אגף מיוחד בתוך בית הכלא שכל מי שרוצה לעבור גמילה יכול לעשות את זה במסגרת הזו.
- מה ההבדל בין 2 ל-3? לא עוזר אז אנחנו הולכים ל-3.

פשע מאורגן

הפשע המאורגן התחיל בארצות הברית בתחילת המאה הקודמת. הרקע לכך היה חוקי היובש, זה חוקים שהתקבלו בארה"ב במסגרתם נקבע שאלכוהול הוא לא חוקי. המטרה הייתה להפסיק שימוש באלכוהול, אבל הבעיה שהיה לה ביקוש. ארגונים מסוימים או אנשים מסוימים הבינו שיש לזה פוטנציאל אדיר של כסף אז הם התחילו להבריח אלכוהול, ככה הפשע המאורגן התחיל להתפתח בניו יורק. ארה"ב הבינה שהיא עומדת בפני בעיה כי האלכוהול לא מפסיק, לא רק שהוא לא מפסיק, אם בעבר שהוא היה חוקי היא הייתה מקבלת רווח

ממכירות אלכוהול אז עכשיו גם את הרווח הזה היא לא עושה. אם ממילא יש אלכוהול לפחות נעשה אותו חוקי, נרוויח כסף. המדינה הבינה שהאלכוהול בכל מקרה קיים אז לפחות נרוויח כסף אז הם עשו אותו חוקי. אולם, כשהחזירו את האלכוהול שוב פעם לחוק, אז הפשע המאורגן צריך להתפרנס ממהו, אז הוא התחיל להתפרנס מסמים, הימורים, סחר בנשים, ובעצם את האלכוהול החליפו כל הדברים האלה. הפשע המאורגן כאמור התחיל להתפתח בעיר ניו יורק, ומשם הוא התרחב ל-12 ערים גדולות בארה"ב. על כל אזור שהפשע המאורגן השתלט עליו היה "קאפו" אלה הם משפחות איטלקיות שהיו בארה"ב, בניו יורק. ה"קאפו" הוא הבוס, והוא נתן פקודות והוראות לכל העובדים האחרים. מעל ה"קאפו" היה רק אדם אחד והוא "הקוזה נוסטרה"- הבוס של הבוסים, כל הבוסים כפופים לו. מתחת ל"קאפונים" יש את "סרפים" אלה הם האחראי משמרת. על כל קבוצת עובדים היה צריך מפקח, הסרפים היו כפופים לקאפו ומתחת לכל אלה יש את העובדים. מה שמאפיין את הפשע המאורגן זה מבנה היררכי מאוד נוקשה, דמוי משטר צבאי. ההיררכיה פה היא מאוד ברורה. הכלל המוכר ביותר בתוך הפשע המאורגן זה לעולם לא לספר מה קורה בתוך הארגון- מה שקורה במשפחה נשאר במשפחה. כולנו משפחה אחת, מבחינתם הם משפחה אחת גדולה ולא מערבים אחרים מה שקורה בבית. מי שפותח ומי שמספר, לשוטר או לא משנה למי, יש עונשים מאוד קשים שכוללים עינויים, כריתות איברים ומוות. מי שמלשין בדרך כלל הסוף שלו זה מוות. בשפה של המאפיה- "מי שמזמר חשוב כמת, במקודם או במאוחר המשפחה תשיג אותך". בין הפשע המאורגן לבין המשטרה בארה"ב יש קשר הדוק ולפעמים אפילו קשר סמביוטי (כמו קשר בין אמא לבנה בחבל הטבור). המשטרה בארה"ב מעלימה עין מפעולות המאפיה. המאפיה עוזרת למשטרה ולראשי המפלגות בהליך הבחירות וממן למפלגה מסוימת את כל הקמפיין ובמקביל ולא פחות חשוב, הוא מחבל ומאיים על מועמדים מתחרים. ובתמורה שאותו מועמד נבחר, הוא נותן הוראה למשטרה לא להתערב. לא רק זאת, הפשע המאורגן תורמים כסף למשטרה. בפילדלפיה נמצא שהמאפיה מעבירה כל חודש למשטרה שם 152 אלף דולר. בפשע המאורגן שזה כולל כאמור סמים, הימורים וסחר בנשים, אנחנו מדברים על כספים בכמות מוערכת של 48 מילארד דולר בשנה בארה"ב.

השאלה לגבי ישראל? יש פשע מאורגן או אין פשע מאורגן. התשובה לא ניתנת לתשובה, יש מחקרים לכאן או לכאן. אצלנו, אם יש פשע מאורגן, הוא לא קיים במבנה הכל כך נוקשה שקיים בארה"ב. אצלנו אין קשר הדוק בין הפשע המאורגן לבין המשטרה. נהפוך הוא, המשטרה כל הזמן מנסה לחפש אותם ולתפוס אותם. מה שכן בדומה לארה"ב, מאוד קשה לשים יד על הבוס הגדול. כי הרבה פעמים הוא עצמו לא מבצע שום עבירה.

הפשע המאורגן בישראל התחיל להתפתח באמצעות ההוצאה לפועל, הוא מצא פוטנציאל אדיר בחוסר היכולת של המדינה לגבות כספים. אנשים שחזרו להם צקים הלכו להוצאה לפועל ולא קיבלו מענה. קמו ארגונים של אנשים שאמרו תן לי את הצק תמורת כסף. הפשע המאורגן של ישראל עוד התרחב מעבר לזה עם העלייה של ברית המועצות. ב-1991 הגיעו לפה הרבה עולים, מרביתם מרוסיה, אותם רוסים הביאו לפה הרבה דברים טובים שמדינת ישראל לא הכירה אותם, הם הביאו לפה תרבות, שחמט, ספורט, הם הביאו גם לארץ סחר בנשים. אותם נשים הוחזקו בניגוד לרצונן והסכמתן תחת כליאה במכוני ליווי או בתי בושת, הן נאנסו ע"י לקוחות בניגוד לרצונן ושילמו להם פרוטות. התופעה הזו נפסקה בזכות ארגוני נשים, ואז הייתה צעקה מאוד גדול בסוף שנות 1990, ארגונים פמיניסטיים העלו את זה למודעות. בשנת 2006 המחוקק שינה את החוק בגלל הדבר הזה, ותיקן שני סעיפים רלוונטיים – סעיף 374א', שנושא בתוכו עד 20 שנות מאסר על סחר בבני אדם. והסעיף השני 375 א' שנושא בתוכו עונש עד 16 שנות מאסר על החזקת אדם בניגוד לרצונו לצורך זנות. כתוצאה מכך נעצרו כל סוחרי הנשים ומי שהחזיק נשים בניגוד לרצונן. אולם, הלכה למעשה גם אם הגישו נגדם כתב אישום, העונש שהם קיבלו בפועל נע בין עבודות שירות ל-5 שנות מאסר לכל היותר. כלומר, גם על העבריין הגדול ביותר ניתן עונש של פחות משליש ממה שקבוע בחוק המקסימלי. היום כל המכונים, כל מי שעובדת שם, אף אחת לא נמצאת שם כי כופים עליה להיות שם, היא רוצה בזה. היום הפשע המאורגן קיים גם בקמבודיה גם בנאפל, גם בתאילנד, גם בפיליפינים, שכולל בעיקר סחר בנשים. ההערכה היא שבקמבודיה וגם בנאפל מוחזקות מעל 200 אלף נערות מתחת לגיל 14 שמוחזקות בתנאי כליאה, השפלה של אונס ומכות. הפשע המאורגן לא נעלם. (הוצאה לפועל, סחר בנשים)

יש עוד כמה ביטויים לפשע המאורגן בישראל, הביטוי הנוסף זה מכוניות שזה מתבטא בשתי צורות- (1) במגזר הערבי- בא לידי ביטוי באמצעות משחטת רכבים. אם אני יהודי ואני גונב רכב, אני איתו בישראל. אם אני גר מעבר לקו הירוק, אף אחד לא יכול למצוא אותי, הוא הופך להיות חלקים. כדי למנוע היתפסות של הברחת רכבים מעבר לקו הירוק הם נותנים לאישה לנהוג ברכב. (2) שכפולי מכוניות – התמודדות קשה שאנחנו לא יודעים איך להתמודד איתה. מחליפים שלדה בין אוטו שהוא טוטלוס לבין אוטו גנוב חדש ואז מוכרים לאדם שהוא לא יודע.

עוד דבר חזק שזה פשע מאורגן הוא נושא הבקבוקים –סחר בבקבוקי מחזור בו עבריינים משתלטים על אזורי מסחר ובאמצעים אלימים או באיומים משכנעים את בעלי העסקים להעביר להם את הבקבוקים. בדרך זו הם גובים מאות אלפי שקלים.

משטרה

המשטרה זה הגוף החוקר במדינת ישראל היא מוגדרת כחלק משרשרת אכיפת החוק, ומה שהיא צריכה לעשות, זה התפקיד היחיד שלה, לאסוף ראיות. המשטרה לא מאשימה, היא לא מחפשת אותנו, לשוטף אין משהו אישי נגדנו, זה חלק מהליך פרוצדוראלי. אנחנו לא יודעים אם יש להם יעד של דוחות. בארה"ב בהקשר זה, קיימת הלכה שנקראת "מירנדה" לגבי כל הראיות, היא קובעת את פרי העץ המורעל. כל ראיה שהושגה בדרך לא חוקית בטלה ויתרה מזאת, כל ראיה שתשיג באמצעות אותה ראיה גם היא תהיה פסולה, וזה כדי לא לאפשר לשוטרים לעשות דברים לא חוקיים כדי להשיג ראיות. אצלנו ההלכה הזו לא קיימת. כלומר, אם שוטרים פעלו שלא כדין, נניח פרצו לבית בלי אישור והשיגו ראיה, עקרונית הראיה קבילה. אולם, ההלכה שלנו שזה קביל לא קיימת בחוק האזנת סתר. בחוק האזנת סתר, אצלנו קיימת הלכת מירנדה, שוטרים לא יכולים לעשות האזנת סתר אסורה, אם הם עשו וגם אם גילו רצח אסור להשתמש בזה. רק נשיא בית משפט מחוזי צריך לאשר את האזנת סתר. יחד עם זאת אצלנו התקבלה הלכת יששכרוב- מדובר על פרשת סמים פשוטה שבחקירה המשטרתית השוטרים לא ידעו את החשוד (יששכרוב) בדבר זכותו להיוועץ עם עו"ד והם עשו את זה בכוונה (לא הייתה מחלוקת על כך) והוא מסר הודעה מפלילה, אח"כ העו"ד שלו טען כנגד קבילות ההודעה. הוא אמר מכיוון שזה נעשה שלא כדין אני רוצה לפסול את ההודעה הזו. בית המשפט פסל את הראיה וטען שבגלל שהשוטר לא פעל כדין זה לא צריך להיות לרעתו של החשוד. בעבר, משטרת ישראל הייתה אחראית על כל סוגי החקירות האפשריות למשל- מס הכנסה, ניירות ערך, חיילים, הוצאה לפועל, המשטרה הייתה עוסקת באכיפה של כל הדברים האלה. ברור לנו שאין סיכוי שהמשטרה יכולה לעשות את זה, טכנית היא לא יכולה. לכן, שר הפנים האציל סמכויות בהקשר הזה לגופי חקירה אחרים שלעניינו זה משטרה לכל דבר ועניין. לדוג' חוקרי מס הכנסה, הם חוקרים כמו שוטרים ויש להם סמכויות כמו של שוטרים, חוקרי ניירות ערך, מצ"ח, שב"כ וכו'. כמובן כל אותם חוקרים אחרים שזה לא משטרת ישראל (הכחולים) כפופים לאותם חוקים שהמשטרה כפופה אליהם. מספר השוטרים הוא מאוד מוגבל, יש לנו תקנים ל-26 אלף שוטרים. קצת פחות מ-1/3 הם שחמים, הם לא רודפים אחרי עבריינים. 12% הם עובדי מנהלה, הם לא רודפים אחרי עבריינים. 15% אחוזים הם שוטרי תעבורה. אז כמה שוטרים רודפים אחרי עבריינים? אין לנו יותר מידי. מטבע הדברים הם מאוד מוגבלים מבחינת המשאבים ולאור זאת, בגלל המוגבלות הזו, באופן טבעי יש עבירות שנחקרות יותר מאחרות. יש אנשים שנעצרים יותר מאחרים, סטטיסטית – 14% מכלל התלונות שמוגשות בשנה בכלל לא נחקרות. כלומר, הוגש תלונה בכלל לא מסתכלים על זה. יש למשטרה סדר עדיפויות, מנחים אותם מה לעשות. כשיש רצח הם צריכים לעזוב הכל. פגיעה בקטין או חסר ישע הם גם יעזבו הכל.

כיצד המשטרה מבצעת את הליך החקירה- ישנם מספר דרכים:

1. הדרך הנפוצה ביותר זה **התשאול**- פרונטלי, מדברים עם השוטר והוא ממלא דוח.
2. **חיפושים** – מותר לה לבצע חיפושים. מחולק לחיפוש חיצוני וחיפוש פנימי. חיפוש חיצוני זה חיפוש לא פולשני. אם חשוד מסרב לחיפוש חיצוני, אפשר להפעיל כוח סביר. לעומת זאת, חיפוש פנימי, הכוונה חיפוש שהוא פולשני יותר. מה שנלקח מתוך הגוף. למשל – דם, זרע, רנטגן. כשמדובר בחיפוש פנימי והחשוד מסרב לחיפוש הפנימי לא ניתן להפעיל כוח. חייבים לצורך זאת צו של בית משפט. יצוין שיש כל מיני סוגים של חיפושים כאשר כל אחד מהם יש לו חוק אחר, הוא דורש יסודות אחרים. למשל חיפוש על הגוף, חיפוש ברכב, חיפוש בבית. כל אחד זה שונה, להיכנס לבית זה לא כמו שעושים לך חיפוש על הגוף.
3. **עיכוב** – בסמכותו של שוטר לעכב אדם, זאת לצורך זיהוי פרטים. ככזה מוגבל בזמן, כאשר הזמן המקסימלי הוא 3 שעות. היה ואדם לא נושא דרך שבה אפשר לזהותו (כמו תז, רישיון נהיגה) אז אפשר לעכב אותו בתחנת משטרה. היה ואדם מתנגד לעיכוב, קמה לשוטר סמכות הרבה יותר רחבה, וזו סמכות המעצר. יצוין שגם לאדם פרטי שאינו שוטר יש סמכות לעכב אדם אחר וגם עיכוב זה מוגבל במשך 3 שעות. אולם, בניגוד לשוטר לאדם פרטי יש סמכות שלא מוקנית לשוטר, וזו הסמכות להשתמש בכוח סביר. אולם, כאמור כאשר אדם מתנגד לשוטר לצורך עיכוב, קמה סמכות המעצר והסמכות הזו טומנת בחובה את היכולת של השוטר להשתמש בכוח סביר. כל המונח של כוח סביר הוא מונח מאוד בעייתי.
4. **HOT TIMES /HOT SPOTS** – נקודות חמות/ זמנים חמים- אם המשטרה יודעת שיש מקומות מסוימים מועדים לפורענות היא תיערך בהתאם והיא תציב שם יותר שוטרים. כנ"ל לגבי הזמנים החמים, כלומר אם

היא יודעת שיש זמנים מיוחדים שהם מועדים לפורענות, היא תיערך בהתאם. לדוג' - יום חמישי בלילה, זה זמן בעייתי ואחרי כל בר יהיה ניידת כי הם יודעים שהרבה אנשים שותים ונוהגים והם יודעים שהם יתפסו אתכם שיכורים.

5. **מעקבים** - כולל בתוכם גם תצפיות. יש בסמכות השוטר לבצע מעקבים לצורך תפיסתם של חשודים. יש לפעמים מידע מודיעיני או פטרול.
6. **מעצרים** - יש לנו עבירה מסוג חטא, עבירה שעונשה עד 3 חודשים, לדוג' - 490 לחוק העונשין - עבירות קלות. עוון זו עבירה שעונשה בין 3 חודשים עד 3 שנים. לדוג' - גניבה, העלבת עובד ציבור. העבירה החמורה ביותר, היא פשע שעונשה מעל 3 שנים, לדוג' - שוד, רצח. ניתן לעצור רק כאשר מדובר בעבירה שמוגדרת ב"בת מעצר". עבירה המוגדרת כ"בת מעצר" זו עבירה מסוג עוון או פשע. במילים אחרות, עבירה מסוג חטא אינה עבירת "בת מעצר". ישנם שלושה סוגי מעצרים - (א) מעצר ראשוני - המשטרה עצרה אדם היום, יש לה סמכות להחזיק את אותו חשוד עד 24 שעות. כלומר, החל מ-24 שעות ודקה, זה לא מעצר חוקי. וזה אומר שאם הוא מנסה לברוח או להשתמש בכוח, מותר לו. שופטים מענישים שוטרים, הם משחררים את החשוד למרות שברור שהוא אשם. (ב) מעצר ימים - כשהמשטרה עוצרת חשוד עד 24 שעות והיא מחליטה שלא לשחרר אותו היא חייבת צו שופט. לכן מביאים אותו לבית משפט ושם המשטרה מבקשת את מספר הימים שהיא רוצה. הזמן המקסימלי שלה זה 15 יום היא לא יכולה לקבל יותר. היא והיא לא סיימה את החקירה עד 15 יום, היא יכולה לבקש 15 יום נוספים. במילים אחרות, תוך 31 יום היא חייב עקרונית לסיים את החקירה. כי הוא עלול לשבש חקירה, להעלים ראיות, לאיים על עדים. יש פעולות מסוימות שמחייבות את מעצרו, למשל - מדובר. בשני השלבים הראשונים, הן שמדובר במעצר ראשוני והן שמעצר ימים הוא חשוד. המעמד שלו "נמוך". הוא לא רשאי לעיין בחוקר החקירה נגדו. (ג) מעצר עד תום ההליכים - המעמד של החשוד עולה, הוא הופך להיות נאשם. זה אומר שמאותו רגע הוא יכול לעיין בחומר החקירה. לעו"ד יש נגישות לצלם את התיק, הוא ידע מי הלשין עליו ומי דיבר אלא אם יש מידע חסוי. למרות שהוא כבר לא יכול לשבש, לא יכול להעלים ראיות המשטרה מבקשת את המשך מעצרו עד תום ההליכים, הסיבה העיקרית זה מסוכנות וחשש מהימלטות מהדין. בגלל שאדם הוא עצור והמשפט מתנהל כשהוא עצור הרי שהמעצר עד תום ההליכים מוגבל גם הוא בזמן, כאשר הזמן המקסימלי הוא 9 חודשים. אחרי 9 חודשים רק בית המשפט העליון יכול להאריך את המעצר ב-90 יום בכל פעם זאת ללא הגבלה.

יש לנו שלושה סוגי חקירות:

1. **החקירה הברורה** - היא זו שדומה לתשאול, כלומר החשוד יושב מול השוטר והשוטר מתשאל אותו.
  2. **חקירה אינדוקטיבית** - משמעותה של המשטרה יש מידע מודיעיני ובאמצעות אותו מידע היא מגיעה לאותו חשוד.
  3. **החקירה הדדוקטיבית** - זה אומר שלמשטרה אין שום דבר, אין קצה חוט והיא מנסה לדוג, למשל סיורים משטריים.
- הכלל המנחה בכל ההליך החקירתי זה **סעיף 12 לפקודת הראיות**, הוא קובע שהודעה היא קבילה כאשר היא ניתנה כשהיא חופשית ומרצון.
- א'. נרקומן - מכור להרואין, אחרי 8 שעות קריז, למשטרה יש הרואין, אחרי 8 שעות שהוא בקריז, אומרת לו - רוצה? בוא תגיד לי מי עשה את זה, והוא מספר. כשהמשטרה אומר לו בוא קח את הסמים ותגיד לנו מי עשה את או תודה זה חופשי ומרצון? הוא פסל את ההודעה ואמר שבמקרה הזה יש לחץ שאינו הוגן.
  - ב'. זיוף- זיוף עיתון- קביל. זיוף פרוטוקול ביהמ"ש - לא קביל. עיתון מזויף ביהמ"ש העליון אישר את זה (שהחבר הלשין עליו ושחרר). זיוף פרוטוקול של ביהמ"ש לא ניתן לזייף- העליון קבע לא קביל.
  - ג'. התחזות- לא קביל כשאתה מתחזה לעו"ד.
  - ד'. בידוד - חמישה ימים מכניסים אותך לתא לבד במטרה להפעיל עליו לחץ, זה קביל.
- כאשר חשוד טוען שההודעה שהוא מסר נעשתה תחת לחץ כי השוטרים נתנו לו מכות (אין מחלוקת שמכות שוללות את הרצון החופשי) חשוד טוען ששוטר נתן לו מכות ובגלל זה הוא הודה, לבית המשפט אין דרך לדעת אם זה נכון או לא. בסיטואציה כזו מתנהל הליך מיוחד שנקרא משפט זוטא - משפט קטן שמתנהל בתוך ההליך אבל באופן נפרד. בסיטואציה הזו יש "חילופי תפקידים", כלומר החשוד הופך להיות השוטר והחשוד המקורי הופך להיות המתלונן. אם יימצא בסופו של יום שאכן השוטר היכה את החשוד אז זה פוסל את ההודעה ושנית זה יותר גרוע אולי, ההשלכות של זה הן עצומות. השוטר ככל הנראה יפוטרו מעבודתו, זכותו

של החשוד להגיש תלונה במח"ש נגד השוטר. מהצד האחר, אם בית המשפט מחליט שהשוטר לא היכה אותו אז אוטומטית הוא נותן הכרעת דין, זה אומר שההודעה קבילה ואז אוטומטית בית המשפט מרשיע את הנאשם.

הדרך המרכזית שבו בית המשפט קובע האם הודעה היא קבילה היא באמצעות פרטים מוכמנים שנמצאים בהודעה. במילים אחרות, אם החשוד מוסר גרסה שהיא נכונה (עובדתית) שיש שם פרטים שרק הוא יכול לדעת עליהם אז סביר להניח שהוא משקר. מה שחשוב זה איך נראית ההודעה, אם היא רציפה. מה שמשנה זה האמת המשפטית.

אפליה משטרית-

בכל מדינה דמוקרטית מצופה מהמשטרה שלא לפעול באפליה. כלומר שיש לנו שני חשודים שחשודים בביצוע עבירות דומות ועולה מהם מסוכנות זהה לא יכול להיות ששוטרים יפלו בין חשודים. נניח- השתמש בכוח שהוא בלתי סביר כלפי חשוד.

באנגליה נמצא שחשודים עניין זוכים ליחס מפלה מהמשטרה בהשוואה לאנשים שייכים למעמד הסוציאוקונומי גבוהה. בארה"ב באופן מובהק מחקרים מצאו שהמשטרה נוקטת באופן מפלה ביחס לשחורים לבין לבנים, מה שמעניין זה ששוטרים שחורים גם הם מפלים לרעה את השחורים. השחורים מקבלים יחס מפלה גם מהלבנים וגם מהשחורים. למה שוטר שחור ינקוט במדיניות מפלה כלפי שחור? יש לכך שתי תשובות: (1) המיעוט כל כך מפנים את התפיסה החברתית שהוא מסוכן ואגרסיבי שהוא חושב שזה נכון. (2) המיעוט נמצא תחת זכויות מגדלת הרבה יותר גדולה כלומר המיעוט הוא הרבה יותר מבוקר ביחס לרוב והם חוששים מהביקורת של הרוב והם עושים מה שמצופה מהם.

אפליה משטרית בישראל -

האם השוטרים בארץ מתנהגים בצורה מפלה? קודם כל המחקרים לא חד משמעיים. למעשה המחקרים מתחלקים לשני סוגים. חלק מהמחקרים טוענים שיש אפליה לרעה של חשודים ערבים למשל כאשר חשוד ערבי עומד על גשר טייבה, מיידה אבנים על רקע לאומי על רכבים בכוונה כי הוא יודע שהם יהודים. לרוב התביעה או הפרקליטות תגיש נגדו כתב אישום שהכותבת שלה – "סיכון חיי אדם", הסבירות להיכנס לבית סוהר היא גבוהה. במקרה הפוך, יהודי שנמצא על אותו גשר טייבה, זורק אבנים על רקע לאומי, אותו מעשה לרוב כתב האישום יישא כותרת שונה לחלוטין- "הפרת הסדר הציבורי"/ "התפרעות או התקהלות אסורה", שהסיכוי שלך להיכנס לבית סוהר על עבירה כזו היא אפסית. לזה אין הצדקה, תלוי את מי שואלים. דוגמה נוספת היא גניבת רכבים, אין ספק שאם יהודי גונב רכב מצבו המשפטי מבחינת המשטרה הרבה יותר טוב מזה של הערבי. רכב שעובר מעבר לקו הירוק הוא נעלם, ברור שבאוקולוסייה הזו היא יותר מצביעה על מסוכנות מאשר על יהודי. לעומת זאת מחקרים אחרים מוכיחים אחרת שדווקא מצבם המשפטי של ערבים הוא הרבה יותר טוב. למשל במגורי ערבים יש בניה לא חוקית ששם המשטרה לא אוכפת בכלל. אולם, נגיד לצורך העניין מה שמעניין זה שהתפיסה של הרוב, המיעוט הערבי נניח כמסוכנים יותר כנאשמים שמאיימים יותר, מי שמאמץ את התפיסה הזו לא רק יהודים אלא גם ערבים. במחקר של פישמן, רטנר ווימן- שלושת החוקרים העבירו תמונות בפני סטודנטים, תמונות פנים, התמונות היו של שניים – יהודים וערבים. הם שאלו סטודנטים מי יותר מסוכן על פי המראה החיצוני. באופן מובהק סטודנטים טענו שהערבים הם אנשים יותר מסוכנים. מה שמעניין במחקר הזה זה שהסטודנטים הערבים אמרו את אותו הדבר. אם קיימת אפליה לגבי ערבים היא קיימת מבפנים. גם בבית המשפט המגמה הזו קיימת, בעוד ששופטים יהודים נמצאו שהם פוגעים או מפלים לרעה ערבים בעוד שופטים ערבים לא מפלים לרעה יהודים.

האוקולוסייה השנייה היא האתיופים- יותר קשה לדעת מה קורה איתם כי הם 1.2% ממדינת ישראל. נתון עובדתי שאתו אי אפשר להתווכח- בכלא אופק, כלא לקטינים, יש שם 200 נערים אסירים, אם הייתי אומר שאם יש 1.2% מהציבור אז היה צריך להיות ש-1.2% בכלא, אבל יותר מ-50% בכלא אתיופים. זה יותר גרוע מהמצב שבארה"ב, כי בארה"ב גם 50% מהכלא הם שחורים אבל החלק שלהם באוקולוסייה הוא 13%. שתי שאלות עולות (אין מחקר שנעשה על אתיופים בישראל):

1. אתיופים יותר עבריינים
  2. המערכת המשטרית והמשפטית מפלה אותם הרבה יותר לרעה ביחס למקומיים.
- אין לכך תשובה.

נשים

עד שנות ה-70 של המאה עשרים לא דיברו על עבריינות נשים. למעשה אם היינו קוראים את כל המחקרים בקרימינולוגיה וכל הספרים דיברו רק על גברים, כאילו לא היו נשים עברייניות. התפיסה הייתה שאישה לא יכולה להיות עבריינית כי זה לא באופי שלה. כי התפיסה הייתה שאישה היא רכה ולא יכולה להפעיל כוח. ואם כבר אישה ביצעה עבירה, הרי שהעבירה הזו הייתה יחסית נשית כגון – גניבה, מרמה, זיוף. למעשה הניחו שזיוף ומרמה זה תכונות שמאפיינות נשים. ראו באישה יותר כקורבן מאשר עבריינית. הסיבה העובדתית שאישה לא ביצעה עברות זה בגלל שהיא לא הייתה בחלק של המתחם הציבורי, היא לא יצאה לעבודה, אישה הייתה בבית היא גידלה את הילדים, לא היה מחשב אז איך היא תבצע עבירות אם היא כל הזמן בבית. התפיסה הייתה כל כף שוביניסטית שהאמינו שהאישה לא יכולה לצאת החוצה למגזר הציבורי.

ציד מכשפות – בשנת 1486 התחיל בגרמניה, איטליה ואז כל אירופה, התחיל מסע ציד נגד נשים, שהלכו נגד הכנסייה, הם רצו לצאת לעבוד, לא רצו להיות מאחור, רצו להיות כמו גבר. רצו הזדמנות שווה. מי שהיו הכנסייה שהתוותה את כל הדרך באירופה, הוא טען שהן מכשפות. איך אפשר לדעת שאישה היא מכשפה? האמינו קודם כל שביכולתן של המכשפות לעוף, שהן מסוגלות להשמיד יבולים, שהם מקיימות יחסי מין עם השטן ומביאים את הילדים של השטן לעולם. ואם אישה נמצאה שהיא מכשפת עונש היה – מוות. כדי לדעת אם אישה היא מכשפה או לא עשו להם מבחנים לדוגמה – מבחן האש. היו קושרים את ידיה ורגליה של אותה חשודה וזורקים אותה לתוך מדורה, נבחן אם היא מכשפה, אם היא יוצאת בחיים אז היא מכשפה כי לא יכול להיות שהיא לא מתה, ואם לא – אז טעינו, בכל מצב היא הייתה מתה. מבחן נוסף שהוא בגודל זהה – מבחן המים – זורקים למים עמוקים, אם היא מצליחה להשתחרר אז היא מכשפה ואם לא אז היא מתה. ציד המכשפות הזה נפסק רק בעקבות נפילת הכנסייה מגדולתה.

בשנות ה-70 של המאה עשרים, חל מהפך במקומן של נשים. אז עלתה גישה חדשה ששינתה את התמונה לחלוטין – הגישה הפמיניסטית. הפמיניסטיות (בהקשר של הפשיעה) טענו שכל מערכת אכיפת החוק היא מערכת גברית והן צדקו. הכוונה היא לפני הגישה הזו היו שוטרים, שופטים וחברי כנסת – היו רק גברים. החוק נכתב על בסיס גברי אם רוצים או לא. שכל השופטים הם גברים מי מעניש? גברים אז גם העונש הוא יציר גברי. כל מערכת אכיפת החוק נגועה באפליה לגישה. הן טענו שהמערכת המשפטית מתייחסת אליהן בצורה הרבה יותר רכה והן רצו להיענש כמו גברים. המערכת אמרה שאם "אתן רוצות את זה אתן תקבלו את זה" במקביל או בזכות הגישה הפמיניסטית, נשים התחילו לצאת מהבית למגזר הציבורי, נשים באופן הדרגתי התחילו לתפוס עמדות מפתח במקומות שהן היו נטו גבריות (ישראל). 60% מהשופטים בישראל הן נשים. באופן מקביל לתפיסתם במקומות העבודה, אנחנו רואים את עליית הסטטיסטיקה הפלילית של עבירות נשים. אנחנו לא מדברים רק על עבירות "נשיות" כמו זיוף ומרמה אנחנו מדברים על פשע מאורגן של נשים, החזקת במכונני ליווי. אולם, למרות הקדמה גם היום מחקרים מצביעים על כך שהמערכת המשפטית נוקטת בצורה מקלה יותר עם נשים. הדבר הזה עולה במספר עבירות, במספר אופנים לדוגמה: רצח בן זוג – במחקר "רצח בני זוג בישראל", בכל המקרים שבהם גבר רוצח את אשתו אותה מסכמת עובדתית שנכתבה לאישה לא יכתבו לגברים. זה לא קיים רק בפסיקה זה קיים גם בחקיקה. סעיף 303 – המתת תינוק – "הממיתה את תינוקה... עונשה עד 5 שנות מאסר", זו ממיתה ולא ממית, והיא ממיתה ולא רוצחת. הרציונל כאן שאם אישה רוצחת את תינוקה כנראה שמדובר בדיכאון מאוד קשה, לא יעלה על הדעת שאמא תהרוג את הבן שלה, זה נוגד את האבולוציה, את השכל הישר. התנאי הוא שהתינוק עד גיל שנה. המחקרים מראים שהשינויים ההורמונליים קורים גם אצל גבר ולא רק אצל אישה, תסמינים של דכאון לאחר לידה. זה קיים בעוד תחום – החוק למניעת הטרדה מאיימת או במונח שכולנו מכירים – "צו הגנה", כאשר אדם (החוק לא מתייחס לאישה/גבר/ילד) גר בבית עם אדם שמאיים עליו או מכה אותו הוא יכול במעמד צד אחד, להגיע לבית המשפט ולהוציא צו הגנה נגד אותו אדם מאיים או מכה. בסמכותו של בית המשפט להרחיק את אותו אדם מאיים או מכה מהבית למשך עד 7 ימים אף בלי לשמוע אותו. אם אותו אדם מוכה או מאוים רוצה להאריך את הצו לאחר השבוע חייב בית המשפט לקיים דיון במעמד שני הצדדים. זה החוק. החוק לא עושה הבחנה בין גבר לאישה. אולם, כאן מגיעה המציאות, במציאות הדברים שונים. אם אישה מגיעה לבית משפט וטוענת שבעלה מאיים עליה או מכה אותה, הסבירות שבית המשפט ירחיק אותו מהבית בלי לשמוע אותו בכלל היא הרבה יותר גבוהה מאשר גבר שמגיע לבית משפט ואומר שאשתי מכה אותי או מאיימת עלי. קל וחומר כשיש ילדים קטנים בבית. אם זה צודק, זו שאלה.

מרבית המחקרים של אלימות משפחה מראים שיש הרבה יותר נשים שמכות את הבעלים מאשר ההפך, יש בעיה שהגברים לא הולכים להתלונן ונשים כן. ומכה של גבר זה לא מכה של אישה. אישה שמכה את הבעל שלה זה מסתכם בדר"כ בזריקת כפכף, בדחיפות, יריקות או בשריטות, הסבירות שגבר ילך לבית חולים או למשטרה היא אפסית. בהקשר הזה מי שמגיע לבית חולים זה לא גברים, אלא נשים. גם היום יש אפליה לטובתם של הנשים וזו תופעה שקיימת.

"אפליה מתקנת" – בספרות קוראים לזה גם העדפה מתקנת. המונח הזה, מתייחס לסיטואציה שבה אוכלוסייה או קבוצה מסוימת באוכלוסייה הופלו לרעה שנים רבות ולכן אנחנו כחברה מכירים בכך ורוצים לפצות את אותה קבוצה ולכן אנחנו נותנים לאותה קבוצה יתרון על פני היתר. דוגמא מובהקת – זכויות ילדים. ילדים פעם ההורים היו מרביצים להם, זה היה חלק מתרבות שמקובלת לחלוטין, היום יש אמנה לזכויות הילד. מלמדים אותם בגן שאסור להרים עליהם יד. בהקשר שלנו אנחנו מדברים על נשים, החברה מכירה את זה שנים שנים לא היו במגזר הציבורי, הם היו בבית ולכן הם הופלו לרעה, לכן אנחנו רוצים לתקן את המצב הזה. אחת הדוגמאות המובהקות זה **פס"ד אליס מילר** – אליס מילר הייתה חיילת שרצתה להתקבל לקורס טייס וצה"ל סירב כשהטענה העיקרית שאם היא תיפול בשבי היא תיאנס והם רוצים להגן עליה. בית המשפט קבע כל עוד נתון המין הוא לא נתון הכרחי לביצוע תפקיד מסוים הוא לא יכול להיחשב כשיקול. אם יש משהו ששני המינים יכולים לעשות שנתון המין לא משנה, אסור להפלות.

מאפייני האישה העבריינית –

אם אנחנו מסתכלים על אוכלוסיית בית הסוהר בישראל וגם על אוכלוסיית בית הסוהר בארה"ב, פחות או יותר כשמדובר בנשים המגמה היא דומה.

1. **רוצחות** – באופן מובהק 90% מאלה שיושבות על רצח, זה בגין רצח בן זוג. עדיין רצח היא עבירה שהיא גברית אם אישה רוצחת זה בדר"כ את הבן זוג שלה.
2. **סמים** – בדומה לאוכלוסיית בית הסוהר בארה"ב, 70-80% מהאסירות מכורות לסמים זה בדיוק כמו הגברים.
3. **זנות** – גם גברית 80% מהם צרכני סמים. אולם, בעוד גברים בדר"כ כדי להשיג את הסמים מבצעים עבירות כגון פריצות וגניבות, נשים פונות לזנות. לכן, מרביתם בכלא עסקו בזנות לפני שהן הגיעו. כפועל יוצא מכך – מחלות מין.
4. **מחלות מין** – מרבית הנשים שבכלא הן הרבה יותר חולות באיידס ביחס לגברים (בגלל שהן עבדו בזנו, הן מכורות לסמים).
5. **הפרעות פסיכיאטריות** – באופן מובהק נשים ביחס לגברים סובלים מהפרעה פסיכיאטרית כלשהי כגון הפרעות במצב רוח, הפרעות אכילה, הפרעת אישיות וכך הלאה. באוכלוסייה בכלל יש יותר חולות נפש מחולי נפש אבל בכלא זה עוד יותר מוקצן.
6. **אם חד הורית** – 76% מהנשים בכלא הן אימהות חד הוריות, כי הן עסקו בזנות, סביר להניח שנכנסו להריון מאחד הלקוחות, אין להן מושג לדעת מי האבא והן החליטו לא לעשות הפלה.

נשים במשפט - נשים מול מערכת אכיפת החוק-

לגבי השאלה אם אישה עבריינית נענשת באופן דומה לגבר או שונה יש לכך מחלוקת בספרות. חלק מהמאמרים טוענים שבאותן עבירות ואותן נסיבות נשים זוכות ליחס מקל. מאידך מחקרים אחרים מראים את ההפך, דווקא בגלל שהיא אישה היא מקבלת עונש יותר חמור.

הטענה לפיה נשים מקבלות יחס מקל-

ניתן לראות את ההקלה בענישת נשים באופן שהוא מפלה ביחס לגברים, מפלה לטובתם גם בחוק וגם ביישומו. לדוג' – שהחוק הוא מפלה, סעיף 303 לחוק העונשין נושא את הכותרת "המתת תינוק" והוא מתחיל כך – "הממיתה את תינוקה...עונשה עד חמש שנות מאסר". זה אומר שזה רק נשים וזה אומר שהן לא רוצחות, בתנאי שהוא עד 12 חודשים וזה בעקבות דיכאון אחרי לידה. אותה הגנה לא ניתנת לגברים חרף העובדה שנמצא שגם גברים סובלים מאותה תסמונת. ביישום של החוק אנחנו רואים את ההפליה בין גברים לנשים בשני מקומות שונים – האחד זה רצח בני זוג, פרופ' יואב מאז"ה הוא עשה מחקר על רצח בני זוג מאז קום המדינה, הוא בחן את כל המקרים, הן במקרים שהגברים רצחו את הנשים והן את הנשים שרצחו את הגברים. הוא הוכיח במחקרו שבעוד שבית המשפט נוטה לראות בגבר כעבריון, כשמדובר בנשים בתי המשפט רואה אותן כקורבנות באותם מעשים. המקום השני שאנחנו רואים אותו, החוק למניעת הטרדה מאיימת (צו הגנה),

על פי החוק הזה כל אדם שגר בבית עם אדם שמכה אותו או מאיים עליו והוא חושש לחייו, הוא יכול לפנות לבית משפט במעמד צד אחד, כלומר שהוא מגיע לבד בלי ייצוג של עו"ד ולבקש את הרחקתו של הבן אדם המאיים או האלים לתקופה של עד 7 ימים. אחרי 7 ימים אם רוצים להאריך את הצו צריך לקיים דיון עם שני הצדדים. למרות שהחוק מפנה לפני הצדדים הלכה למעשה אין ספק שקיימת הפלייה בעניין הזה, כי הסיכוי של אישה במעמד צד אחד לקבל צו הגנה שכזה הוא הרבה יותר גבוהה מסיכוי של גבר במיוחד שמדובר בילדים קטנים שגרים בבית.

בצד האחר של המטבע יש מחקרים המוכיחים את ההפך- שאישה נענשת יותר בחומרה ביחס לגבר: זאת משום שהיא לא רק ביצעה עבירה פלילית אלא היא סתה מהתפקיד המגדרי שהחברה יעדה לה, היא צריכה להיות אימהית, נשית, לכן היא תיענש לא רק על העבירה אלא גם על הסטייה. יש לנו מחלוקת, אולם, אם אנחנו נכמת את כל המחקרים באשר הם, באופן מובהק מרביתם תומכים בטענה הראשונה, כלומר שהלכה למעשה אישה מקבלת ענישה מקלה יותר. זה נכון גם בישראל, גם באנגליה וגם בארה"ב. אולי זו הסיבה שאם נסתכל על אוכלוסיית בית הסוהר בישראל אנחנו נראה פער גדול במספרי האסירים.

נשים כקורבנות-

מדובר על אופציה או מצב שבו נשים נמצאות במערכת יחסים זוגית זה לא משנה אם הן נשואות, או חברות שלו והן חוות אלימות מצדו. הסיטואציה הקלאסית זה 20 שנה הן מקבלות מכות, הוא מאמלל אותן, אונס אותן וביום אחד היא לא אורזת תיק והולכת היא לוקחת נשק ויורה בו, זו הסיטואציה הקלאסית. זו הסיבה העיקרית שנשים יושבות בכלא. השאלה היא מדוע נשים במקום ללכת "מעדיפות" להרוג אותו? כדי לענות על השאלה הזו, יש לדון במושג – "חוסר אונים נרכש", משמעותו חשיפה הדרגתית ולא מידתית לגירוי שלילי, ההדרגתיות הזו גורמת לך להתרגל בכל פעם למצב החדש, מתוך אולי מחשבה שמכאן יהיה יותר טוב. האדם יודע, סובייקטיבית ואובייקטיבית, שהוא נמצא במקום רע והוא יודע את זה שהוא במקום רע, אבל הן נשארות, זו הסיטואציה. להגיד למה לא קמת והלכת? אחד שאומר את זה פשוט לא מבין. בית המשפט מכיר בתסמונת הזו עד כדי כך שהוא אפילו מכנה זאת קינטור מתמשך. קינטור מתמשך המשמעות זה שעכשיו באותו רגע ספציפית האישה לא אוימה, זה לא היה קינטור, אבל כל השנים שהיא חוותה את זה, זה היה על אש קטנה וזו הייתה נקודת הרתיחה. פסקי הדין בהקשר זה- פס"ד כרמלה בוחבוט- השנה 1994, כרמלה הייתה נשואה 20 שנה שלא היה מחלוקת שבמהלך ה-20 שנה, הוא אמלל אותה, היכה אותה, השפיל אותה. כשהיא היא הייתה בחדר של הבן שלה שחזר מטירונות, באותה שניה בעלה לא היכה אותה, לא איים עליה, כלומר היא לא הייתה בסיטואציה של הגנה עצמית, היא לקחה את הנשק, דרכה אותו, 27 כדורים. אולם, בית המשפט המחוזי הכיר בתופעה שנקראת סידרום או תסמונת האישה המוכה ששם בית המשפט המחוזי מדבר על חוסר אונים נרכש ואיך אישה לא מסוגלת לקום. בית המשפט המחוזי הכיר בתופעה הזו והוא כינה אותה קינטור מתמשך. סעיף 300א(ג) לחוק העונשין זה סעיף בעקבות כרמלה בוחבוט. לכן, בית המשפט המחוזי במקום להעניש אותה ברצח, העניש אותה בהריגה וגזר עליה 7 שנות מאסר. כרמלה בוחבוט טענה שזה עונש קשה מידי, ערערה לעליון, בית המשפט העליון קיבל את הערעור והפחית לה את העונש ל-3 שנות מאסר. פס"ד שוקי בסו- שוקי היה בטירונות צנחנים, הוא היה בן 18, כל הילדות הוא ראה את זה שאמא שלו מקבלת מכות, אבל הוא היה ילד, הוא לא יכל לעשות כלום נגד אבא שלו. עכשיו כשהוא גדל, הוא הגיע לשבת, אבא שלו הכה את אמא שלו, הוא בחדר שומע את זה, הוא לקח את הנשק ויורה באבא שלו. השאלה שנשאלה בפס"ד האם ההגנה שניתנת לכרמלה בוחבוט, שוקי לא סבל מאלימות אלא אמא שלו, האם ניתן לטעון שהקנטור יינתן גם לילד? כן. בו או בבן משפחתו- המילה הזו מקנה הגנה לו. בדומה לבוחבוט, הוא קיבל הריגה ל-4 וחצי שנות מאסר. פס"ד יעקובוב- מדובר על אותה סיטואציה שבה שנים של התעללות נפשית, פיזית, מינית. רק שהפעם כשהוא לא היה בבית הוא קפץ למותה, את הבעל האשימו בגרימת מוות ברשלנות, זה בעייתי כי איפה היסוד העובדתי של העבירה, גורם זה אומר שאני צריכה לעשות משהו. יש על פס"ד זה הרבה מאמרים, כולם התנגדו לפס"ד הזה, זה נוגד את מה שהם למדו במשפטים. בית המשפט העליון קבע שכאשר גבר מתעלל תקופה ממושכת באשתו הוא צריך לצפות שהיא תרצה למות ולכן הוא הרשיע אותו בגרימת המוות.

מה קורה כאשר האישה היא זו שמכה את הגבר? אחד הדברים שלא מדברים עליהם כי הם לכאורה לא קיימים זה גברים מוכים. מרבית המחקרים שעסקו בתחום של אלימות במשפחה גם בארץ וגם בארה"ב מצביעים על כך כי נשים מבחינת כמותית יותר אלימות מגברים. בהקשר הזה אותם מחקרים עושים הבחנה בין אלימות כמותית לאלימות איכותית. כלומר, אם מדובר על אלימות בכלל כלומר גם כזו שלא גורמת חבלה או נזק נמצא שנשים הן יותר אלימות. כאשר אלימות הזו כוללת זריקת כפכפים, דחיפות, יריקות ושריטות. אלו

מקרים שלמרות שמדובר חד משמעית בתקיפה, זה מקרים שלרוב גבר לא ילך למשטרה. אולם, אם אני מדבר על אלימות ככזו שגורמת חבלה שמצריכה טיפול בבית חולים באופן מובהק גברים הם יותר אלימים. אם אנחנו מדברים על כל סוגי האלימות באשר הם, נשים יותר אלימות. אם אנחנו מדברים על אלימות של פגיעה של ממש, גברים יותר אלימים. האלימות של נשים כלפי גברים עוד נמצאה יותר מובהקת כשמדובר בבני זוג קשישים כשלרוב הגבר הוא יותר מבוגר מהאישה ולכן הוא גם מזדקן יותר מהר ממנה ולכן הוא הופך להיות יותר תלוי בה כשהוא מזדקן, בנקודה הזו היא הופכת להיות יותר אלימה ממה שהיא הייתה קודם והוא לא יכול להחזיר לה. אולם, אם אנחנו מסתכלים על הסטטיסטיקה הפלילית אנחנו רואים שגברים לא באים להתלונן אז זה לא חוכמה כי מה שמגיע לבית משפט זה רק גברים שמכים את האישה, כי אישה הולכת למשטרה.